

Regiostudies

**Faculteit der Geesteswetenschappen,
Universiteit Leiden**

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0318

© 2014 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de bacheloropleidingen Midden-Oosten Studies, Griekse en Latijnse taal en cultuur en Oude culturen van de mediterrane wereld en de masteropleidingen Middle Eastern Studies en Classics and Ancient Civilizations van de Universiteit Leiden.....	5
Administratieve gegevens van de opleidingen	5
Administratieve gegevens van de instelling.....	6
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	7
Samenstelling van de commissie.....	7
Werkwijze van de commissie.....	8
Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit Leiden.....	9
I: Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies en masteropleiding Middle Eastern Studies	11
Samenvattend oordeel van de commissie.....	13
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	17
II: Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur	37
Samenvattend oordeel van de commissie.....	39
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	42
III: Bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld	57
Samenvattend oordeel van de commissie.....	59
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	61
IV: Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations	77
Samenvattend oordeel van de commissie.....	79
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	82
Bijlagen.....	99
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie.....	101
Bijlage 2: Domeinspecifiek Referentiekader.....	105
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	113
Bijlage 4: Overzicht van de programma's.....	123
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	155
Bijlage 6: Bezoekprogramma.....	169
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten.....	175
Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	177

Dit rapport is vastgesteld op 1 april 2014

Rapport over de bacheloropleidingen Midden-Oosten Studies, Griekse en Latijnse taal en cultuur en Oude culturen van de mediterrane wereld en de masteropleidingen Middle Eastern Studies en Classics and Ancient Civilizations van de Universiteit Leiden

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies

Naam van de opleiding:	Midden-Oosten Studies
CROHO-nummer:	56098
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	- Arabische taal en cultuur - Perzische taal en cultuur - Turkse taal en cultuur - Moderne Midden-Oosten
Locatie(s):	Leiden
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2014

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

Naam van de opleiding:	Griekse en Latijnse taal en cultuur
CROHO-nummer:	56003
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	- Antieke Wijsbegeerte - Grieks - Latijn - Oude Geschiedenis
Locatie(s):	Leiden
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2014

Bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld

Naam van de opleiding:	Oude culturen van de mediterrane wereld
CROHO-nummer:	56123
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC

Afstudeerrichtingen: - De oude mediterrane wereld in breed perspectief
- Egyptische taal en cultuur (Egyptologie)
- Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië
- De wereld van de Bijbel

Locatie(s): Leiden
Variant(en): voltijd
Vervaldatum accreditatie: 31-12-2014

Masteropleiding Middle Eastern Studies

Naam van de opleiding: Middle Eastern Studies
CROHO-nummer: 60842
Niveau van de opleiding: master
Oriëntatie van de opleiding: wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten: 60 EC
Afstudeerrichtingen: - Islamic Studies
- Modern Middle Eastern Studies
- Arabic Studies
- Persian Studies
- Turkish Studies

Locatie(s): Leiden
Variant(en): voltijd
Vervaldatum accreditatie: 31-12-2014

Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations

Naam van de opleiding: Classics and Ancient Civilizations
CROHO-nummer: 60821
Niveau van de opleiding: master
Oriëntatie van de opleiding: wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten: 60 EC
Afstudeerrichtingen: - Assyriology
- Classics
- Egyptology
- Hebrew and Aramaic Languages and Cultures

Locatie(s): Leiden
Variant(en): voltijd
Vervaldatum accreditatie: 31-12-2014

Het bezoek van de visitatiecommissie Regiostudies aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden vond plaats op 27, 28 en 29 mei 2013.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling: Universiteit Leiden
Status van de instelling: bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets: positief

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleidingen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De beoordeling van de opleidingen Regiostudies van de Universiteit Leiden valt binnen de clusterbeoordeling Regiostudies, waarvoor in 2012 en 2013 in totaal 39 opleidingen worden beoordeeld. De commissie voor de clusterbeoordeling Regiostudies is samengesteld uit totaal twaalf commissieleden:

- Prof. dr. A. Wouters (voorzitter), emeritus hoogleraar Griekse Taal- en Letterkunde, Katholieke Universiteit Leuven;
- Prof. dr. K. Pollmann, professor of Classics, University of Kent (Canterbury), Adjunct Professor at Aarhus University (Denmark), and Professor Extraordinary at Stellenbosch University;
- Prof. dr. G. Buelens, professor of English, Universiteit Gent;
- Prof. dr. D. Kruijt, professor Emeritus of Development Studies, Universiteit Utrecht;
- Prof. dr. E. Hollender, professor of Jewish Studies at the Goethe-University Frankfurt/Main, Germany;
- Prof. dr. J. Gvozdanovic, professor Slavic Linguistics aan Heidelberg University;
- Prof. dr. J. Nawas, professor Arabic and Islamic Studies aan de Katholieke Universiteit Leuven;
- Prof. dr. G. De Boel, hoogleraar Griekse en Vergelijkende Taalkunde en Nieuwgrieks, Universiteit Gent;
- Prof. dr. N. Worden, professor of History and Head of Department of Historical Studies, University of Cape Town;
- Prof. dr. Behr, professor and Chair Traditional China, East Asia Seminar, Faculty of Philosophy, Universität Zürich;
- D. Meijer, bachelorstudent American Studies, Rijksuniversiteit Groningen;
- T. Lysen, student Researchmaster Classics, Universiteit van Amsterdam.

De curricula vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Drs. M.M. Frederik, medewerker van QANU, was coördinator van de clustervisitatie Regiostudies. Tijdens het bezoek aan de Vrije Universiteit Amsterdam was dr. W. van Gastel als projectleider aanwezig. Projectleider drs. L. van der Grijspaarde was aanwezig tijdens de bezoeken aan de Universiteit van Amsterdam, Radboud Universiteit Nijmegen en de Universiteit Utrecht. Projectleider dr. F. Meijer was aanwezig tijdens de bezoeken aan de Universiteit Leiden en de Universiteit Groningen. Projectleider M. Jansen was aanwezig tijdens het bezoek aan de Universiteit van Amsterdam. Projectleider M. Amsing MSc was aanwezig tijdens het bezoek aan de Universiteit Leiden. Projectleider J.J. Krooneman MSc was aanwezig tijdens het bezoek aan de Universiteit Leiden. Projectleider N. Vestering MSc was aanwezig bij het bezoek aan de Universiteit Groningen. Secretarissen A. Wieldraaijer MA, drs. D. de Lange en dr. J. Corporaal hebben een bijdrage geleverd aan de rapportage voor de Universiteit Leiden.

Ook de projectleiders speelden een belangrijke rol in het bewaken van de consistentie. De coördinator was aanwezig bij de eindvergadering van de bezoeken, enerzijds om de bevindingen van de voorgaande bezoeken in te brengen, en anderzijds om de commissie te attenderen op haar wijze van oordelen. Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de projectleiders om de beoordelingen op elkaar af te stemmen. De betrokken projectleiders waren steeds op de hoogte van alle bevindingen.

Werkwijze van de commissie

Voorbereiding

Op 5 november 2012 hield de commissie haar formele startvergadering. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd, werd de taakstelling en werkwijze van de commissie besproken en werd het Domeinspecifiek Referentiekader Regiostudies besproken. Dit Domeinspecifiek Referentiekader is opgenomen in Bijlage 2 van dit rapport.

Bij ontvangst van de zelfstudies van een universiteit werden deze door de projectleider gecontroleerd op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de zelfstudies in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden die deelnamen aan het betreffende bezoek. De commissieleden lazen de zelfstudies en formuleerden vragen die aan de projectleider werden toegestuurd. De projectleider compileerde de vragen tot een samengesteld document. Eventuele additionele vragen van de commissieleden werden aan de opleidingen toegestuurd met het verzoek om een reactie. Naast de zelfstudies lazen de commissieleden gezamenlijk minimaal vier scripties per opleiding en 15 scripties per beoordeelde instelling.

Visitatiebezoeken

Een overzicht van het bezoekprogramma is opgenomen als Bijlage 6 bij dit rapport. Tijdens de voorbereidende vergadering van ieder bezoek werd de visitatie concreet voorbereid. Tijdens het bezoek zelf is gesproken met een (representatieve) vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur, het opleidingsbestuur, studenten, docenten, alumni, de opleidingscommissie en de examencommissie. Daarnaast werd per opleiding gesproken met student- en docentvertegenwoordigers van de beoordeelde opleidingen.

Op verzoek van de commissie heeft de opleiding gesprekspartners geselecteerd binnen de door de commissie aangegeven kaders. De commissie heeft met studenten uit alle studiejaren gesproken en met docenten en begeleiders van de achttien opleidingen. Voorafgaand aan het bezoek heeft de commissie een overzicht ontvangen van de gesprekspartners en ingestemd met de door de opleiding gemaakte selectie.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld.

De commissie heeft een deel van het bezoek gebruikt voor de voorbereiding op de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van elk bezoek heeft de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

Beslisregels

De visitatie is uitgevoerd conform de beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (versie van november 2011). In dit accreditatiestelsel is zowel voor de beoordeling op standaardniveau als voor de algemene conclusie over de opleiding als geheel een vierpuntsschaal voorgeschreven (onvoldoende, voldoende, goed, excellent).

De commissie heeft de beoordelingsschalen van de NVAO gevolgd. Deze zijn:

- de beoordeling ‘onvoldoende’ wijst erop dat een standaard, of de opleiding, niet aan de gangbare basiskwaliteit voldoet en op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen vertoont;
- de beoordeling ‘voldoende’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en over de volle breedte een acceptabel niveau vertoont;
- de beoordeling ‘goed’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit;
- de beoordeling ‘excellent’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit en als een (inter)nationaal voorbeeld geldt.

Uitgangspunt van de beoordeling is ‘voldoende’, waarbij de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gestelde criteria. In de ogen van de commissie kan zij het oordeel ‘voldoende’ toekennen, ook wanneer zij kritische opmerkingen heeft gemaakt. Het is dan wel noodzakelijk dat tegenover de kritische opmerkingen positieve observaties staan.

Rapportages

De projectleider heeft op basis van de bevindingen van de commissie, per instelling, een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is deze aan de betrokken faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de voorzitter en, indien nodig, met de overige commissieleden besproken. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit Leiden

Het bezoek aan de Universiteit Leiden vond plaats op 27, 28 en 29 mei 2013. Het programma van het bezoek is te vinden in Bijlage 2 van dit rapport. Van het spreekuur is geen gebruik gemaakt. De commissie die de opleidingen Regiostudies van de Universiteit Leiden beoordeelde bestond uit drie subcommissies:

- Prof. dr. A. Wouters (voorzitter);
- Prof. dr. K. Pollmann;
- Prof. dr. E. Hollender.

Deze subcommissie werd ondersteund door mw. L. van der Grijspaarde.

- Prof. dr. W. Behr (voorzitter);
- Prof. dr. N. Worden;
- D. Meijer.

Deze subcommissie werd ondersteund door mw. F. Meijer en mw J.J. Krooneman.

- Prof. dr. J. Gvozdanovic (voorzitter);
- Prof. dr. G. Buelens;
- Prof. dr. D. Kruijt.

Deze subcommissie werd ondersteund door mw. M.J. Amsing.

De commissie heeft voor een aantal opleidingen een beroep gedaan op referenten. Het gaat daarbij om:

- Bacheloropleiding Afrikaanse talen en culturen en masteropleiding Afrika Studies: prof. dr. K. Bostoën, hoogleraar Afrikaanse talen en culturen, Universiteit Gent.
- Bacheloropleiding Janpanstudies en masteropleidingen Azië Studies: dr. Ellen E.M.A. van Goethem, associate professor, Graduate School of Humanities, Kyushu University, Japan.
- Bacheloropleiding Koreastudies en masteropleidingen Azië Studies: dr. S.A.C. Vermeersch, Seoul National University.
- Bacheloropleiding Zuid- en Zuidoost-Aziëstudies en masteropleidingen Azië Studies: prof. dr. V. Houben, professor of Southeast Asian History and Society, Humboldt Universität zu Berlin.

Deze referenten waren geen lid, maar adviseur van de visitatiecommissie. Ze hebben niet deelgenomen aan het bezoek en ook geen rol gespeeld in de beoordeling van de opleidingen. Ze hebben de kritische reflectie en enkele afstudeerscripties gelezen en hun vragen en opmerkingen naar aanleiding daarvan ter beschikking gesteld aan de commissie. De commissie heeft die vragen en opmerkingen aan de orde gesteld in de gesprekken die zij gevoerd heeft en betrokken bij het formuleren van haar overwegingen en conclusies.

Het College van Bestuur van de Universiteit Leiden en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) hebben ingestemd met de samenstelling van de commissie voor de beoordeling van de opleidingen Regiostudies van de Universiteit Leiden en met de hierboven genoemde referenten.

Om het gerealiseerde eindniveau van opleidingen te bepalen hebben de voorzitter van de visitatiecommissie en de coördinator van iedere opleiding scripties geselecteerd. De scripties werden aselekt gekozen uit een lijst van afgestudeerden van de laatste twee voltooide studiejaar. Hierbij is rekening gehouden met een spreiding in cijfers en varianten (zie Bijlage 7).

I: Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies en masteropleiding Middle Eastern Studies

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit samenvattend oordeel geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Regiostudies over de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies en de masteropleiding Middle-Eastern Studies van de Universiteit Leiden. De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflecties van de opleidingen, aanvullende informatie naar aanleiding van vooraf geformuleerde vragen, informatie uit de gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde eindwerkstukken en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar waren. De commissie heeft voor de opleidingen zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, concludeert de commissie dat de opleidingen de eisen voor basiskwaliteit die een voorwaarde zijn voor heraccreditatie aantoonbaar overstijgen.

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie heeft het Domeinspecifiek Referentiekader bestudeerd en vastgesteld dat dit van internationaal vergelijkbaar niveau is. Zij is van mening dat het kader een breed en daardoor weinig richtinggevend karakter heeft, maar heeft hier begrip voor aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met een eigen profiel en oriëntatie.

De commissie is zeer lovend over het profiel van de opleiding. Het profiel is ambitieus in haar streven aandacht te besteden aan zowel filologische, culturele, als historische aspecten, waarbij de studie van de talen is ingebed in de studie van de cultuur in het algemeen. Dit unieke interdisciplinaire profiel wordt volgens de commissie elders niet aangetroffen. De commissie nodigt de opleiding uit om dit onderscheidende profiel uitgebreider op schrift te stellen en het zo sterker te verwoorden.

De eindkwalificaties beschrijven gedetailleerd en helder de competenties van afgestudeerden, passen binnen het Domeinspecifiek Referentiekader en voldoen ruimschoots aan de eisen van het vakgebied. De commissie acht de eindkwalificaties, ook waar het gaat om de te behalen taalniveaus, zeer ambitieus maar realistisch en haalbaar.

De commissie beoordeelt Standaard 1 als 'goed'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie stelt vast dat het programma van de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies innovatief en interdisciplinair is vormgegeven. De opbouw van het curriculum is volgens de commissie logisch en inzichtelijk. De opleiding heeft zeer gedegen leerlijnen ontwikkeld, die alle een duidelijke plaats in het curriculum hebben en een goede opbouw kennen. De commissie vindt het positief dat een aantal onderdelen voor alle afstudeerrichtingen gecombineerd wordt aangeboden, waardoor een interdisciplinair onderwijsprogramma ontstaat en studenten een breed zicht krijgen op de cursusgebieden en de activiteiten in de verschillende afstudeerrichtingen.

De commissie meent dat de gehanteerde werkvormen aansluiten bij de doelen en inhoud van het onderwijs. De opleidingsspecifieke voorzieningen dragen eraan bij dat studenten het programma probleemloos kunnen doorlopen. De commissie waardeert de bibliotheekcollecties en de handschriftencollectie in het bijzonder.

De opleiding beschikt over een passend en goed gekwalificeerd docententeam. De vakinhoudelijke deskundigheid van de docenten dekt een breed scala aan disciplines. Het aantal beschikbare docenten is ruim voldoende. De studenten spraken zich zeer positief uit over de docenten, die zij als toegankelijk, inhoudelijk deskundig en enthousiast beschouwen. De commissie heeft waardering voor het studievoortgangsoverleg dat alle docenten gezamenlijk voeren.

De commissie beoordeelt Standaard 2 als ‘goed’.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie constateert dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en dat studenten de beoogde eindkwalificaties daadwerkelijk realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn en de toetsmethoden adequaat en gevarieerd.

De commissie stelt op basis van de activiteiten van de examencommissie vast dat zij zich bewust is van de taken die de wet voorschrijft. De commissie is echter van mening dat de examencommissie niet voortvarend anticipeert op de veranderingen in de relevante wettelijke kaders en spoort de examencommissie aan vaart te maken met het volledig vervullen van haar versterkte nieuwe rol. Het verheugt de commissie dat de faculteit aandacht besteedt aan de toetsende rol van de examencommissie. De commissie is positief over het voornemen een ambtelijk secretaris aan te stellen voor de examencommissies.

Op basis van de bestudeerde eindwerkstukken stelt de commissie vast dat het eindniveau van de studenten goed is. De commissie constateert dat de door haar bestudeerde eindwerkstukken alle minimaal van voldoende niveau zijn. De beoordeling van de opleiding komt overeen met de beoordeling van de commissie. De commissie vindt het hoge niveau van taalbeheersing dat de studenten bereiken bijzonder en is hiervan onder de indruk. De commissie weegt dit zwaar mee in de formulering van haar oordeel bij deze standaard.

De commissie heeft niet alle beoordelingsformulieren bij de theses kunnen inzien. Uit de formulieren die beschikbaar waren, maakt de commissie op dat de opleiding adequaat beoordeelt. Wel adviseert de commissie voor de transparantie van het oordeel om beide beoordelaars apart van elkaar een beoordelingsformulier te laten invullen voordat zij een eindcijfer bepalen.

De commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘goed’

Masteropleiding Middle-Eastern Studies

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie heeft het Domeinspecifiek Referentiekader bestudeerd en vastgesteld dat dit van internationaal vergelijkbaar niveau is. Zij is van mening dat het kader een breed en daardoor weinig richtinggevend karakter heeft, maar heeft hier begrip voor aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met een eigen profiel en oriëntatie.

De commissie is zeer lovend over het profiel van de opleiding. Het profiel is ambitieus in haar streven aandacht te besteden aan zowel filologische, culturele als historische aspecten, waarbij de studie van de talen is ingebed in de studie van de cultuur in het algemeen. Dit unieke interdisciplinaire profiel wordt volgens de commissie elders niet aangetroffen. De commissie nodigt de opleidingen uit om dit onderscheidende profiel uitgebreider op schrift te stellen en het zo sterker te verwoorden.

De eindkwalificaties beschrijven gedetailleerd en helder de competenties van afgestudeerden, passen binnen het Domeinspecifiek Referentiekader en voldoen ruimschoots aan de eisen van het vakgebied. De commissie acht de eindkwalificaties, ook waar het gaat om de te behalen taalniveaus, zeer ambitieus maar realistisch en haalbaar.

De commissie beoordeelt Standaard 1 als 'goed'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie is onder de indruk van de inrichting van het programma van de masteropleiding Middle Eastern Studies. Naar haar oordeel vormt het onderwijsprogramma samen met het onderwijsgevend personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen een innovatieve en originele leeromgeving. De commissie heeft waardering voor de voor alle afstudeerrichtingen gemeenschappelijke cultuur-, religie- en geschiedeniscolleges. Deze zorgen er zichtbaar voor dat het aanbod aan studenten breder is dan alleen hun eigen afstudeerrichting, waardoor studenten een beter geïntegreerde visie op taal, cultuur en maatschappij in het Midden-Oosten krijgen. Het is voor de commissie zichtbaar dat studenten een kritische houding verwerven, waardoor zij na hun afstuderen in staat zijn om vraagstukken in hun vakgebied objectief te benaderen.

De commissie meent dat de gehanteerde werkvormen aansluiten bij de doelen en inhoud van het onderwijs. De opleidingsspecifieke voorzieningen dragen eraan bij dat studenten het programma probleemloos kunnen doorlopen. De commissie waardeert de bibliotheekcollecties en de handschriftencollectie in het bijzonder.

De opleiding beschikt over een passend en goed gekwalificeerd docententeam. De vakinhoudelijke deskundigheid van de docenten dekt een breed scala aan disciplines. Het aantal beschikbare docenten is ruim voldoende. De studenten spraken zich zeer positief uit over de docenten, die zij als toegankelijk, inhoudelijk deskundig en enthousiast beschouwen. De commissie heeft waardering voor het studievoortgangsoverleg dat alle docenten gezamenlijk voeren.

De commissie beoordeelt Standaard 2 als 'goed'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie constateert dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en dat studenten de beoogde eindkwalificaties daadwerkelijk realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn, en de toetsmethoden adequaat en gevarieerd.

De commissie stelt op basis van de activiteiten van de examencommissie vast dat zij zich bewust is van de taken die de wet voorschrijft. De commissie is echter van mening dat de examencommissie niet voortvarend anticipeert op de veranderingen in de wettelijke kaders en spoort de examencommissie aan vaart te maken met het volledig vervullen van haar versterkte nieuwe rol. Het verheugt de commissie dat de faculteit aandacht besteedt aan de toetsende rol van de examencommissie. De commissie is positief over het voornemen een ambtelijk secretaris aan te stellen voor de examencommissies.

Op basis van de bestudeerde eindwerkstukken stelt de commissie vast dat het eindniveau van de studenten goed is. De commissie constateert dat de door haar bestudeerde eindwerkstukken alle minimaal van voldoende niveau zijn. De beoordeling van de opleiding komt overeen met de beoordeling van de commissie. De commissie stelt vast dat het hoge niveau van taalbeheersing dat de studenten bereiken bijzonder is en is hiervan onder de

indruk. De commissie weegt dit zwaar mee in de formulering van haar oordeel bij deze standaard.

De commissie heeft niet alle beoordelingsformulieren bij de theses kunnen inzien. Uit de formulieren die beschikbaar waren, maakt de commissie op dat de opleiding adequaat beoordeelt. Wel adviseert de commissie voor de transparantie van het oordeel om beide beoordelaars apart van elkaar een beoordelingsformulier te laten invullen voordat zij een eindcijfer bepalen.

De commissie beoordeelt Standaard 3 als 'goed'

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	goed
Algemeen eindoordeel	goed

Masteropleiding Middle Eastern Studies:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	goed
Algemeen eindoordeel	goed

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 1 april 2014

Prof. dr. A. Wouters
voorzitter

drs. L. van der Grijspaarde
secretaris

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard beschrijft de commissie allereerst haar bevindingen ten aanzien van het landelijk vastgestelde Domeinspecifiek Referentiekader (1.1). Vervolgens gaat zij in op het profiel en de oriëntatie (1.2) en (het niveau van) de eindkwalificaties (1.3) van de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies en de masteropleiding Middle Eastern Studies

1.1 Domeinspecifiek Referentiekader

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een Domeinspecifiek Referentiekader (hierna: het kader) opgesteld (zie Bijlage 2). Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie Regiostudies worden beoordeeld. Het betreft hier de beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen Griekse en Latijnse Taal en Cultuur, Oudheidstudies en de diverse opleidingen die vallen onder regiostudies met betrekking tot Oost-Europa, het Midden-Oosten, Azië, Afrika en Noord-, Midden- en Zuid-Amerika. Omdat het spectrum van deze opleidingen zo breed is, hebben de opleidingen gekozen voor een niet-prescriptief referentiekader. Dit biedt ruimte voor opleidingen om eigen keuzen te maken en accenten te leggen al naar gelang hun profiel en oriëntatie.

Het Domeinspecifiek Referentiekader Regiostudies voorziet in algemeen geformuleerde doelstellingen die vertaald zijn in eindkwalificaties voor zowel de bachelor- als de masteropleidingen. Deze doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn Taalvaardigheid, Taalkunde, Letterkunde, Cultuurkunde, Geschiedenis, Sociale wetenschappen, Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden en Algemene wetenschappelijke vorming. De eindkwalificaties in het kader zijn eveneens gerelateerd aan de Dublin-descriptoren. De eindkwalificaties van de bacheloropleiding verwoorden de doelstelling dat afgestudeerde bachelorstudenten gekwalificeerd zijn voor een masteropleiding, die van de masteropleiding dat afgestudeerde masterstudenten gekwalificeerd zijn voor een postdoctorale opleiding.

De commissie heeft het Domeinspecifiek Referentiekader bestudeerd. Zij heeft gezien dat bij het opstellen van het referentiekader gebruik is gemaakt van referentiekaders van collega's in het buitenland, vooral van de benchmarks van de Quality Assurance Agency (uit het Verenigd Koninkrijk) voor Area Studies, en voor Language and Related studies. De commissie stelt vast dat het opgestelde kader inderdaad van een internationaal vergelijkbaar niveau is. Zij is van oordeel dat het kader een nogal breed en daardoor weinig richtinggevend karakter heeft. Zij heeft hiervoor begrip, aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met ieder een eigen profiel en oriëntatie, die ook voor studenten genoeg mogelijkheden tot eigen specialisatie openlaten. De commissie gaat ervan uit dat de opleidingen het kader verder

specificeren op basis van hun eigen doelstellingen, dat opleidingen binnen het brede kader eigen accenten leggen. Het valt de commissie op dat het kader meer houvast biedt aan opleidingen die talen bestuderen dan aan opleidingen waarin cultuur en geschiedenis centraal staan. Dit houvast wordt geboden omdat een relatief groot aantal eindkwalificaties gericht is op taalverwerving en letterkundige en taalkundige kwalificaties. Het brede kader schetst echter een weinig gedetailleerd beeld van specifieke kennisdomeinen, zoals het domein dat wordt bestreken door de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies en de masteropleiding Middle Eastern Studies. De opleidingen hebben volgens de commissie dit weinig richtinggevende kader voldoende gecompenseerd door een duidelijk eigen profiel te formuleren (zie 1.2).

1.2 Profiel en oriëntatie

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies

De bacheloropleiding Midden-Oosten Studies was tot 1 september 2010 bekend onder de naam Arabische, Nieuwperzische en Turkse talen en culturen. De opleiding beoogt studenten een grondige kennis van en kritisch inzicht in de geschiedenis en cultuur van het Midden-Oosten en de islam bij te brengen. De opleiding biedt de volgende afstudeerrichtingen aan: Arabisch, Perzisch, Turks en Moderne Midden-Oosten. Studenten die afstuderen in de afstudeerrichtingen Arabisch, Perzisch en Turks zijn in staat om zelfstandig teksten in de brontaal te lezen en hebben inzicht in de verschillende Islamitische culturen die het Midden-Oosten karakteriseren. In de bachelorafstudeerrichting Moderne Midden-Oosten krijgen studenten inzicht in het brede perspectief van de geschiedenis, samenlevingen en culturen van het Midden-Oosten. Alle studenten zijn in staat relevante wetenschappelijke teksten te lezen, te analyseren en te interpreteren en daarover een standpunt te verdedigen, zowel schriftelijk als mondeling. Dit oordeel is dan mede gebaseerd op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke en ethische aspecten.

De commissie is zeer lovend over het profiel van de opleiding, waaruit de ambitie spreekt om een hoog niveau te bereiken. Ambitieuus noemt de commissie de aandacht voor zowel filologische, culturele als historische aspecten, waarbij de studie van de taal is ingebed in de studie van de cultuur in het algemeen. Dit bijzondere, interdisciplinaire profiel wordt volgens de commissie elders niet aangetroffen. De commissie is enthousiast over het plan van de opleiding om Modern Hebreeuws toe te voegen. Deze belangrijke culturele en politieke speler in het moderne Midden-Oosten is een welkome aanvulling. De commissie nodigt de opleiding uit om haar profiel uitgebreider op schrift te stellen en het zo sterker te verwoorden.

Masteropleiding Middle Eastern Studies

De masteropleiding is een samenvoeging van de opleidingen Arabische, Nieuwperzische en Turkse talen en culturen en Islamic Studies. De opleiding stelt zich tot doel dat studenten aan het einde van hun studie een gedegen kennis en inzicht hebben in de culturele, historische en literaire ontwikkelingen in het Midden-Oosten.

De opleiding biedt de volgende afstudeerrichtingen aan: Islamic Studies, Modern Middle Eastern Studies, Arabic Studies, Persian Studies en Turkish Studies. Studenten kunnen zich specialiseren in een of meerdere onderwerpen: 1) de rol van de islam in de samenleving; 2) middeleeuwse, premoderne en moderne geschiedenis van het Midden-Oosten, waarbij ook de relatie van het Midden-Oosten met Europa, het kolonialisme en oriëntalisme aan bod komen; 3) het Osmaanse rijk en het moderne Turkije; 4) handschriftkunde en paleografie, 5) literatuur van het Midden-Oosten.

Een belangrijk aspect van de taalgeoriënteerde afstudeerrichtingen is de aandacht voor de bestudering van oosterse handschriften. Deze richtingen besteden zowel aandacht aan de techniek (in de vorm van paleografie en codicologie) als aan inhoudelijke elementen en aan de kunsthistorische en historische aspecten van de kennis- en handschriftencultuur in de islamitische wereld. Dit is een direct resultaat van de belangrijke handschriftencollectie die Leiden heeft en van de expertise en traditie die er in de universiteit opgebouwd is. Het geeft Leiden volgens de kritische reflectie een unieke, hoog aangeschreven en internationaal aantrekkelijke invulling van het masterprogramma.

Evenals bij de bacheloropleiding, is de commissie lovend over het profiel van de masteropleiding. Het samenbrengen van filologische, culturele, politieke en historische aspecten noemt de commissie een 'unique selling point'. De commissie denkt dat de opleiding dit unieke profiel nog sterker schriftelijk kan uitwerken.

1.3 Eindkwalificaties en niveau

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies

De bacheloropleiding Midden-Oosten Studies hanteert de facultaire eindkwalificaties met betrekking tot de ontwikkeling van academische vaardigheden die gelden voor alle bacheloropleidingen binnen de faculteit en heeft daarnaast eigen, disciplinespecifieke eindkwalificaties opgesteld. De faculteit heeft vijftien algemene eindkwalificaties geformuleerd en die onderverdeeld in vier categorieën: elementaire onderzoeksvaardigheden, schriftelijke presentatievaardigheden, mondelinge presentatievaardigheden en samenwerkings- en leervaardigheden. Onder die eerste categorie valt bijvoorbeeld het verzamelen en selecteren van vakwetenschappelijke literatuur (eindkwalificatie 1) en het analyseren en beoordelen van die literatuur op kwaliteit en betrouwbaarheid (eindkwalificatie 2). De commissie stelt vast dat deze facultaire eindkwalificaties in voldoende mate laten zien dat de bacheloropleidingen binnen de faculteit een wetenschappelijke oriëntatie hebben, maar dat het aan de opleidingen is om ze te vertalen naar en verder uit te werken in hun eigen vakgebied.

In de opleidingsspecifieke eindkwalificaties maakt de bacheloropleiding onderscheid tussen kwalificaties voor alle studenten en kwalificaties in aanvulling daarop die gelden voor studenten van de verschillende afstudeerrichtingen. Dit weerspiegelt volgens de kritische reflectie het gegeven dat studenten binnen de opleiding de keus hebben zich te specialiseren in een van de gebieden, waarbij de in dat gebied gesproken talen een grote rol spelen, of afstudeerrichting Het Moderne Midden-Oosten, dat een meer cultuurgerichte perspectief op de regio als geheel biedt.

Masteropleiding Middle Eastern Studies

In de eindkwalificaties van de masteropleiding wordt eveneens onderscheid gemaakt tussen algemene kwalificaties die alle afgestudeerden verworven hebben, en specifieke kwalificaties per afstudeerrichting. De algemene eindkwalificaties zijn ondergebracht in vier categorieën: 1) Knowledge and understanding; 2) Applying knowledge and understanding; 3) Judgement en 4) Communication. De specifieke eindtermen verschillen per afstudeerrichting. Terwijl bij Persian Studies de nadruk ligt op literatuur, geschiedenis, religie en de visuele cultuur, is er bij Turkish Studies veel aandacht voor geschiedenis, cultuur en de relatie tussen Turkije en Europa tegen de achtergrond van de overgang van de multi-etnische Ottomaanse staat naar een natiestaat. Bij Arabic Studies ligt de nadruk op contemporaine politieke ontwikkelingen en de Arabische literatuur, en handschriftentraditie. In de afstudeerrichting Modern Middle Eastern Studies worden contemporaine sociale, politieke en literaire ontwikkelingen

beschouwd, zoals de Arabische lente, en bij Islamic Studies, ten slotte, gaat het om de rol van de islam in de maatschappij met een nadruk op islamitisch recht en antropologie.

De commissie concludeert dat de eindkwalificaties gedetailleerd en helder omschrijven welke kwalificaties van studenten aan het einde van de studie worden verwacht. Naar het oordeel van de commissie passen deze eindkwalificaties binnen het Domeinspecifiek Referentiekader en zijn ze van bachelor- respectievelijk masterniveau. De commissie vindt de eindkwalificaties van beide opleidingen ambitieus, maar realistisch geformuleerd en haalbaar. Ook de gedefinieerde taalniveaus (waar relevant) zijn volgens de commissie ambitieus maar realistisch.

Overwegingen

De commissie concludeert dat het Domeinspecifiek Referentiekader een summier en weinig gedetailleerd beeld schetst van het kennisdomein Midden-Oosten Studies. Het biedt in de huidige vorm weinig houvast om te verifiëren of de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding en de masteropleiding daadwerkelijk voldoen aan de eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleidingen. De commissie heeft begrip voor het feit dat het kader weinig richtinggevend is, gezien de diversiteit aan opleidingen die in dit kader worden beschreven. Zij is zich ervan bewust dat er hierdoor een taak voor de opleidingen is weggelegd om het kader nader te concretiseren.

De commissie is zeer lovend over het profiel van beide opleidingen, waaruit de ambitie spreekt om een hoog niveau te bereiken. Ambitieuus noemt de commissie de aandacht voor zowel filologische, culturele als historische aspecten, waarbij de studie van de taal is ingebed in de studie van de cultuur in het algemeen. Dit unieke interdisciplinaire profiel, dat samengesteld is uit de profielen van verschillende oude opleidingen, wordt volgens de commissie elders niet aangetroffen. De commissie nodigt de opleidingen uit om dit onderscheidende profiel uitgebreider op schrift te stellen en het zo sterker te verwoorden.

De commissie concludeert dat de eindkwalificaties van beide opleidingen gedetailleerd en helder omschrijven welke kwalificaties van studenten aan het einde van de studie worden verwacht. De eindkwalificaties zijn adequaat geconcretiseerd en beschrijven de relevante aspecten van het vakgebied. Volgens de commissie passen ze binnen het Domeinspecifiek Referentiekader. De verschillen in niveau tussen de bachelor- en de masteropleiding zijn op een goede manier tot uitdrukking gebracht. De commissie vindt de eindtermen van beide opleidingen zeer ambitieus, maar realistisch en haalbaar. Ook de gedefinieerde beoogde taalniveaus zijn volgens de commissie ook ambitieus, maar realistisch en haalbaar.

De commissie komt op basis van deze overwegingen tot de conclusie dat de eindkwalificaties van de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies en masteropleiding Middle Eastern Studies de eisen voor basiskwaliteit duidelijk en aantoonbaar overstijgen en beoordeelt de eindkwalificaties van beide opleidingen daarom als 'goed'.

Conclusie

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'goed'.

Masteropleiding Middle Eastern Studies: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'goed'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard geeft de commissie allereerst inzicht in de inhoud en de opbouw van het curriculum van de bachelor- en de masteropleiding (2.1). Vervolgens gaat zij in op de samenhang van de curricula van beide opleidingen en de mate waarin de eindkwalificaties zijn vertaald naar het curriculum (2.2), waarbij zij onder meer de aandacht voor wetenschappelijke vorming en voor de beroepspraktijk onderzoekt. In 2.3 gaat de commissie in op het didactisch concept en de werkvormen van beide opleidingen, in 2.4 op de opleidingsspecifieke voorzieningen en ondersteuning. Tot slot stelt de commissie de studeerbaarheid van de curricula (2.5), het onderwijsgevend personeel (2.6) en de opleidingsspecifieke interne kwaliteitszorg (2.7) aan de orde.

2.1. Curricula

De commissie heeft de curricula van de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies en de masteropleiding Middle Eastern Studies bestudeerd.

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies

Het driejarige curriculum van de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies is verdeeld in zes semesters. In het eerste semester maakt de student kennis met de diversiteit van het taallandschap van het Midden-Oosten tijdens een inleidende cursus waarin verschillende aspecten van taal in de maatschappij aan bod komen. Daarnaast volgt de student de gemeenschappelijke cursus Geschiedenis van het Midden-Oosten en de cursus Area Studies (uit het facultaire kerncurriculum). In deze laatste cursus raakt de student onder andere bekend met theoretische en methodologische uitdagingen van de studie van andere culturen in een globale context. Verder bestudeert de student in het eerste semester één van de drie talen van de regio (Arabisch, Perzisch, Turks).

Is de student geïnteresseerd in een studie waarin de taal en cultuur van een bepaald gebied binnen de regio als geheel een belangrijke rol speelt, dan kiest hij vanaf het tweede semester voor een traject waarin een specifiek taal- en cultuurgebied centraal staat. De student zal dan grammatica en woordenschat van een taal binnen dat gebied leren beheersen (Modern Standaard Arabisch in de afstudeerrichting Arabisch, Turks in de afstudeerrichting Turks, Perzisch in de afstudeerrichting Perzisch). Is de student meer geïnteresseerd in een breed perspectief op de geschiedenis, de samenlevingen en de culturen van het Midden-Oosten en met name de contemporaine versie daarvan, dan volgt hij de afstudeerrichting Moderne Midden-Oosten.

Gedurende het gehele programma volgen studenten van de verschillende afstudeerrichtingen, naast colleges die specifiek voor de eigen afstudeerrichting zijn, gemeenschappelijke, op elkaar afgestemde (interdisciplinaire en comparatieve) colleges over geschiedenis, godsdienst, cultuur en maatschappelijke verhoudingen.

Het tweede jaar bestaat voor 55 EC uit verplichte cursussen. Daarnaast volgen studenten de verplichte cursus Wetenschapsfilosofie uit het facultaire kerncurriculum (5 EC). Het derde jaar wordt voor 30 EC in beslag genomen door de minorruimte. De resterende 30 EC worden gevuld met het bachelorwerkstuk (10 EC), het seminarcollege (voor Perzisch, Turks en Moderne Midden-Oosten) of het werkstukseminar (voor Arabisch) (5 EC). Hiernaast kent het programma de verplichte cursussen Literaire analyse (5 EC) en Islam en maatschappij (5 EC) en een vakspecifieke cursus (5 EC).

Het programma omvat zes inhoudelijke leerlijnen: 1) Taalverwerving; 2) Klassieke en moderne letterkunde; 3) Geschiedenis van het Midden-Oosten; 4) Kunst en cultuur; 5) Religie; en 6) Islamitisch recht en antropologie. Op meerdere punten zijn de lijnen ‘verknoot’, wat wil zeggen dat een vak van meer dan één leerlijn deel uitmaakt. De leerlijnen krijgen een vervolg in het programma van de masteropleiding Middle Eastern Studies.

De commissie stelt vast dat de opleiding zeer gedegen leerlijnen heeft ontwikkeld, die alle een duidelijke plaats in het curriculum hebben en een goede opbouw kennen. De commissie vindt het positief dat een aantal onderdelen voor alle afstudeerrichtingen gecombineerd wordt aangeboden, waardoor een interdisciplinair onderwijsprogramma ontstaat en studenten een breed zicht krijgen op het vakgebied en op de activiteiten binnen de verschillende afstudeerrichtingen. In het onderdeel Islamitische kunst en cultuur werken studenten van verschillende afstudeerrichtingen bijvoorbeeld interdisciplinair samen aan opdrachten. In het vak De wereld van Sheherazade: cultuurgeschiedenis van de middeleeuwse islam werken studenten van de afstudeerrichting Arabisch samen met studenten van andere afstudeerrichtingen, waarbij arabisten andere literatuur krijgen aangeboden dan niet-arabisten. Iedere week werken studenten aan gezamenlijke en aparte opdrachten en leren zij van elkaar. De commissie vindt dat in deze en andere vakken de integratie van verschillende vakgebieden zeer goed tot haar recht komt.

Samenvattend stelt de commissie dat het programma van de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies goed en innovatief is vormgegeven. De opbouw van het curriculum is volgens de commissie logisch, doordacht en inzichtelijk. Het programma vormt naar het oordeel van de commissie een sterk geheel, het brede label is goed geïmplementeerd en creëert een toegevoegde waarde.

De opleiding geeft in haar kritische reflectie aan dat het lastig is om een evenwicht te vinden tussen het bieden van een specialistische opleiding in een taalgebied en een bredere algemene opleiding met algemene academische vaardigheden en kennis van de regio als geheel. De commissie stelt vast dat de verschillende vakgebieden inderdaad niet volledig kunnen worden behandeld in het onderwijs, maar vindt tegelijkertijd dat de opleiding er goed in slaagt om taalonderwijs op hoog niveau aan te bieden en daarnaast in ruime mate aandacht te besteden aan algemene kennis en vaardigheden.

De commissie stelt vast dat er forse verschillen in voorkennis op het gebied van de behandelde talen bestaan tussen studenten. De commissie heeft het verschil in taalkennis besproken met studenten en docenten. Studenten vertelden de commissie dat zij dit bij het volgen van onderwijs niet als een probleem ervaren. Veel *native speakers* kiezen vaak ook een tweede taal. Daarnaast hebben *native speakers*, net als *non-native speakers*, vaak moeite met de grammatica en tekstbegrip. Voor het leren spreken van een taal zijn er binnen een studiejaar meestal verschillende groepen met eigen niveaus. Verder gaven de studenten aan dat er extra begeleiding is wanneer het leren van de taal lastig blijkt te zijn. De studenten waarderen de inbreng van verschillende docenten in de taalverwerving, maar gaven ook aan dat de

onderdelen voor tekstbegrip en conversatie beter op elkaar afgestemd kunnen worden. Ook vonden enkele alumni dat er meer nadruk op spreekvaardigheid had mogen liggen. Docenten meldden het een verrijking te vinden dat studenten verschillende achtergronden hebben en zowel *native* als *non-native speakers* zijn. Iedere student heeft zijn eigen inbreng. De docenten streven naar een optimale inrichting van het taalonderwijs, waarbij zowel aandacht is voor tekstbegrip als voor conversatie. In de afstudeerrichting Arabisch hebben de docenten inmiddels een uitgebreide training gehad in het aanleren van Arabisch aan *non-native speakers*. Dit heeft volgens de docenten tot nieuwe inzichten geleid, die gedeeld zullen worden met de andere afstudeerrichtingen. De commissie heeft waardering voor de ruime aandacht voor de optimalisatie van het onderwijs op het gebied van de taalverwerving en adviseert om daarbij ook te kijken naar de afstemming tussen de verschillende onderdelen.

Masteropleiding Middle Eastern Studies

Het programma van de masteropleiding Middle Eastern Studies heeft een studielast van 60 EC. De voertaal die in het onderwijs wordt gebruikt is Engels. Studenten kunnen in september of in februari starten met de opleiding. Het programma richt zich op cultuur, geschiedenis en maatschappij. De inhoud van de cursussen richt zich erop studenten in staat te stellen grondige kennis te verwerven van de geschiedenis, de historiografie, de islam en zijn maatschappelijke functie, en de literaire en artistieke productie van het Midden-Oosten. Studenten kiezen voor één van de afstudeerrichtingen Islamic Studies, Modern Middle Eastern Studies, Arabic, Persian en Turkish Studies. Daarnaast volgen zij enkele verplichte cursussen.

Het programma telt twee cursussen die verplicht zijn voor alle studenten van de masteropleiding: Theories and Methods of Middle Eastern and Islamic Studies en Bi-weekly staff seminar in Middle East and Islamic Studies. Door het aanbieden van deze gezamenlijke cursussen wil de opleiding aan de ene kant de cohesie van de verschillende afstudeerrichtingen binnen de opleiding bevorderen en aan de andere kant de studenten stimuleren over de grenzen van het eigen vakgebied heen te kijken.

Studenten volgen het hele jaar het voor alle afstudeerrichtingen verplichte tweewekelijkse staff seminar. In dit seminar presenteren zij de opzet voor hun thesis en bespreken die met andere studenten en docenten. Ook presenteren docenten en gastsprekers de resultaten van recent onderzoek.

De commissie heeft waardering voor de voor alle afstudeerrichtingen gemeenschappelijke cursussen, waarin cultuur, religie en geschiedenis aan bod komen. Deze cursussen zorgen er zichtbaar voor dat het aanbod aan studenten breder is dan alleen hun eigen afstudeerrichting, waardoor studenten een beter geïntegreerde visie op taal, cultuur en maatschappij in het Midden-Oosten krijgen.

Studenten kunnen hun blik ook verbreden door cursussen uit andere afstudeerrichtingen te volgen. De commissie heeft onder meer het studiemateriaal van de cursus From manuscript to modern media bestudeerd. Dit is een voorbeeld van een cursus uit de afstudeerrichting Arabic Studies die ook kan worden gevolgd door andere studenten. De commissie constateert dat studenten van de verschillende afstudeerrichtingen in deze cursus gezamenlijk naar manuscripten kijken en van elkaar leren. De docenten legden uit dat studenten werken met primaire bronnen en primair materiaal. De studenten zonder kennis van de taal bestuderen bijvoorbeeld cijfermateriaal of ander origineel materiaal. De commissie heeft waardering voor deze interdisciplinaire aanpak, waarbij zichtbaar moeite is gedaan om voor zowel arabisten als niet-arabisten passende literatuur aan te bieden en opdrachten te ontwikkelen.

In het programma van de afstudeerrichting Turkish Studies is de aandacht vooral gericht op de (cultuur)geschiedenis van Turkije. In het eerste semester volgen studenten drie cursussen, waarvan één gezamenlijk met studenten van de andere afstudeerrichtingen. Ze kiezen de overige twee cursussen uit het aanbod van het Turkish Studies Department. Het tweede semester studeren ze aan één van de partneruniversiteiten in Istanbul. Zij volgen daar cursussen en werken aan hun masterthesis. Ze ronden hun masterthesis af na hun terugkeer in Leiden. Studenten die niet naar Istanbul kunnen gaan, volgen alternatieve, passende cursussen in Leiden.

De commissie is enthousiast over de invulling van het programma van de afstudeerrichting Turkish Studies en over het studieverblijf in Turkije in het tweede semester. Volgens studenten en docenten bestaat er een intensief contact tussen studenten en docenten tijdens het buitenlandverblijf. De commissie stelt vast dat het relevant onderwijs betreft dat een verrijking vormt voor studenten.

Het programma van de afstudeerrichting Persian Studies besteedt vooral aandacht aan de rol van literatuur in de Perzische cultuur. Studenten kunnen zich toeleggen op één van de onderwerpen of regio's (Iran, het Indische subcontinent, Afghanistan, Tadzjikistan). In het eerste semester volgen studenten drie cursussen, waarvan één gezamenlijk met studenten van de andere afstudeerrichtingen. In het tweede semester volgen de studenten de cursus Persian Literature outside Iran: A Literary History. Daarnaast werken ze aan hun masterthesis.

De commissie is van mening dat het programma van de afstudeerrichting Persian Studies een goede selectie van relevante thema's behandelt. Zij heeft waardering voor de multidisciplinaire aanpak, waarin geschiedenis wordt gecombineerd met cultuur en kunst.

In het programma van de afstudeerrichting Arabic Studies wordt niet alleen cultuurgeschiedenis bestudeerd, maar ook de literaire productie en de taalkundige diversiteit. In het eerste semester volgen de studenten drie cursussen, waarvan één gezamenlijk met studenten van de andere afstudeerrichtingen. De overige twee kiezen zij uit het aanbod van Arabic Studies in Leiden of Amsterdam. In het tweede semester kiezen de studenten één van de twee richtings specifieke cursussen en werken zij aan de masterthesis.

De commissie constateert dat het onderwijs in de afstudeerrichting Arabic Studies zich in het tweede semester richt op de cultuurgeschiedenis van verschillende historische perioden, van de moderne tijd tot de middeleeuwen en de oudheid. De commissie adviseert de opleiding om te heroverwegen of zij dit brede aanbod wil handhaven. Zij geeft de opleiding in overweging om zich uitsluitend te richten op de 'ancient world'. De masteropleiding zou dan beter aansluiten op het onderwijs in de bachelorfase, het programma zou sterker verbonden zijn met de inhoudelijke expertise van docenten en het onderzoek dat binnen het departement wordt uitgevoerd. Door zich te richten op de 'ancient world' zou de opleiding zich ook sterker profileren ten opzichte van de Universiteit van Amsterdam, waar de opleiding zich meer richt op de moderne tijd.

Het programma van de afstudeerrichting Islamic Studies biedt een inleiding tot verschillende theoretische en methodologische benaderingen van de studie van historische en hedendaagse vormen van islam. Het centrale thema van de opleiding is islam en samenleving, met nadruk op de vergelijkende studie van moslimgemeenschappen. In beide semesters volgen de studenten een verplichte cursus en een keuzecursus. Ze werken het gehele jaar aan hun masterthesis.

De commissie vindt in het programma van de afstudeerrichting Islamic Studies de aandacht voor methodologische benaderingen sterk. Volgens de commissie leert de afstudeerrichting de studenten gefundeerd om te gaan met belangrijke vraagstukken over de islam in Europa.

In de afstudeerrichting Modern Middle Eastern Studies bestuderen studenten het Midden-Oosten en Noord-Afrika vanaf de negentiende eeuw tot het heden, daarbij rekening houdend met de historische en internationale context van deze strategische en belangrijke regio. Zij bestuderen de belangrijke theorieën in het onderzoeksveld, zoals theorieën over kolonialisme, oriëntalisme en de tegenhanger occidentalisme. De afstudeerrichting biedt interdisciplinaire cursussen over de wisselwerking tussen literatuur en politiek en de relatie tussen het Midden-Oosten en Europa. De student kan zich ook verdiepen in de invloed van de modernisering en globalisering op de regio of op religieuze minderheden in het Midden-Oosten.

In het eerste semester volgen de studenten drie cursussen, waarvan één gezamenlijk met studenten van de andere afstudeerrichtingen. In het tweede semester volgen de studenten een richtings specifieke cursus en werken zij aan hun masterthesis.

De commissie heeft er waardering voor dat in het programma van de afstudeerrichting Modern Middle Eastern Studies de recente geschiedenis van de regio en de invloed daarvan op de ontwikkeling van de politieke cultuur ruime aandacht krijgen.

De commissie stelt vast dat het programma van de opleiding (inclusief de programma's van de verschillende afstudeerrichtingen) in voldoende mate onderzoekgericht is. In de verschillende cursussen worden recente wetenschappelijke studies bestudeerd in combinatie met bronnenmateriaal in de betreffende talen. Studenten verwerven kennis en inzicht in de inhoud van het gebied dat door de cursus wordt bestreken en in de kernbegrippen, het apparaat, de onderzoeksmethoden en -technieken en de ontwikkeling van dat gebied, evenals inzicht in de interdisciplinaire positie en de historische relevantie van het gebied. Door het gebruik van talig bronnenmateriaal in de colleges en voor de eindschrijving wordt ook de taalvaardigheid van de studenten verder verdiept.

2.2 Eindkwalificaties

De commissie is nagegaan in hoeverre de voor de opleidingen geformuleerde doelstellingen en eindkwalificaties terug zijn te vinden in de onderwijsprogramma's. Zij heeft daartoe de tabellen bestudeerd die zijn opgenomen in de kritische reflectie, waarin is aangegeven welke programmaonderdelen gekoppeld zijn aan welke eindkwalificaties. Daarnaast heeft zij tijdens het bezoek de cursusbeschrijvingen, het studiemateriaal en de toetsen van verschillende vakken ingezien.

De commissie stelt vast dat de inhoud en het niveau van de vakken van de bachelor- en de masteropleiding adequaat zijn en waarborgen dat afgestudeerden van beide opleidingen de algemeen geformuleerde eindkwalificaties verwerven. Het is volgens de commissie bijvoorbeeld duidelijk zichtbaar dat de eindkwalificaties van de bacheloropleiding die zich richten op het verwerven van kennis op het gebied van de gekozen taal (eindterm I), zijn vertaald in het programma in cursussen waarin aandacht wordt besteed aan grammatica, vertalen en tekstanalyse. Een gedegen kennis van de literatuurgeschiedenis van het islamitische Midden-Oosten en het analyseren van literaire teksten (eindterm IV) komen aan de orde in verschillende letterkundige cursussen.

In het programma van de masteropleiding zijn de verschillen tussen de afstudeerrichtingen zichtbaar. In de afstudeerrichting Persian Studies ligt bijvoorbeeld de nadruk op literatuur,

geschiedenis, religie en de visuele cultuur, in de afstudeerrichting Turkish Studies is er veel aandacht voor geschiedenis, cultuur en de relatie tussen Turkije en Europa tegen de achtergrond van de overgang van de multi-etnische Ottomaanse staat naar een natiestaat. Deze verschillen weerspiegelen de manier waarop de eindkwalificaties van de masteropleiding zijn geformuleerd. Studenten en alumni van de masteropleiding gaven aan dat zij in de opleiding bovenal een kritische houding hebben verworven (eindterm 3: Judgement).

De commissie constateert dat zowel voor de bacheloropleiding als voor de masteropleiding de verantwoording van de relatie tussen de eindkwalificaties en het programma nog beperkt is uitgewerkt. De opleidingen geven in tabellen een globale relatie tussen de eindkwalificaties en het onderwijsprogramma, maar ze maken volgens de commissie niet expliciet wanneer de eindkwalificaties specifiek worden getoetst. De eindkwalificaties van de masteropleiding worden bijvoorbeeld in een tabel geclusterd en aan nagenoeg alle onderdelen van het programma gekoppeld. De commissie heeft daarnaast bij de meeste programmaonderdelen geen heldere leerdoelen aangetroffen. De commissie adviseert beide opleidingen deze verantwoording specifieker op schrift vast te leggen en uniforme leerdoelen voor de onderdelen van de programma's te formuleren die op een duidelijke en inzichtelijke manier zijn afgeleid van de eindtermen.

2.3 Didactisch concept

De commissie is nagegaan vanuit welke didactische visie de opleidingen het onderwijs verzorgen en of de beschikbare opleidingsspecifieke materiële en personele voorzieningen hiervoor toereikend zijn.

De opleidingen geven hun onderwijs vorm volgens de onderwijsvisie van de Universiteit Leiden en de Faculteit der Geesteswetenschappen. Volgens het facultaire deel van de kritische reflectie kenmerkt die visie zich door een sterke verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek. De docenten zijn ook onderzoekers en vervullen als wetenschapper een voorbeeldfunctie voor studenten. Ze betrekken hun eigen onderzoekspraktijk in het onderwijs dat ze verzorgen. Die onderzoekspraktijk is faculteitsbreed samengevat onder het begrip *Dynamics of Diversity* en biedt “gerichte aandacht voor de mobiliteit van mensen, taal, materiële en immateriële cultuur, en maatschappelijke, religieuze en wijsgerige ideeën en praktijken”. In vervolg op het rapport *Duurzame geesteswetenschappen* (2008) heeft de faculteit drie doelstellingen verwoord: vernieuwing van het onderwijsaanbod, verjonging van de staf en het versterken van de internationale dimensie van opleidingen. In de bacheloropleidingen worden deze doelstellingen volgens de faculteit zichtbaar in een mondiaal perspectief op het domein van regiostudies en “nadrukkelijk aandacht voor de historische diepte”.

De opleidingen passen volgens de kritische reflectie activerend onderwijs toe dat de studenten stimuleert zowel vakkennis als academische vaardigheden te verwerven, waarbij de nadruk ligt op vakspecifieke heuristische en onderzoeksvaardigheden.

In het programma van de bacheloropleiding worden verschillende werkvormen gehanteerd. In het eerste jaar en een deel van het tweede jaar biedt de opleiding zowel hoor- als werkcolleges aan. Het programma van de masteropleiding bestaat voornamelijk uit werkcolleges. De meeste colleges worden afgesloten met een mondelinge presentatie en/of een schriftelijk werkstuk.

De commissie concludeert dat voor beide opleidingen de gehanteerde werkvormen passend zijn bij de inhoud van het onderwijs. De geringe omvang van de groepen studenten maakt het

daarnaast logisch om de nadruk te leggen op kleinschalige, interactieve werkcolleges. Studenten bevestigen dat de werkvormen passend en stimulerend zijn.

2.4 Voorzieningen

De opleidingen maken gebruik van de bibliotheken van het Nederlandse Instituut voor het Nabije Oosten en het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV), de handschriftencollecties en bijzondere collecties in de universiteitsbibliotheek en de elektronische faciliteiten van deze instellingen.

De commissie heeft waardering voor de zeer goede bibliotheekvoorzieningen. De belangrijke handschriftencollectie in Leiden geeft de mogelijkheid tot bestudering van oosterse handschriften. Dit betreft zowel de techniek in de vorm van paleografie en codicologie als de inhoudelijke elementen en de studie van de kunsthistorische en historische aspecten van de kennis- en handschriftencultuur in de Islamitische wereld.

2.5 Studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens met betrekking tot instroom, studeerbaarheid en rendementen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Instroom, doorstroom en uitstroom

Voor de nieuwe bacheloropleiding Midden-Oosten Studies zijn nog weinig cijfers beschikbaar. De opleiding kent een jaarlijkse instroom van zo'n 25 studenten. De commissie heeft de rendementscijfers bestudeerd en stelt vast dat deze niet lijken af te wijken van gebruikelijke rendementen in een dergelijke opleiding. Aangezien er nog weinig cijfers beschikbaar zijn, raadt de commissie de opleiding aan om de rendementen de komende jaren zorgvuldig te monitoren en waar nodig maatregelen te nemen ter verbetering daarvan.

Studielast

In het programma van de bacheloropleiding is het gemiddelde aantal contacturen voor een cursus van 5 EC twee uur per week. Taalverwervingscolleges hebben in het eerste jaar gemiddeld zes contacturen per week. Inclusief het studiementoraat komt het aantal contacturen in het eerste jaar uit op 13 uur per week. Het gemiddeld aantal contacturen in het tweede jaar bedraagt 12,5 uur per week en in het derde jaar, inclusief vrije keuzeruimte, 12 uur per week in het eerste semester en 8 uur per week in het tweede semester. Voor deze berekening gaat de opleiding ervan uit dat studenten hun keuzeruimte vullen met cursorisch onderwijs, waarvoor zij 6 contacturen per week hebben.

In het programma van de masteropleiding volgen studenten in het eerste semester drie onderdelen (van 10 EC) met 3 uur college per week. Incidenteel volgen studenten ook onderdelen van 5 EC met 2 contacturen per week. In het tweede semester volgen studenten nog één onderdeel van 10 EC met 3 contacturen per week.

Uit schriftelijke evaluaties en uit de gesprekken met studenten en alumni concludeert de commissie dat de geprogrammeerde studielast van beide opleidingen redelijk overeenkomt met de feitelijk gerealiseerde studielast. Studenten noemen de opleidingen uitdagend, maar te doen. Zij besteden ongeveer veertig uur per week aan hun studie en hebben over het algemeen geen tijd voor bijbanen.

Studiebegeleiding

In het eerste jaar heeft de bacheloropleiding een cursus mentoraat geïntroduceerd om de studeerbaarheid van het programma te bevorderen. Tijdens de eerste bijeenkomst maken

studenten kennis met de docent- en de studentmentoren. De cursus bestaat uit een reeks van colleges over zaken als time management, bibliotheekgebruik, tentamenvorbereiding en schrijfvaardigheid. Naast deze inhoudelijke elementen wordt op twee momenten (halverwege en aan het einde van een cursus) de voortgang van de studie met studenten besproken.

Om de voortgang van de bacheloropleiding na het eerste jaar te bewaken vraagt de opleiding alle studenten die de studie voortzetten – ook zij die nominaal studeren – om in overleg met de studietoördinator een studieplan op te stellen, waarin zij aangeven welke cursussen zij in het nieuwe studiejaar willen volgen. Aan het eind van de tentamenperiode van het eerste semester van het nieuwe studiejaar controleert de studietoördinator of de studenten hun plannen hebben gerealiseerd. Als dat niet het geval is, worden ze uitgenodigd voor een gesprek. Het studieplan wordt dan geëvalueerd en desnoods aangepast. De opleiding vraagt ook derdejaarsstudenten zo'n studieplan op te stellen. Studenten van beide opleidingen kunnen op eigen initiatief bij de studietoördinator langs gaan als zij met een (studie)probleem zitten.

De studietoördinatoren binnen de faculteit zijn aangesteld bij de facultaire dienst Onderwijs- en studentenzaken en worden toegewezen aan één of meerdere opleidingen. Hun taken zijn een combinatie van onderwijsorganisatie (opstellen van studiegids en roosters, advisering van de opleidingscommissie en de examencommissie) en studieadviesing aan individuele studenten. Studietoördinatoren hebben diepgaande kennis van de onderwijsprogramma's en korte lijnen met de opleidingscommissie en de examencommissie. Naast studietoördinatoren zijn er in het eerste studiejaar docent- en studentmentoren. Studentmentoren maken eerstejaars wegwijs binnen de universiteit en bespreken met hun mentorgroepje wekelijks de collegestof. Daarnaast kunnen eerstejaarsstudenten ook bij docentmentoren terecht met inhoudelijke vragen over de studiestof.

De commissie heeft waardering voor de aanpak van de opleiding die ertoe leidt dat studenten goed worden gevolgd en worden ondersteund waar en wanneer dat nodig is. Studenten gaven aan de begeleiding en ondersteuning tijdens hun studie te waarderen.

2.5 Onderwijspersoneel

Behalve de docenten die het taalverwevingsonderwijs verzorgen zijn alle docenten gepromoveerd. Alle docenten zijn getoetst op hun Engelse taalvaardigheid en hebben indien nodig een bijscholingscursus gevolgd. Nieuw aangestelde docenten moeten de Basiskwalificatie Onderwijs (BKO) behalen. De opleiding maakt waar nodig aanspraak op het facultaire scholingsbudget, bijvoorbeeld voor cursussen Blackboard, PowerPoint, Academisch Engels en verschillende cursussen die door het ICLON worden aangeboden.

De bacheloropleiding had in het studiejaar 2012-2013 een staf-studentratio van 1:11, de masteropleiding een staf-studentratio van 1:7. De bacheloropleiding telde in dat jaar 86 studenten, de masteropleiding 17. De beschikbare onderwijs capaciteit voor de bacheloropleiding was 7,7 fte, die voor de masteropleiding 2,5 fte.

De commissie heeft een aantal docenten van de opleiding gesproken en het overzicht van het onderwijsgevend personeel bestudeerd en baseert daarop haar oordeel over de kwaliteit en kwantiteit van de docenten. De commissie stelt vast dat het aantal beschikbare docenten voor het verzorgen van het onderwijs zeer ruim is. Zij vindt de kwaliteit van de docenten, zowel inhoudelijk als didactisch, voldoende. De vakinhoudelijke deskundigheid van de stafleden dekt een breed scala aan disciplines: taalkunde, literatuur, (kunst)geschiedenis, Islam en antropologie. De studenten spraken zich zeer positief uit over de docenten. Zij zijn volgens

hen toegankelijk, inhoudelijk deskundig en enthousiast. Ook geven docenten studenten ruimschoots informatie over bijvoorbeeld mogelijkheden voor het volgen van mogelijk interessante cursussen. De commissie heeft waardering voor het studievoortgangoverleg dat alle docenten gezamenlijk voeren en waarin de prestaties van alle studenten worden besproken.

Overwegingen

De commissie constateert na bestudering van de onderwijsprogramma's dat de bacheloropleiding en de masteropleiding de studenten in staat stellen de eindkwalificaties te verwerven.

Zij stelt vast dat het programma van de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies innovatief en interdisciplinair is vormgegeven. De opbouw van het curriculum is volgens de commissie logisch en inzichtelijk. De opleiding heeft zeer gedegen leerlijnen ontwikkeld, die alle een duidelijke plaats in het curriculum hebben en een goede opbouw kennen. De commissie vindt het positief dat een aantal onderdelen voor alle afstudeerrichtingen gecombineerd wordt aangeboden, waardoor een interdisciplinair onderwijsprogramma ontstaat en studenten een breed zicht krijgen op de cursusgebieden en de activiteiten in de verschillende afstudeerrichtingen.

De commissie is onder de indruk van de inrichting van het programma van de masteropleiding Middle Eastern Studies. Naar haar oordeel vormt het onderwijsprogramma samen met het onderwijsgevend personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen een innovatieve en originele leeromgeving. De commissie heeft waardering voor de voor alle afstudeerrichtingen gemeenschappelijke cultuur-, religie- en geschiedeniscolleges. Deze zorgen er zichtbaar voor dat het aanbod aan studenten breder is dan alleen hun eigen afstudeerrichting, waardoor studenten een beter geïntegreerde visie op taal, cultuur en maatschappij in het Midden-Oosten krijgen. Het is voor de commissie zichtbaar dat studenten een kritische houding verwerven, waardoor zij na afstuderen in staat zijn om issues in hun vakgebied objectief te benaderen.

De commissie concludeert dat de gehanteerde werkvormen van beide opleidingen aansluiten bij de doelen en inhoud van het onderwijs. De geringe omvang van de groepen studenten maakt het daarnaast mogelijk om het onderwijs voornamelijk in te richten met werk- en responsiecolleges.

Naar het oordeel van de commissie dragen de opleidingsspecifieke voorzieningen eraan bij dat studenten het programma probleemloos kunnen doorlopen. De commissie heeft bijzondere waardering voor de bibliotheekvoorzieningen in het algemeen en de handschriftencollecties in het bijzonder.

De commissie stelt vast dat beide opleidingen beschikken over een passend en goed gekwalificeerd docententeam. Het aantal beschikbare docenten is ruim voldoende. De vakinhoudelijke deskundigheid van de docenten dekt een breed scala aan disciplines: taalkunde, literatuur, (kunst)geschiedenis, Islam en antropologie. De studenten spraken zich zeer positief uit over de docenten, die zij als toegankelijk, inhoudelijk deskundig en enthousiast beschouwen. De commissie heeft waardering voor het studievoortgangoverleg dat alle docenten gezamenlijk voeren.

De commissie komt op grond van bovenstaande overwegingen tot de conclusie dat de onderwijsleeromgeving van beide opleidingen de eisen die daaraan gesteld mogen worden duidelijk overschrijdt. Zij beoordeelt deze standaard daarom voor zowel de bacheloropleiding als de masteropleiding als 'goed'.

Conclusie

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies: de commissie beoordeelt Standaard 2 als 'goed'.

Masteropleiding Middle Eastern Studies: de commissie beoordeelt Standaard 2 als 'goed'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard beschrijft de commissie haar bevindingen ten aanzien van het systeem van toetsing en beoordeling, inclusief het functioneren van de examencommissie, (3.1) en beantwoordt zij vervolgens de vraag of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleidingen realiseren (3.2).

3.1 Het systeem van toetsing en beoordeling

Toetsbeleid, toetsvormen en procedures rondom toetsing

De commissie is nagegaan of de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies en de masteropleiding Middle Eastern Studies beschikken over een adequaat systeem van toetsing. Zij heeft gekeken naar het facultaire toetsbeleid, de toetsvormen en procedures die de opleidingen hanteren, in het bijzonder de procedure voor de beoordeling van de scriptie, en het functioneren van de examencommissie.

De facultaire kritische reflectie vermeldt dat de faculteit in het voorjaar van 2012 een beleidsnotitie heeft opgesteld waarin een aantal maatregelen met betrekking tot toetsbeleid en toetsprocedures is opgenomen, die (waar dat nog niet het geval was) door opleidingen moesten worden geïmplementeerd. Deze beleidsnotitie sluit aan bij het toetsbeleid van de Universiteit Leiden, dat in de kritische reflectie voor de instellingstoets 2012 is beschreven. De maatregelen in deze notitie betroffen onder meer: het opstellen van een toetsplan voor iedere opleiding; het instellen van een tweede onafhankelijke beoordelaar; het gebruiken van een standaard beoordelingsformulier; het hanteren van meerdere toetsmomenten binnen een cursus; peer review van tentamens en antwoordmodellen door collega-examinatoren; en het formuleren van passende beoordelingscriteria. Hoewel deze maatregelen volgens de beleidsnotitie bij een groot deel van de opleidingen in 2012 al waren ingevoerd, is faculteitsbrede invoering en uniformering voorzien voor het studiejaar 2013-2014.

De commissie heeft onderzocht welke toetsprocedures en toetsvormen er in de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies en de masteropleiding Middle Eastern Studies worden gehanteerd en welke van de bovenstaande maatregelen hier al zijn ingevoerd.

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies

De bacheloropleiding Midden-Oosten Studies hanteert verschillende toetsvormen. Spreekvaardigheid wordt getoetst met behulp van mondelinge toetsen. Studenten houden referaten tijdens een aantal werkcolleges en hun bijdrage aan de discussie tijdens die colleges is relevant voor de eindbeoordeling. Onder de schriftelijke toetsen vallen de schriftelijke tentamens, die bij de taalvaardigheids cursussen vooral worden gebruikt om het taalbegrip te meten en om de vertaalvaardigheden te toetsen. Verder worden schriftelijke tentamens gebruikt om na te gaan in hoeverre studenten beschikken over een parate kennis van de basisstof. Take home-tentamens worden afgenomen wanneer de docent inzicht wil krijgen in hoe de student aan de hand van concrete vragen de bestudeerde materie kan verwerken. Ten slotte worden studenten voor sommige colleges gevraagd een schriftelijk werkstuk te maken waarbij de specifieke onderzoeksvaardigheden worden beoordeeld: het formuleren van een vraagstelling, presentatie van het materiaal, analyse van het materiaal, presentatie van de bevindingen. Ook kleinere tussentijdse schriftelijke opdrachten, zoals het maken van een boekbespreking, behoren tot de toetsvormen. Bij de meeste cursussen wordt gewerkt met deeltijfers, waarbij regelmatig een deeltoets halverwege het semester wordt gehanteerd.

Een verandering die na de vorige visitatie is doorgevoerd is dat herkansingen nog binnen het semester waarin de cursus gegeven wordt, worden afgenomen, terwijl een tweede herkansing binnen hetzelfde studiejaar is afgeschaft. Met het oog daarop heeft de opleiding een strak regime van nakijken ingevoerd, waarbij de data dat uitslagen uiterlijk beschikbaar zijn, van tevoren bekend worden gemaakt. Dit bevordert volgens de kritische reflectie een tijdige en goede spreiding van studie-inspanningen.

De commissie heeft een selectie van toetsen en schriftelijke opdrachten van de opleiding bestudeerd. De bijbehorende literatuur en het antwoordmodel of het beoordelingsformulier was bij een aantal vakken beschikbaar. De commissie constateert dat de toetsen van de opleiding aansluiten op de doelen en de inhoud van het aangeboden onderwijs en van voldoende niveau zijn. Kennis en vaardigheden worden op een adequate manier getoetst. Studenten gaven aan dat zij de meervoudige toetsing en de verschillende toetsvormen waarderen en dat de beoordelingscriteria van tevoren bekend zijn. Door de regelmatige toetsing wordt de studielast goed gespreid. Studenten voelen zich goed voorbereid op het schrijven van het eindwerkstuk omdat zij regelmatig essays die een stijgende moeilijkheidsgraad vertonen.

Masteropleiding Middle Eastern Studies

De masteropleiding Middle Eastern Studies hanteert verschillende toetsvormen. De meeste onderdelen van het programma worden afgesloten met een mondelinge presentatie en/of een schriftelijk werkstuk.

De commissie heeft een selectie van toetsen en schriftelijke opdrachten van de opleiding bestudeerd. De bijbehorende literatuur en het antwoordmodel of het beoordelingsformulier was bij een aantal vakken beschikbaar. De commissie constateert dat de toetsen van de opleiding aansluiten op de doelen en de inhoud van het aangeboden onderwijs en van voldoende niveau zijn. Ook in het geval van de masteropleiding is er naar het oordeel van de commissie sprake van adequate toetsing van kennis en vaardigheden. De commissie constateert dat buitenlandse studenten soms moeten wennen aan het grote aantal papers die zij moeten schrijven, maar dat zij dit wel als een hele goede en nuttige ervaring zien. Studenten gaven aan dat zij ervaren dat docenten zeer behulpzaam zijn en altijd bereikbaar zijn voor vragen. De commissie is positief over het schrijfwerk dat de opleiding van studenten verlangt.

Functioneren van de examencommissie

Met ingang van het studiejaar 2012-2013 is volgens de eerder genoemde beleidsnotitie het aantal examencommissies binnen de Faculteit der Geesteswetenschappen teruggebracht van 35 naar 25 en zijn de eerste stappen gezet om de verantwoordelijkheid van de examencommissies voor de kwaliteitsborging van toetsing in te vullen. Er is binnen de faculteit gesproken over de mogelijkheid om het aantal examencommissies verder te verkleinen. Wanneer dat gedaan wordt, is het volgens de faculteit niet uitgesloten dat de voorzitter van een examencommissie onvoldoende bekend en vertrouwd is met een opleiding waarover de commissie besluiten moet nemen. Daarom heeft de faculteit besloten het aantal examencommissies niet verder te reduceren.

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek per subcluster met de examencommissies gesproken en inzage gekregen in de notulen van de verschillende commissies. Zij heeft vastgesteld dat de examencommissie Midden-Oosten Studies verantwoordelijk is voor de bacheloropleiding en de masteropleiding. De examencommissie is samengesteld uit vertegenwoordigers van de hoofdvakken Arabisch, Perzisch, Turks en Islamologie. Zij vergadert minimaal een keer per maand. Een terugkerend agendapunt tijdens de vergaderingen is de behandeling van verzoeken van studenten met betrekking tot de voortgang van hun studie, melding van problemen die de voortgang bemoeilijken, en (slechts zelden) klachten over de uiteindelijke beslissingen van de examencommissie zelf.

De commissie heeft met leden van de examencommissie besproken in hoeverre zij de in 2010 versterkte rol van examencommissies invullen. De examencommissie is naar eigen zeggen gestart met de (oriëntatie op) de uitvoering daarvan. Zij meldde dat het faculteitsbestuur een pilotgroep toetsing heeft ingesteld met afgevaardigden uit alle examencommissies. De pilotgroep ontwikkelt een methodiek met bijbehorende criteria om invulling te geven aan de kwaliteitsborging van de toetsing. De methodiek was nog niet gereed op het moment van het bezoek. Afgelopen jaar heeft de examencommissie een standaard beoordelingsformulier voor eindwerkstukken geïntroduceerd en het vierogenprincipe bij de samenstelling van toetsen ingevoerd. Daarnaast is de archivering van toetsen en antwoordmodellen aangescherpt.

De commissie stelt op basis van de werkzaamheden van de examencommissie vast dat zij zich bewust is van de nieuwe taken die de nieuwe wetgeving voorschrijft. De commissie is echter van mening dat de examencommissie niet voortvarend anticipeert op de veranderingen en spoort de examencommissie aan vaart te maken met het volledig vervullen van de versterkte nieuwe rol. In de ogen van de commissie zou de examencommissie bijvoorbeeld aandacht moeten besteden aan het vaststellen van de procedure bij de evaluatie van de kwaliteit van toetsen en bij het constateren van onvolkomenheden in toetsen en eindwerkstukken. De commissie gaat ervan uit dat de methodiek van de pilotgroep hierbij behulpzaam zal zijn.

Volgens de beleidsnotitie heeft het faculteitsbestuur eind 2012 besloten om een ambtelijk secretariaat ter ondersteuning van de examencommissies in te richten. Op het moment van schrijven van deze notitie bevond dit project zich in een eerste fase gericht op een verkenning van specifieke behoeften. Tijdens het visitatiebezoek uitten de voorzitters van de examencommissie zich positief over dit ambtelijk secretariaat. De commissie stelt vast dat de faculteit voldoende aandacht heeft voor de toegenomen werkdruk van examencommissies en maatregelen neemt om deze te verminderen.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie bespreekt de gerealiseerde eindkwalificaties van beide opleidingen separaat en gaat daarna in op de beoordeling van de eindwerkstukken van beide opleidingen.

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies

Studenten schrijven ter afsluiting van hun studie een eindwerkstuk met een omvang van maximaal 10.000 woorden (inclusief noten en bijlagen) en een studielast van 10 EC. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding een strak gestructureerde regeling kent voor het schrijven van deze eindwerkstukken en voor de gang van zaken rond de begeleiding van het schrijfproces.

Om zich een oordeel te kunnen vormen over het gerealiseerde eindniveau van de studenten heeft de commissie voor de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies voorafgaand aan het bezoek vier recente eindwerkstukken bestudeerd (zie Bijlage 7). Bij het selecteren van deze eindwerkstukken is rekening gehouden met een spreiding van cijfers en begeleiders. De commissie constateert dat de eindwerkstukken van voldoende niveau zijn. De beoordelingen van de opleiding komen overeen met die van de commissie. De eindwerkstukken die door de opleiding lager zijn beoordeeld, kennen zichtbaar minder theoretische onderbouwing en een lager abstractieniveau. Het taalniveau van de eindwerkstukken die de commissie bestudeerd heeft (in bijvoorbeeld het Turks en het Arabisch) is naar haar oordeel hoog. De commissie is hierover bijzonder positief.

Masteropleiding Middle Eastern Studies

De studenten sluiten de opleiding af met een masterthesis met een studielast van 20 EC. Zij worden al in de eerste week van de opleiding uitgenodigd te beginnen met nadenken over het onderwerp voor hun thesis. Studenten volgen gedurende het gehele jaar wekelijks de thesis course, waarin zij hun onderwerpen aan elkaar presenteren. Studenten die in februari instromen, schuiven aan bij de bestaande groep. De studenten met wie de commissie tijdens haar bezoek sprak, gaven aan dat zij deze cursus zien als één van de integrerende momenten in de opleiding. Zij krijgen in deze cursus een duidelijk beeld van wat andere studenten doen. Zij zagen wel mogelijkheden tot verbetering. Zij zouden graag meer inbreng van de docenten zien in deze cursus. De grote verschillen tussen studenten maken dat de cursus niet voor iedereen altijd even functioneel is. De één-op-één-contacten met de supervisor leveren dan veel meer op, aldus de studenten. De commissie heeft waardering voor de intensieve, integrerende cursus en adviseert de opleiding te zoeken naar een meer optimale invulling.

Om zich een oordeel te kunnen vormen over het gerealiseerde eindniveau van de studenten heeft de commissie voor de masteropleiding Middle Eastern Studies voorafgaand aan het bezoek vier mastertheses gelezen (zie Bijlage 7). Bij het selecteren van de theses is rekening gehouden met een spreiding van cijfers en begeleiders. De commissie constateert dat de theses van voldoende niveau zijn. De beoordelingen van de opleiding komen overeen met de beoordelingen van de commissie. De theses die door de opleiding lager zijn beoordeeld, laten bijvoorbeeld een zwakke argumentatie zien. In deze eindwerken wordt naar het oordeel van de commissie nog te weinig vanuit verschillende perspectieven geredeneerd. Hoger gewaardeerde eindwerken zijn origineel en laten een hoog niveau van taalbeheersing zien. Evenals bij de hoger beoordeelde eindwerkstukken van de bacheloropleiding, is ook hier de commissie onder de indruk van het gerealiseerde niveau.

Beoordeling eindwerken

Met ingang van het collegejaar 2009-2010 gebruiken de opleidingen een standaard beoordelingsformulier voor de eindwerken. De begeleider van het werkstuk is in principe ook de eerste beoordelaar. Daarnaast is er een tweede beoordelaar die uitsluitend het eindproduct leest en beoordeelt. Hierbij worden de punten in acht genomen zoals die op het formulier terug te vinden zijn. Beide beoordelaars beoordelen het werkstuk, waarna ze in een gezamenlijke bijeenkomst met de student het eindcijfer vaststellen aan de hand van het

ingevulde beoordelingsformulier. Mochten de twee beoordelaars niet tot een eenduidig, gezamenlijk oordeel komen, dan kan een derde lezer verzocht worden om zijn oordeel te geven. De commissie heeft bij enkele eindwerkstukken een beoordelingsformulier kunnen inzien. De opleiding hanteert volgens de commissie een adequaat, gedetailleerd beoordelingsformulier. Wel adviseert de commissie voor de transparantie van het oordeel om beide beoordelaars apart van elkaar een beoordelingsformulier te laten invullen, alvorens een eindcijfer wordt bepaald.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn. De toetsmethoden lijken adequaat en zijn gevarieerd.

De commissie stelt op basis van de activiteiten van de examencommissie vast dat zij zich bewust is van de taken die de wetgeving voorschrijft. De commissie is echter van mening dat de examencommissie niet voortvarend anticipeert op de veranderingen en spoort de examencommissie aan vaart te maken met het volledig vervullen van de versterkte nieuwe rol. De commissie gaat ervan uit dat de methodiek van een pilotgroep hierbij behulpzaam zal zijn.

Op basis van de bestudeerde eindwerkstukken stelt de commissie vast dat het eindniveau van de studenten van beide opleidingen goed is. De commissie constateert dat de eindwerkstukken van bachelorstudenten alle van voldoende niveau zijn. De beoordeling van de opleiding komen overeen met de beoordeling van de commissie. De eindwerken die door de opleiding lager zijn beoordeeld, kennen zichtbaar minder theoretische onderbouwing en een beperkter abstractieniveau. Het taalniveau van de werken die de commissie gelezen heeft (in bijvoorbeeld het Turks en het Arabisch) is naar het oordeel van de commissie hoog. Ook de theses van masterstudenten zijn alle van voldoende niveau. De beoordelingen van de opleiding komen overeen met de beoordelingen van de commissie. De theses die door de opleiding lager zijn beoordeeld, laten bijvoorbeeld een minder overtuigende argumentatie zien. In deze eindwerken wordt volgens de commissie te weinig vanuit verschillende perspectieven geredeneerd. Hoger gewaardeerde eindwerken zijn origineel en laten een hoog niveau van taalbeheersing zien. De commissie stelt vast dat het hoge niveau van taalbeheersing dat studenten in zowel de bachelor- als de masteropleiding bereiken, bijzonder is en is hiervan onder de indruk. De commissie weegt dit dan ook zwaar mee in de formulering van haar oordeel bij deze standaard.

De commissie heeft niet alle beoordelingsformulieren bij de theses kunnen inzien. Uit de formulieren die beschikbaar waren, maakt de commissie op dat de opleiding adequaat beoordeelt. Wel adviseert de commissie voor de transparantie van het oordeel om beide beoordelaars apart van elkaar een beoordelingsformulier te laten invullen, alvorens een eindcijfer wordt bepaald.

Conclusie

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies: de commissie beoordeelt Standaard 3 als 'goed'.
Masteropleiding Middle Eastern Studies: de commissie beoordeelt Standaard 3 als 'goed'.

Algemeen eindoordeel

De commissie komt op basis van het bestudeerde materiaal en de tijdens het visitatiebezoek gevoerde gesprekken tot de conclusie dat zowel de bacheloropleiding Midden-Oosten Studies als de masteropleiding Middle Eastern Studies de eisen voor basiskwaliteit voor alle drie standaarden overschrijdt en beoordeelt beide opleidingen dus als ‘goed’.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Midden-Oosten Studies* als ‘goed’.

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Middle Eastern Studies* als ‘goed’.

II: Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit samenvattend oordeel geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Regiostudies over de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur. De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflectie van de opleiding, aanvullende informatie naar aanleiding van vooraf geformuleerde vragen, informatie uit de gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde eindwerkstukken en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar waren. De commissie heeft voor de opleiding zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, concludeert de commissie dat de opleiding voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit die een voorwaarde zijn voor heraccreditatie.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie heeft het Domeinspecifiek Referentiekader bestudeerd en vastgesteld dat dit van internationaal vergelijkbaar niveau is. Zij is van mening dat het kader een breed en daardoor weinig richtinggevend karakter heeft, maar heeft hier begrip voor aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met een eigen profiel en oriëntatie.

De opleiding is er naar het oordeel van de commissie goed in geslaagd het Domeinspecifiek Referentiekader nader te concretiseren. De commissie heeft vastgesteld dat de eindkwalificaties goed aansluiten bij de eisen die door vakgenoten in binnen- en buitenland worden gesteld. De opleiding streeft ernaar dat studenten leren kennis van de oude geschiedenis, de antieke wijsbegeerte en de materiële cultuur van de oudheid te benutten bij het lezen en analyseren van Griekse en Latijnse teksten. De commissie heeft waardering voor het profiel van de opleiding, waaruit de ambitie spreekt om een hoog academisch denk- en werkniveau te realiseren. Zij heeft daarnaast geconcludeerd dat de eindkwalificaties duidelijk en inzichtelijk maken welke kwalificaties van studenten aan het einde van de studie worden verwacht.

De commissie beoordeelt Standaard 1 als ‘goed’.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie stelt vast dat de opleiding de studenten in staat stelt om de eindkwalificaties te realiseren. De voorzieningen dragen bij aan de mogelijkheid voor studenten om het programma probleemloos te doorlopen. De commissie stelt verder vast dat de opleiding beschikt over een passend en goed gekwalificeerd docentencorps, dat mede door het kleinschalige onderwijs een goede verstandhouding heeft met de studenten.

Het programma van de bacheloropleiding kent een duidelijke opbouw en een goede samenhang. De commissie heeft waardering voor de sterk taalgerichte start van de opleiding en het ‘lintcollege’ voor beide klassieke talen in het tweede semester, dat zorgt voor continuïteit in de taaltraining, naast de lectuurblokken waarin studenten meer zelfstandig grotere hoeveelheden tekst voorbereiden. De commissie raadt aan tegemoet te komen aan de wens van eerstejaarsstudenten om een sterkere integratie van subdisciplines in het programma in te voeren, bijvoorbeeld in de vorm van een vak Literatuurgeschiedenis. Studenten

verwerven de academische vaardigheden geleidelijk in de loop van de opleiding en maken al vanaf het eerste jaar kennis met wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke discussies.

De commissie heeft waardering voor het extracurriculaire aanbod – zoals het Woordenboekproject Grieks – dat ruim is en van hoog niveau en zo een duidelijke meerwaarde biedt ten opzichte van het reguliere programma.

De commissie beoordeelt Standaard 2 als ‘goed’.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie constateert dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en dat studenten de beoogde eindkwalificaties daadwerkelijk realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn en de toetsmethoden adequaat en gevarieerd.

De commissie stelt vast dat de examencommissie nog niet voortvarend anticipeert op de nieuwe, zwaardere rol voor examencommissies en spoort haar aan nog meer vaart te maken met het volledig vervullen van haar nieuwe rol. Zij zou daarbij volgens de commissie bijvoorbeeld aandacht moeten besteden aan het vaststellen van de procedure bij de evaluatie van de kwaliteit van toetsen en bij het constateren van onvolkomenheden in toetsen en eindwerkstukken. Het verheugt de commissie dat de faculteit aandacht besteedt aan de toetsende rol van de examencommissie. De commissie is positief over het voornemen een ambtelijk secretaris aan te stellen voor de examencommissies.

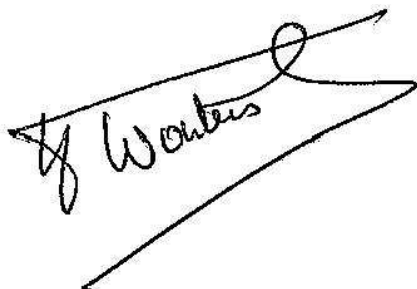
Op basis van de gelezen eindwerkstukken stelt de commissie vast dat het gerealiseerde eindniveau van studenten van de bacheloropleiding voldoende is. De commissie constateert dat de eindwerkstukken van studenten van voldoende niveau zijn en laten zien dat studenten een goede beheersing van de klassieke talen hebben en in staat zijn om deze kennis in te zetten bij de analyse van klassieke teksten. Het beoordelingsformulier sluit in de ogen van de commissie aan bij de profilering van de opleiding en is helder gestructureerd. De opleiding moet er wel op toezien dat de ingevulde formulieren alle informatie bevatten die relevant is als toelichting bij de beoordeling.

De commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 1 april 2014

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style. The name 'A. Wouters' is clearly legible. The signature is enclosed within a hand-drawn rectangular frame.

Prof. dr. A. Wouters
voorzitter

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style. The signature is less legible than the one on the left. It is enclosed within a hand-drawn rectangular frame.

drs. L. van der Grijspaarde
secretaris

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard beschrijft de commissie allereerst haar bevindingen ten aanzien van het landelijk vastgestelde Domeinspecifiek Referentiekader (1.1). Vervolgens gaat zij in op het profiel en de oriëntatie (1.2) en (het niveau van) de eindkwalificaties (1.3) van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur aan de Universiteit Leiden.

1.1 Domeinspecifiek Referentiekader

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een Domeinspecifiek Referentiekader (hierna: het kader) opgesteld (zie Bijlage 2). Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie Regiostudies worden beoordeeld. Het betreft hier de beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen Griekse en Latijnse Taal en Cultuur, Oudheidstudies en de diverse opleidingen die vallen onder regiostudies met betrekking tot Oost-Europa, het Midden-Oosten, Azië, Afrika en Noord-, Midden- en Zuid-Amerika. Omdat het spectrum van deze opleidingen zo breed is, hebben de opleidingen gekozen voor een niet-prescriptief referentiekader. Dit biedt ruimte voor opleidingen om eigen keuzen te maken en accenten te leggen al naar gelang hun profiel en oriëntatie.

Het Domeinspecifiek Referentiekader Regiostudies voorziet in algemeen geformuleerde doelstellingen die vertaald zijn in eindkwalificaties voor zowel de bachelor- als de masteropleidingen. Deze doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn Taalvaardigheid, Taalkunde, Letterkunde, Cultuurkunde, Geschiedenis, Sociale wetenschappen, Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden en Algemene wetenschappelijke vorming. De eindkwalificaties in het kader zijn eveneens gerelateerd aan de Dublin-descriptoren. De eindkwalificaties van de bacheloropleiding verwoorden de doelstelling dat afgestudeerde bachelorstudenten gekwalificeerd zijn voor een masteropleiding, die van de masteropleiding dat afgestudeerde masterstudenten gekwalificeerd zijn voor een postdoctorale opleiding.

De commissie heeft het Domeinspecifiek Referentiekader bestudeerd. Zij heeft gezien dat bij het opstellen van het referentiekader gebruik is gemaakt van referentiekaders van collega's in het buitenland, vooral van de benchmarks van de Quality Assurance Agency (uit het Verenigd Koninkrijk) voor Area Studies, en voor Language and Related studies. De commissie stelt vast dat het opgestelde kader inderdaad van een internationaal vergelijkbaar niveau is. Zij is van oordeel dat het kader een nogal breed en daardoor weinig richtinggevend karakter heeft. Zij heeft hiervoor begrip, aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met ieder een eigen profiel en oriëntatie, die ook voor studenten genoeg mogelijkheden tot eigen

specialisatie openlaten. De commissie gaat ervan uit dat de opleidingen het kader verder specificeren op basis van hun eigen doelstellingen, dat opleidingen binnen het brede kader eigen accenten leggen. Het valt de commissie op dat het kader meer houvast biedt aan opleidingen die talen bestuderen dan aan opleidingen waarin cultuur en geschiedenis centraal staan. Dit houvast wordt geboden omdat een relatief groot aantal eindkwalificaties gericht is op taalverwerving en letterkundige en taalkundige kwalificaties. Het brede kader schetst echter een weinig gedetailleerd beeld van specifieke kennisdomeinen, zoals het domein dat wordt bestreken door de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur. De opleiding heeft volgens de commissie dit weinig richtinggevend kader voldoende gecompenseerd door een duidelijk eigen profiel te formuleren (zie 1.2).

1.2 Profiel en oriëntatie

Studenten van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur leren Griekse en Latijnse teksten lezen en analyseren op basis van een grondige kennis van de talige en literaire aspecten, waarbij de opgedane kennis op het gebied van de oude geschiedenis, de antieke wijsbegeerte en de Materiële cultuur van de oudheid productief wordt gemaakt. Volgens de kritische reflectie beschikt de student, ongeacht de specialisatie in het derde jaar, over een degelijk en breed instrumentarium van kennis, inzicht en vaardigheden dat in diverse geledingen van de arbeidsmarkt kan worden aangesproken en verder kan worden uitgebouwd.

De opleiding acht het primair haar taak om studenten te kwalificeren voor het doen van wetenschappelijk onderzoek op bachelorniveau en voor de vervolgopleiding die tot het leraarschap leidt. Volgens het meest recente arbeidsmarktonderzoek kiest meer dan de helft van de afgestudeerden ook inderdaad voor een baan in onderwijs en/of onderzoek. Daarbij acht de opleiding zich verantwoordelijk voor het realiseren van een hoog academisch denken werkniveau van haar afgestudeerden, die hen ook in andere maatschappelijke contexten inzetbaar maakt.

De opleiding heeft volgens de commissie een passend profiel geformuleerd. De commissie heeft er waardering voor dat de opleiding veeleisend is op het gebied van de beheersing van de klassieke talen als middel om klassieke teksten te begrijpen. Taal en literair onderzoek staan daadwerkelijk centraal, zoals ook studenten aangeven.

1.3 Eindkwalificaties en niveau

De bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur hanteert de facultaire eindkwalificaties met betrekking tot de ontwikkeling van academische vaardigheden die gelden voor alle bacheloropleidingen binnen de faculteit en heeft daarnaast eigen, disciplinespecifieke eindkwalificaties opgesteld. De faculteit heeft vijftien algemene eindkwalificaties geformuleerd en die onderverdeeld in vier categorieën: elementaire onderzoeksvaardigheden, schriftelijke presentatievaardigheden, mondelinge presentatievaardigheden en samenwerkings- en leervaardigheden. Onder die eerste categorie valt bijvoorbeeld het verzamelen en selecteren van vakwetenschappelijke literatuur (eindkwalificatie 1) en het analyseren en beoordelen van die literatuur op kwaliteit en betrouwbaarheid (eindkwalificatie 2). De commissie stelt vast dat deze facultaire eindkwalificaties in voldoende mate laten zien dat de bacheloropleidingen binnen de faculteit een wetenschappelijke oriëntatie hebben, maar dat het aan de opleidingen is om ze te vertalen naar en verder uit te werken in hun eigen vakgebied.

De bacheloropleiding heeft haar profiel vertaald in dertien disciplinespecifieke eindkwalificaties, verdeeld over de categorieën Kennis en inzicht, Toepassen van kennis en inzicht en Oordeelsvorming (zie Bijlage 3).

De commissie heeft geconcludeerd dat de eindkwalificaties van de opleiding op een goede manier duidelijk en inzichtelijk maken welke kwalificaties studenten aan het einde van hun studie hebben verworven. Naar het oordeel van de commissie passen deze eindtermen binnen het Domeinspecifiek Referentiekader en beschrijven ze duidelijk het bachelorniveau. De commissie vindt de eindkwalificaties helder geformuleerd goed opgebouwd. Zij heeft waardering voor de academisch georiënteerde eindkwalificaties, die duidelijk laten zien dat de opleiding zich verantwoordelijk acht voor het realiseren van een hoog academisch denk- en werkniveau van haar afgestudeerden.

Overwegingen

De commissie concludeert dat het Domeinspecifiek Referentiekader een summier en weinig gedetailleerd beeld schetst van het kennisdomein Griekse en Latijnse Taal en Letterkunde, Oudheidkunde en Oudheidstudies. Het biedt in de huidige vorm weinig houvast om te verifiëren of de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding daadwerkelijk voldoen aan de eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleidingen. De commissie heeft begrip voor het feit dat het kader weinig richtinggevend is, gezien de diversiteit aan opleidingen die in dit kader worden beschreven. Zij is zich ervan bewust dat er hierdoor een taak voor de opleidingen is weggelegd om het kader nader te concretiseren.

De bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur is hierin naar het oordeel van de commissie goed geslaagd. De commissie heeft vastgesteld dat de eindkwalificaties goed aansluiten bij de eisen die door vakgenoten in binnen- en buitenland worden gesteld. De opleiding streeft ernaar dat studenten leren kennis van de oude geschiedenis, de antieke wijsbegeerte en de materiële cultuur van de oudheid te benutten bij het lezen en analyseren van Griekse en Latijnse teksten. De commissie heeft waardering voor het profiel van de opleiding, waaruit de ambitie spreekt om een hoog academisch denk- en werkniveau te realiseren. Zij heeft daarnaast geconcludeerd dat de eindkwalificaties duidelijk en inzichtelijk maken welke kwalificaties van studenten aan het einde van de studie worden verwacht. Naar het oordeel van de commissie passen deze eindtermen goed binnen het Domeinspecifiek Referentiekader en zijn ze zeker van bachelorniveau.

De commissie is van oordeel dat de eindkwalificaties van de bacheloropleiding de eisen voor basiskwaliteit aantoonbaar overschrijden en komt daarom tot het oordeel 'goed' voor standaard 1.

Conclusie

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'goed'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard geeft de commissie allereerst inzicht in de inhoud en de opbouw van het curriculum (2.1). Vervolgens gaat zij in op de samenhang van het curriculum en de mate waarin de eindkwalificaties zijn vertaald naar het curriculum (2.2), waarbij zij onder meer de aandacht voor wetenschappelijke vorming en voor de beroepspraktijk onderzoekt. In 2.3 gaat de commissie in op het didactisch concept en de werkvormen, en op de opleidingsspecifieke voorzieningen en ondersteuning. Tot slot stelt de commissie de studeerbaarheid van het curriculum (2.4), het onderwijsgevend personeel (2.5) en de opleidingsspecifieke interne kwaliteitszorg (2.6) aan de orde.

2.1 Curriculum

Het curriculum van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur omvat 180 EC, verdeeld over drie studiejaar. De studiejaar zijn ingedeeld in twee semesters. Een overzicht van het curriculum is opgenomen in Bijlage 4. De onderdelen van het curriculum hebben een omvang van 5 EC of een veelvoud daarvan. Het curriculum is opgebouwd uit een verplicht basisprogramma van twee jaar en een derde jaar met een keuzeruimte van 30 EC. Het eindwerkstuk sluit bij voorkeur aan bij een werkcollege en kan een meer taalkundig of een meer literair onderwerp hebben.

Focus van het programma

Het programma omvat de gehele oudheid, van de achtste eeuw voor tot de vijfde eeuw na het begin van onze jaartelling. Het programma besteedt traditioneel ook ruim aandacht aan Renaissance Latijn. Het biedt een gedegen opleiding in Grieks en Latijn waarin grammatica, taaltheorie, literatuurgeschiedenis en de belangrijkste tekstgenres aan de orde komen, en daarnaast, zoveel mogelijk in samenhang, een overzicht van de oude geschiedenis, de antieke wijsbegeerte en de materiële cultuur van de oudheid. Speciale aandacht krijgen, zowel bij Grieks als bij Latijn, retorisch, filosofisch en historiografisch proza, epos en drama. Daarnaast is er ook aandacht voor Latijnse lyriek/elegie, Renaissance Latijn en Griekse taalkunde.

Vanuit het streven een programma te bieden dat zowel breed als samenhangend is en waarin optimaal gebruik wordt gemaakt van de aanwezige expertise kiest de opleiding ervoor om in het onderwijs bij Latijn een meer literatuurwetenschappelijke oriëntatie te bieden en bij het onderwijs bij Grieks meer nadruk te leggen op een taalkundige tekstbenadering.

De opleiding biedt plaats aan het omvangrijke woordenboekproject Grieks, waaraan ervaren onderzoekers, afgestudeerden en ook goede en geïnteresseerde studenten (vrijwillig) meewerken.

Keuzevakken

Zoals vermeld hebben studenten in het derde jaar een keuzeruimte van 30 EC. De studenten kiezen minstens twee keuzeonderdelen uit de categorie ‘werkcolleges’, waarvan er één bij Grieks of Latijn gevolgd moet worden. Daarnaast hebben studenten een ruime keuze. De studietoetsingstoetst de keuze van studenten op samenhang en niveau, waarna de examencommissie een formeel besluit neemt. Voorbeelden van keuzevakken die studenten volgen, meestal in het kader van een tweede studie, zijn Italiaans, Duits, Taalkunde, Hebreeuws, Psychologie, Biofarmaceutische wetenschappen, Geneeskunde en Rechtsgeleerdheid. Ook binnen het eigen vakgebied kunnen studenten kiezen uit een ruim aanbod aan keuzevakken. Zij kunnen kiezen voor het uitbreiden van het aantal werkcolleges op het vakgebied (inclusief de cultuurvakken), een assistentschap Lopend Onderzoek of het lezen van extra, in overleg met de hoogleraar samengestelde lectuurpensa. Dit jaar wordt,

dankzij de expertise van een promovendus, ook een keuzevak Inleiding in de Byzantinologie aangeboden. Studenten Nieuwgrieks kunnen ook onderdelen volgen in Amsterdam.

Buitenlandverblijf

Een aantal studenten volgt een deel van hun opleiding in het buitenland. De opleiding heeft een structurele samenwerkingsovereenkomst met de universiteiten van Berlijn, Bologna, Heidelberg, Freiburg en St Andrews. In het geval van Bologna volgen studenten soms ook keuzevakken Italiaans, maar meestal volgen zij onderwijs op het vakgebied, zowel als invulling van onderdelen uit het vaste programma als in de vorm van keuzevakken. Zij oriënteren zich op de mogelijkheden aan verschillende universiteiten en leggen hun keuze (vaak tot stand gekomen in overleg met een docent) voor aan de studiecoördinator, die het pakket toetst aan formele criteria (onderwijsvormen, vakniveau). Meestal is het in die fase ook al duidelijk of een bepaald studieonderdeel een vak uit het vaste programma kan vervangen. Het vakkenpakket dat studenten in het buitenland volgen vereist in alle gevallen goedkeuring van de examencommissie.

De commissie heeft het curriculum van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur bestudeerd en stelt vast dat het programma een breed aanbod aan verschillende onderwerpen kent, dat op een samenhangende manier wordt aangeboden. De commissie heeft materiaal van vakken Grieks en Latijn uit alle drie jaren bestudeerd en heeft waardering voor de sterk taalgerichte start van de opleiding. Daarnaast waardeert de commissie het 'lintcollege' voor de beide talen in het tweede semester van het eerste jaar, dat zorgt voor continuïteit in de taaltraining, naast de lectuurblokken waarin de studenten meer zelfstandig grotere hoeveelheden tekst bestuderen. In de hogere jaren van het programma wordt het taalonderwijs zichtbaar complexer. De commissie is van mening dat de samenhang in het programma nog verder kan worden versterkt door duidelijker toegangseisen voor vakken op te stellen.

De commissie stelt vast dat het verwerven van academische vaardigheden in de loop van de opleiding geleidelijk wordt opgebouwd. Zij constateert daarnaast dat studenten al direct vanaf hun eerste jaar kennis maken met wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke discussies, bijvoorbeeld in gastcolleges. Studenten bevestigden dat zij gedurende de hele opleiding regelmatig toegang hebben tot de resultaten van recent onderzoek. In het derde jaar werken studenten mee aan een onderzoek van een van de docenten. Studenten noemen deze aandacht voor onderzoek en integratie in het onderwijs als een positief punt van de opleiding.

De commissie constateert dat er bij studenten in het eerste jaar behoefte bestaat aan een sterkere context en integratie van subdisciplines. De opleiding beaamde dat zij graag een vak Literatuurgeschiedenis zou willen toevoegen aan het programma, waarin een dergelijke context en integratie kan worden geboden. Op dit moment is er volgens de opleiding geen plaats voor dit vak in het programma en wordt de context aangeboden in enkele bestaande programmaonderdelen. De commissie ziet dat enkele docenten inderdaad zeer goed in staat zijn om disciplines geïntegreerd aan te bieden, maar mist toch een meer structurele verankering in het onderwijsprogramma. Op dit moment wordt bijvoorbeeld de historische en archeologische context in het programma nog maar in beperkte mate geïntegreerd aangeboden. De commissie vindt dan ook dat de aandacht voor context en integratie in het huidige programma nog versterkt zou kunnen worden en adviseert de opleiding om ruimte te maken in het onderwijsprogramma voor bijvoorbeeld een vak Literatuurgeschiedenis.

De commissie heeft waardering voor het ruime aanbod aan extra-curriculaire activiteiten die de opleiding verzorgt, zoals het Woordenboekproject Grieks. Deze activiteiten zijn volgens

de commissie van hoog niveau en vormen een duidelijke meerwaarde ten opzichte van het reguliere onderwijsprogramma.

2.2 Eindkwalificaties

De commissie is nagegaan in hoeverre de door de opleiding geformuleerde doelen en eindkwalificaties terug zijn te vinden in het onderwijsprogramma. Zij heeft daartoe de tabel bestudeerd die is opgenomen in de kritische reflectie, waarin is aangegeven welke programmaonderdelen gekoppeld zijn aan de eindkwalificaties. Daarnaast heeft zij tijdens haar bezoek aan Leiden de beschrijving, het studiemateriaal en de toetsen van verschillende vakken bestudeerd.

De commissie stelt vast dat de inhoud en het niveau van de vakken adequaat is en waarborgt dat afgestudeerden van de opleiding de algemeen geformuleerde eindkwalificaties verworven hebben. Het is volgens de commissie duidelijk zichtbaar dat de eindkwalificaties van de opleiding die zich richten op het realiseren van een hoog academisch denk- en werkniveau van haar afgestudeerden, zijn vertaald in het programma. Van studenten wordt bijvoorbeeld verwacht dat zij in de vakken Grieks en Latijn eigen vertalingen van de bronteksten maken. In de mentoraatsuren oefenen studenten algemene vaardigheden, bijvoorbeeld strategieën bij het lezen van Engelstalige secundaire literatuur, vinden er handschriftenexcursies plaats en worden er tentamens besproken. Deze activiteiten dragen aantoonbaar bij aan een grondige academische en inhoudelijke vorming van de studenten.

De commissie constateert wel dat de verantwoording van de relatie tussen de eindkwalificaties en het programma nog beperkt is uitgewerkt. De opleiding geeft in een tabel een globale relatie tussen de eindkwalificaties en het onderwijsprogramma, maar ze maakt volgens de commissie niet expliciet wanneer de eindkwalificaties specifiek worden getoetst. De commissie heeft daarnaast bij de meeste onderwijseenheden geen heldere leerdoelen aangetroffen. De commissie adviseert de opleiding deze verantwoording specifiek op schrift vast te leggen en uniforme leerdoelen voor de onderdelen van het programma te formuleren die op een duidelijke en inzichtelijke manier zijn afgeleid van de eindtermen.

2.3 Onderwijsleeromgeving

De commissie is nagegaan vanuit welke didactische visie de opleiding het onderwijs verzorgt en of de beschikbare opleidingsspecifieke materiële en personele voorzieningen hiervoor toereikend zijn.

De bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur geeft haar onderwijs vorm volgens de onderwijsvisie van de Universiteit Leiden en de Faculteit der Geesteswetenschappen. Volgens het facultaire deel van de kritische reflectie kenmerkt die visie zich door een sterke verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek. De docenten zijn ook onderzoekers en vervullen als wetenschapper een voorbeeldfunctie voor studenten. Ze betrekken hun eigen onderzoekspraktijk in het onderwijs dat ze verzorgen. Die onderzoekspraktijk is faculteitsbreed samengevat onder het begrip *Dynamics of Diversity* en biedt “gerichte aandacht voor de mobiliteit van mensen, taal, materiële en immateriële cultuur, en maatschappelijke, religieuze en wijsgerige ideeën en praktijken”. In vervolg op het rapport *Duurzame geesteswetenschappen* (2008) heeft de faculteit drie doelstellingen verwoord: vernieuwing van het onderwijsaanbod, verjonging van de staf en het versterken van de internationale dimensie van opleidingen. In de bacheloropleidingen worden deze doelstellingen volgens de faculteit zichtbaar in een mondiaal perspectief op het domein van regiostudies en “nadrukkelijk aandacht voor de historische diepte”.

Werkvormen

De commissie heeft geconstateerd dat het taalverwervingsonderwijs en de taaltraining Grieks en Latijn, die het startpunt vormen van de leerlijnen taalbeheersing en taalkunde, plaatsvinden in werkgroepen. In aansluiting daarop worden grammatica, syntaxis en semantiek systematisch in responsiecolleges behandeld. Ook de lectuurblokken in het tweede semester van het eerste jaar bestaan uit werkgroepen, meestal in combinatie met responsiecolleges over bij het onderwerp aansluitende literaire en/of cultuurhistorische onderwerpen (bijvoorbeeld oraliteit, poëtica, retorica, narratologie, receptie-esthetica, metriek; wijsgerige en sociaal-politieke aspecten van de behandelde teksten).

De commissie is zeer positief over de facultatieve ‘clinic’ Grieks en Latijn voor de tweede- en derdejaars studenten waarin de kennis van de talen vlak voor de start van de colleges weer wordt geactiveerd.

De commissie heeft de gehanteerde werkvormen besproken met studenten en docenten en stelt vast dat passen bij en aansluiten op de inhoud van het onderwijs. De beperkte omvang van de groep studenten maakt het logisch en voor de hand liggend om het onderwijs voornamelijk in te richten met werk- en responsiecolleges. De studenten spraken zich tegenover de commissie zeer positief uit over de gehanteerde werkvormen. Zij gaven daarbij aan dat zij de interactie met de docenten zeer waarderen en dat zij tijdens de bijeenkomsten in ruime mate feedback van docenten ontvangen.

Voorzieningen

De commissie heeft de voorzieningen besproken met docenten en studenten en stelt vast dat de Leidse Universiteitsbibliotheek zeer goed is toegerust voor de Klassieken, zowel waar het gaat om boeken en tijdschriften als door de aanwezigheid (en toegankelijkheid) van de bijzondere collecties papyri, handschriften en oude drukken. Verder stelt de commissie vast dat praktische zaken goed zijn geregeld. Het secretariaat functioneert bijvoorbeeld goed. Waardering heeft de commissie voor het ruime aanbod aan extra-curriculaire activiteiten en evenementen, zoals het Open Podium, het gala, een barbecue en een Kerstborrel. Ook vertalen de studenten onder regie van een docent een tragedie en voeren zij deze op. Docenten en studenten gaan gezamenlijk naar toneel en op excursie. Ook het informeel kennismaken met en het afscheid nemen van gastdocenten en -onderzoekers draagt bij aan het sociale klimaat, aldus de commissie.

2.4 Studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens met betrekking tot instroom, studeerbaarheid en rendementen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Instroom, doorstroom en uitstroom

Studenten met tenminste één van beide klassieke talen in hun eindexamenpakket hebben toegang tot de opleiding. Studenten met een andere vooropleiding kunnen zich kwalificeren door het volgen van de keuzevakken elementair Grieks en Latijn. Het cohort 2011-2012 telde ruim dertig eerstejaars. In het huidige studiejaar 2012-2013 zijn er 26 studenten aan de opleiding begonnen.

De opleiding verzorgt een verplicht schakelprogramma voor studenten die één van de vakken Grieks of Latijn niet als eindexamenvak hebben afgerond op het vwo. Zij worden in korte tijd op hetzelfde niveau gebracht als studenten die wel eindexamen in Grieks of Latijn hebben afgelegd.

De commissie heeft de rendementcijfers van de opleiding bestudeerd en stelt vast dat de opleiding relatief goede rendementen kent. Vertraging in de hogere jaren heeft meestal te maken met het volgen van een tweede studie of door bijbanen zoals lesgeven in het middelbaar onderwijs. Wel valt de hoge uitval in het eerste jaar op. In sommige jaren valt de helft van de studenten in het eerste jaar uit, iets wat ook door studenten als een negatief punt wordt beschouwd. Het management van de opleiding is van mening dat het heldere studievoorzichting aan scholieren geeft, waarbij ook de nadruk op taalverwerving in het eerste semester en de zwaarte van de studie in het algemeen wordt benadrukt. De commissie adviseert de opleiding blijvende aandacht te besteden aan de voorlichting om verkeerde verwachtingen van studenten te voorkomen.

Studielast

Het vaste programma van het eerste studiejaar omvat veertien contacturen per week, exclusief de uren voor het mentoraat. Het tweede jaar omvat twaalf contacturen (exclusief de uren verbonden aan de supervised reading list). De derdejaars studenten volgen in elk geval drie uur per week bij Griekse en Latijnse taal en cultuur (exclusief het eindwerkstukseminar en de scriptiebegeleiding) en daarnaast de keuzevakken binnen of buiten de opleiding.

De opleiding stelt in de kritische reflectie dat de verdeling van de studielast over de jaren een sterk punt is. De commissie heeft dit geverifieerd bij de studenten. Zij gaven aan dat de studielast inderdaad evenredig over de periodes is verdeeld. Daarbij meldden zij dat de studielast hoog is: zij besteden veertig tot vijftig uur per week aan de studie. De commissie stelt vast dat de studielast weliswaar aan de hoge kant is, maar dat de studeerbaarheid van het programma voldoende is, mede door een goede spreiding van de studielast en de grote motivatie van de studenten.

Studiebegeleiding

De opleiding hanteert een bindend studieadvies, waarbij studenten in het eerste jaar 40 EC moeten halen om door te mogen stromen naar het tweede jaar. De studieadviseur houdt de voortgang van studenten bij en roept studenten met vertraging op.

In het eerste jaar biedt het mentoraat ondersteuning voor studie- en leervaardigheden. De opleiding verzorgt in de mentoraatsuren wordt ook een introductie in de verschillende bibliotheekvoorzieningen, ICT-hulpmiddelen en andere studiefaciliteiten. Hierop wordt in de lectuurblokken en bij de taaltraining voortgebouwd.

De opleiding verplicht alle studenten elk jaar tot het maken van een studieplan en bespreekt dat ook met de studenten. Een studieplan geeft studenten onder andere zicht op het effect van bijbanen en een tweede studie op de studievoortgang. De opleiding hoopt hiermee de studievertraging te verminderen. De studenten spraken zich positief uit over de begeleiding en het maken van de studieplannen. De commissie heeft waardering voor de aanpak van de opleiding, die ertoe leidt dat studenten goed nadenken over een efficiënte planning en worden ondersteund waar dat nodig is.

2.5 Onderwijspersoneel

De commissie heeft vastgesteld dat het onderwijs wordt verzorgd door ervaren docenten en onderzoekers. Ook promovendi worden bij het onderwijs betrokken, aanvankelijk meestal gekoppeld aan een seniordocent. De staf-studentratio bedroeg in het studiejaar 2012-2013 1:13, gebaseerd op 72 bij de opleiding ingeschreven studenten en een beschikbare onderwijscapaciteit van 5,7 fte.

De meeste docenten die betrokken zijn bij de opleiding hebben een deeltijdaanstelling. Dankzij het verwerven van onderzoeksgelden uit de tweede geldstroom is de opleiding in staat om collega's uit Leiden (directe collega's die in deeltijd werkzaam zijn, gepromoveerde docenten met een aanstelling in het vwo, promovendi en postdocs) en collega's van zusteruniversiteiten voor het onderwijs in te zetten.

De commissie heeft een aantal docenten van de opleiding gesproken en het overzicht van het onderwijsgevend personeel bestudeerd en baseert daarop haar oordeel over de kwaliteit en kwantiteit van de docenten. De commissie stelt vast dat het aantal beschikbare docenten voor het verzorgen van het onderwijs goed is. Zij waardeert het dat er een nieuwe hoogleraar voor Latijn is aangesteld, waardoor ook dit deel van de Klassieke Talen inhoudelijk weer goed afgedekt is. De docenten nemen veel originele didactische en extracurriculaire initiatieven (zie boven). Ook vindt de commissie de kwaliteit van de docenten, zowel inhoudelijk als didactisch, goed. De studenten spraken zich zeer positief uit over hun docenten. Zij noemen hen toegankelijk, inhoudelijk deskundig en enthousiast.

Overwegingen

De commissie stelt na bestudering van het onderwijsprogramma vast dat de opleiding de studenten in staat stelt om de eindkwalificaties te realiseren. De voorzieningen dragen bij aan de mogelijkheid voor studenten om het programma probleemloos te doorlopen. De commissie stelt verder vast dat de opleiding beschikt over een passend en goed gekwalificeerd docentencorps. Het aantal beschikbare docenten is voldoende om het onderwijs te kunnen verzorgen.

Het programma van de bacheloropleiding kent een duidelijke opbouw en een goede samenhang. De opleiding biedt kleinschalig onderwijs aan en kenmerkt zich mede daardoor door een grote saamhorigheid onder studenten en een goede verstandhouding tussen staf en studenten. De commissie heeft waardering voor de sterk taalgerichte start van de opleiding en het 'lintcollege' voor beide klassieke talen in het tweede semester, dat zorgt voor continuïteit in de taaltraining, naast de lectuurblokken waarin studenten meer zelfstandig grotere hoeveelheden tekst voorbereiden.

De commissie stelt vast dat studenten de academische vaardigheden in de drie jaar van de opleiding geleidelijk verwerven. Zij constateert daarnaast dat studenten al direct vanaf hun eerste jaar kennis maken met wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke discussies, bijvoorbeeld in gastcolleges.

De commissie constateert dat er bij studenten in het eerste jaar behoefte is aan meer context en een sterkere integratie van subdisciplines. De commissie adviseert de opleiding om ruimte in het programma te maken voor een vak dat integratie biedt, zoals een vak Literatuurgeschiedenis.

De commissie heeft veel waardering voor het ruime aanbod aan extracurriculaire activiteiten, zoals het Woordenboekproject Grieks. Deze activiteiten zijn volgens de commissie van hoog niveau en vormen een duidelijke meerwaarde ten opzichte van het reguliere programma en een verrijking van de onderwijsleeromgeving.

De commissie is van oordeel dat de onderwijsleeromgeving van de bacheloropleiding de eisen voor basiskwaliteit aantoonbaar overschrijdt en komt daarom tot het oordeel 'goed' voor Standaard 2.

Conclusie

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 2 als 'goed'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard beschrijft de commissie haar bevindingen ten aanzien van het systeem van toetsing en beoordeling, inclusief het functioneren van de examencommissie, (3.1) en beantwoordt zij vervolgens de vraag of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleiding realiseren (3.2).

3.1 Het systeem van toetsing en beoordeling

Toetsbeleid, toetsvormen en procedures rondom toetsing

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing. Zij heeft gekeken naar het facultaire toetsbeleid, de toetsvormen en procedures die de opleiding hanteert, in het bijzonder de procedure voor de beoordeling van de scriptie, en het functioneren van de examencommissie.

De facultaire kritische reflectie vermeldt dat de faculteit in het voorjaar van 2012 een beleidsnotitie heeft opgesteld waarin een aantal maatregelen met betrekking tot toetsbeleid en toetsprocedures is opgenomen, die (waar dat nog niet het geval was) door opleidingen moesten worden geïmplementeerd. Deze beleidsnotitie sluit aan bij het toetsbeleid van de Universiteit Leiden, dat in de kritische reflectie voor de instellingstoets 2012 is beschreven. De maatregelen in deze notitie betroffen onder meer: het opstellen van een toetsplan voor iedere opleiding; het instellen van een tweede onafhankelijke beoordelaar; het gebruiken van een standaard beoordelingsformulier; het hanteren van meerdere toetsmomenten binnen een cursus; peer review van tentamens en antwoordmodellen door collega-examinatoren; en het formuleren van passende beoordelingscriteria. Hoewel deze maatregelen volgens de beleidsnotitie bij een groot deel van de opleidingen in 2012 al waren ingevoerd, is faculteitsbrede invoering en uniformering voorzien voor het studiejaar 2013-2014.

De commissie heeft onderzocht welke toetsprocedures en toetsvormen er in de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur worden gehanteerd en welke van de bovenstaande maatregelen hier al zijn ingevoerd. Zij heeft vastgesteld dat de opleiding verschillende toetsvormen hanteert. Vanaf het begin van de studie moeten studenten tijdens tentamens essayvragen beantwoorden. Tussentoetsen hebben soms de vorm van kleine essays of van een take-home tentamen. Studenten schrijven bovendien enkele malen een paper. De taalverwervingscolleges in het eerste jaar worden op verschillende manieren getoetst, via vocabulaire, stamtijden, invuloefeningen, benoemvragen bij een tekst, en geziene en

ongeziene vertaling. Bij de lectuurblokken in het eerste en tweede jaar worden in toenemende mate ook begrip van secundaire literatuur en het toepassen van verworven kennis en inzicht getoetst. Voor het eindcijfer blijven vertaling en tekstbegrip relatief zwaar wegen.

Een aantal jaren geleden heeft de opleiding een diagnostische toets voor eerstejaars studenten ingevoerd, die wordt afgenomen in de week voor het begin van de colleges. Op basis van de uitkomsten van die toets vormt de opleiding twee groepen voor het taalverwervingsonderwijs, zodat zij zoveel mogelijk onderwijs op maat kan aanbieden. De commissie heeft waardering voor de invoering van deze diagnostische toets, die onderwijs op maat mogelijk maakt.

De opleiding heeft bij alle vakken tussentoetsen ingevoerd. Er zijn drie categorieën:

- een ‘cumulatieve toets’: de tussentoets beslaat een gedeelte van de stof of een aspect van het studieonderdeel dat sowieso deel uitmaakt van de eindtoets, bijvoorbeeld de vertaling van een stukje tekst die kan signaleren of de student aan het op dat moment gewenste niveau voldoet;
- de ‘deeltoets’: tussentoets en eindtoets gaan elk over een ander gedeelte van de stof, een toetsvorm die wordt gebruikt voor colleges ondersteund door een handboek;
- de ‘deeltoets met mogelijkheid van absolveren’: de tussentoets beslaat een deel van de stof, dat bij een voldoende geabsolveerd kan worden vóór de eindtoets; dit type toets wordt bijvoorbeeld toegepast in het taalverwervingsonderwijs: voor wie een voldoende haalde voor de tussentoets komt dit gedeelte van de stof (een bepaalde hoeveelheid vormleer en/of vocabulaire) niet in de eindtoets terug.

De commissie heeft tijdens haar bezoek een selectie van toetsen en schriftelijke opdrachten van de opleiding bestudeerd. De bijbehorende literatuur en het antwoordmodel of het beoordelingsformulier was bij een aantal vakken ook beschikbaar. De commissie constateert dat de toetsen van de opleiding aansluiten op het aangeboden onderwijs en van voldoende niveau zijn. Zij heeft vastgesteld dat kennis en vaardigheden adequaat worden getoetst. Alumni gaven aan de commissie aan dat zij het positief vonden dat zij regelmatig papers hebben moeten schrijven. De studenten die de commissie sprak bevestigden dit. Het schrijven van papers bij werkcolleges vonden zij een goede voorbereiding op het schrijven van de scriptie. Wel plaatsten zij de kanttekening dat zij in het eerste jaar uitgebreide schrijfoopdrachten hebben gemist. Verder constateert de commissie op basis van de gesprekken met studenten en alumni en op basis van documentenstudie dat de hoeveelheid feedback op schriftelijke opdrachten in de eerste twee jaar beperkt is. De commissie adviseert de opleiding om hier aandacht aan te besteden.

Functioneren examencommissie

Met ingang van het studiejaar 2012-2013 is volgens de eerder genoemde beleidsnotitie het aantal examencommissies binnen de Faculteit der Geesteswetenschappen teruggebracht van 35 naar 25 en zijn de eerste stappen gezet om de verantwoordelijkheid van de examencommissies voor de kwaliteitsborging van toetsing in te vullen. Er is binnen de faculteit gesproken over de mogelijkheid om het aantal examencommissies verder te verkleinen. Wanneer dat gedaan wordt, is het volgens de faculteit niet uitgesloten dat de voorzitter van een examencommissie onvoldoende bekend en vertrouwd is met een opleiding waarover de commissie besluiten moet nemen. Daarom heeft de faculteit besloten het aantal examencommissies niet verder te reduceren.

De opleiding heeft haar eigen examencommissie. De commissie heeft met leden van deze examencommissie besproken in hoeverre zij invulling geeft aan de in 2010 versterkte rol van

examencommissies. De commissie vernam dat de examencommissie begonnen is met de uitvoering daarvan. Zo heeft het faculteitsbestuur een pilotgroep toetsing ingesteld, met afgevaardigden uit alle examencommissies van de faculteit. De pilotgroep ontwikkelt een methodiek met bijbehorende criteria om invulling te geven aan de kwaliteitsborging van de toetsing. De methodiek was nog niet gereed op het moment dat het bezoek plaatsvond. Reeds voor de instelling van de facultaire pilotgroep toetsing had de examencommissie van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur een standaard beoordelingsformulier voor eindwerkstukken ingevoerd en het vier-ogenprincipe bij de samenstelling van toetsen geïntroduceerd. Daarnaast is de archivering van toetsen en antwoordmodellen aangescherpt. De commissie stelt op basis van de activiteiten van de examencommissie vast dat zij zich bewust is van de nieuwe taken die de nieuwe wetgeving voorschrijft. Zij spoort de examencommissie wel aan om vaart te maken met het volledig vervullen van de versterkte nieuwe rol. Zij is van oordeel dat de examencommissie aandacht moet besteden aan het vaststellen van de procedure voor de evaluatie van de kwaliteit van toetsen en voor het constateren van onvolkomenheden in toetsen en eindwerkstukken. De commissie gaat ervan uit dat de methodiek van de pilotgroep behulpzaam zal zijn bij het verder invullen van de nieuwe rol van de examencommissie.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie heeft geconstateerd dat het eindwerkstuk, met een studielast van 10 EC, het sluitstuk van de opleiding vormt. Het eindwerkstuk sluit bij voorkeur aan bij een van de werkcolleges die studenten in het derde jaar volgen en kan een meer taalkundig of een meer cultuurhistorisch onderwerp hebben. Ook in dat laatste geval dient het een duidelijke talige component te hebben. De opleiding stimuleert studenten nadrukkelijk om diachrone aspecten in hun eindwerkstuk te integreren en thema's uit de Grieks-Romeinse oudheid te actualiseren en te contextualiseren.

In het (facultatieve) eindwerkstukkenseminar ter begeleiding van het eindwerkstuk krijgen studenten de gelegenheid hun onderzoek aan de docent van het seminar en aan hun medestudenten te presenteren en met hen over hun werk in discussie te treden. Studenten spraken zich positief uit over het seminar, dat hen helpt om vertraging tegen te gaan.

Net als bij de pensumtentamens is de omgang met primaire teksten een belangrijk punt van aandacht bij het bepalen van het cijfer, maar in het geval van het eindwerkstuk spelen een heldere vraagstelling, een inzichtelijke argumentatie en een duidelijk aan de vraagstelling gerelateerde conclusie ook een belangrijke rol.

Om zich een oordeel te kunnen vormen over het eindniveau van de studenten heeft de commissie voorafgaand aan het bezoek voor de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur vier recente eindwerkstukken gelezen (zie Bijlage 7). Bij het selecteren van de eindwerkstukken is rekening gehouden met een spreiding van cijfers en begeleiders. De commissie constateert dat de eindwerkstukken van voldoende niveau zijn en dat ze duidelijk een sterke taalkundige component vertonen.

De commissie heeft vernomen dat elk eindwerkstuk wordt besproken en beoordeeld door de begeleider en de tweede lezer, die daarbij gebruik maken van het standaard beoordelingsformulier waarin de inhoudelijke leerlijnen (omgang met primaire bronnen en secundaire literatuur) en academische- en presentatievaardigheden onderscheiden worden. Sinds het studiejaar 2011-2012 worden alle eindwerkstukken met behulp van dit formulier door begeleider en tweede lezer beoordeeld en door het secretariaat (samen met het beoordelingsformulier) gearchiveerd. De opleiding hanteert volgens de commissie een adequaat beoordelingsformulier dat duidelijk laat zien dat de opleiding een goede beheersing

van de Griekse en Latijnse bronteksten vraagt en daarnaast ook andere kwaliteitseisen stelt. De opleiding geeft in haar profiel aan dat zij veeleisend is als het gaat om de beheersing van de klassieke talen. Uit de beoordelingscriteria op het beoordelingsformulier en uit de beoordeling van filologisch georiënteerde eindwerkstukken blijkt naar het oordeel van de commissie dat dit in de praktijk inderdaad het geval is. Fouten in vertalingen worden zwaar gesanctioneerd, constateert de commissie. De commissie heeft waardering voor deze beoordelingspraktijk. Wel adviseert de commissie, met het oog op de transparantie van het oordeel, om beide beoordelaars apart van elkaar een beoordelingsformulier te laten invullen en hen pas daarna een eindcijfer te laten bepalen.

De commissie heeft geconstateerd dat de beoordeling van de meer cultuurhistorische eindwerkstukken minder in lijn is met haar eigen beoordeling dan de beoordeling van de meer filologisch georiënteerde eindwerkstukken. De commissie beoordeelt deze cultuurhistorische eindwerkstukken zowel hoger als lager dan de opleiding. De door de commissie als lager beoordeelde eindwerkstukken kenden een zwakke methodologische uitwerking. Bij het eindwerkstuk dat door de commissie hoger werd beoordeeld (8 of 9) dan door de opleiding (6), kreeg de commissie de indruk dat de opleiding het gekozen onderwerp onvoldoende in acht heeft genomen. De commissie vond dit eindwerkstuk Latijn een goede interdisciplinaire uitwerking en vond het onderwerp een ambitieuze keuze. Pas tijdens de hoorwederhoorprocedure vernam de commissie dat dit eindwerkstuk in eerste instantie was geschreven voor, en goedgekeurd (met een hoger eindcijfer) door de opleiding Klassieke Archeologie. Later kreeg de student van de examencommissie toestemming om hetzelfde werkstuk een tweede keer te gebruiken als eindwerkstuk voor de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur, onder de voorwaarde dat de student de literaire analyse zou versterken. De commissie vernam dat de beoordelaars van Griekse en Latijnse taal en cultuur met hun cijfer (6) wilden aangeven dat aan deze voorwaarde uiteindelijk slechts in beperkte mate werd voldaan. De commissie vindt dat de volledige achtergrond van het werkstuk als eindwerkstuk voor de opleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur op het beoordelingsformulier verduidelijkt had moeten worden als nadere toelichting bij het toegekende (lage) cijfer.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur beschikt over een adequaat systeem van toetsing en beoordeling en of studenten de beoogde eindkwalificaties daadwerkelijk realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn en dat de toetsvormen voldoende adequaat en gevarieerd zijn.

De commissie stelt vast dat de examencommissie nog niet voortvarend anticipeert op de nieuwe, zwaardere rol voor examencommissies en spoort haar aan nog meer vaart te maken met het volledig vervullen van haar nieuwe rol. Zij zou daarbij volgens de commissie bijvoorbeeld aandacht moeten besteden aan het vaststellen van de procedure bij de evaluatie van de kwaliteit van toetsen en bij het constateren van onvolkomenheden in toetsen en eindwerkstukken.

Op basis van de eindwerkstukken die zij voorafgaand aan het bezoek bestudeerd heeft stelt de commissie vast dat het gerealiseerde eindniveau van studenten van de bacheloropleiding voldoende is. De commissie constateert dat de eindwerkstukken van studenten van voldoende niveau zijn en laten zien dat studenten een goede beheersing van de klassieke talen hebben en in staat zijn om deze kennis in te zetten bij de analyse van klassieke teksten. Het gehanteerde beoordelingsformulier sluit in de ogen van de commissie aan bij de profilering

van de opleiding en is helder gestructureerd. De opleiding moet er naar het oordeel van de commissie wel op toezien dat de ingevulde formulieren steeds alle informatie bevatten die relevant is als toelichting bij het toegekende cijfer.

De commissie is van oordeel dat het systeem van toetsing en beoordeling en het gerealiseerde eindniveau van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur voldoen aan de eisen voor basiskwaliteit en komt daarom tot het oordeel ‘voldoende’ voor Standaard 3.

Conclusie

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur: de commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

Algemeen eindoordeel

De commissie komt op basis van het bestudeerde materiaal en de tijdens het visitatiebezoek gevoerde gesprekken tot de conclusie dat de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur op de eerste twee standaarden de eisen voor basiskwaliteit overschrijdt en op de derde standaard aan die eisen voldoet en beoordeelt de opleiding daarom als ‘voldoende’.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur* als ‘voldoende’.

III: Bacheloropleiding

Oude culturen van de mediterrane wereld

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit samenvattend oordeel geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Regiostudies over de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld van de Universiteit Leiden. De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflectie van de opleiding, aanvullende informatie naar aanleiding van vooraf geformuleerde vragen, informatie uit de gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde eindwerkstukken en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar waren. De commissie heeft voor de opleiding zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, concludeert de commissie dat de opleiding voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit die een voorwaarde zijn voor heraccreditatie.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie heeft het Domeinspecifiek Referentiekader bestudeerd en vastgesteld dat dit van internationaal vergelijkbaar niveau is. Zij is van mening dat het kader een breed en daardoor weinig richtinggevend karakter heeft, maar heeft hier begrip voor aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met een eigen profiel en oriëntatie.

De commissie constateert dat de opleiding een vrij globaal profiel heeft gedefinieerd, waarin de vier afstudeerrichtingen niet expliciet worden onderscheiden. De commissie beveelt de opleiding aan dit profiel verder te verscherpen, met aandacht voor de vier afstudeerrichtingen en de verbindende elementen.

De eindkwalificaties maken voldoende duidelijk welke kwalificaties studenten aan het eind van de opleiding moeten hebben verworven. Ze passen binnen het Domeinspecifiek Referentiekader, zijn van academisch bachelorniveau en sluiten aan bij internationale eisen van het vakgebied. Wel beveelt de commissie aan om ook de eindkwalificaties per afstudeerrichting nader te specificeren.

De commissie beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie stelt vast dat de opleiding de studenten in staat stelt om de eindkwalificaties te realiseren. De voorzieningen dragen bij aan de mogelijkheid voor studenten om het programma probleemloos te doorlopen. De commissie stelt verder vast dat de opleiding beschikt over een passend en goed gekwalificeerd docentencorps, dat kleinschalig onderwijs biedt en een goede verstandhouding heeft met de studenten. De opleiding kan de breedte die ze nastreeft realiseren en slaagt er ook in verdieping aan te bieden door gebruik te maken van regionale expertise en samenwerking met andere opleidingen.

De commissie heeft waardering voor de inrichting van het brede eerste semester van het programma van de opleiding, dat een goede basis vormt voor de verdieping die volgt in de afstudeerrichtingen. Door de cultuurhistorische en taalkundige leerlijnen en de leerlijnen voor onderzoeksvaardigheden en academische vaardigheden kent het programma in de afstudeerrichtingen een duidelijke opbouw en een goede samenhang.

De commissie stelt vast dat het niveau van het taalonderwijs in de drie op taal gerichte afstudeerrichtingen zeer hoog is. Zij vindt het zeer nuttig dat studenten bij het bestuderen van talen de kans krijgen om te werken met originele teksten. Zij heeft veel waardering voor de voorzieningen waarover de opleiding kan beschikken.

De commissie beoordeelt Standaard 2 als ‘goed’.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie constateert dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en dat studenten de beoogde eindkwalificaties daadwerkelijk realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn en de toetsmethoden adequaat en gevarieerd.

De commissie spoort de examencommissie aan nog meer vaart te maken met het volledig vervullen van haar nieuwe rol. Het verheugt de commissie dat de faculteit aandacht besteedt aan de toetsende rol van de examencommissie. De commissie is positief over het voornemen een ambtelijk secretaris aan te stellen voor de examencommissies.

Op basis van de gelezen eindwerkstukken stelt de commissie vast dat het gerealiseerde eindniveau van studenten van de bacheloropleiding voldoende is. De commissie constateert dat de eindwerkstukken van studenten van voldoende niveau zijn. De beoordeling van de opleiding komt overeen met die van de commissie, waarbij duidelijk wordt dat de opleiding een hoge standaard hanteert. Het beoordelingsformulier is adequaat, maar de opleiding moet er wel op toezien dat de ingevulde formulieren alle informatie bevatten die relevant is als toelichting bij de beoordeling.

De commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

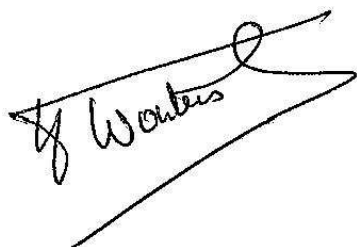
De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 1 april 2014

Prof. dr. A. Wouters
voorzitter

drs. L. van der Grijspaarde
secretaris

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard beschrijft de commissie allereerst haar bevindingen ten aanzien van het landelijk vastgestelde Domeinspecifiek Referentiekader (1.1). Vervolgens gaat zij in op het profiel en de oriëntatie (1.2) en (het niveau van) de eindkwalificaties (1.3) van de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld.

1.1 Domeinspecifiek Referentiekader

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een Domeinspecifiek Referentiekader (hierna: het kader) opgesteld (zie Bijlage 2). Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie Regiostudies worden beoordeeld. Het betreft hier de beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen Griekse en Latijnse Taal en Cultuur, Oudheidstudies en de diverse opleidingen die vallen onder regiostudies met betrekking tot Oost-Europa, het Midden-Oosten, Azië, Afrika en Noord-, Midden- en Zuid-Amerika. Omdat het spectrum van deze opleidingen zo breed is, hebben de opleidingen gekozen voor een niet-prescriptief referentiekader. Dit biedt ruimte voor opleidingen om eigen keuzen te maken en accenten te leggen al naar gelang hun profiel en oriëntatie.

Het Domeinspecifiek Referentiekader Regiostudies voorziet in algemeen geformuleerde doelstellingen die vertaald zijn in eindkwalificaties voor zowel de bachelor- als de masteropleidingen. Deze doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn Taalvaardigheid, Taalkunde, Letterkunde, Cultuurkunde, Geschiedenis, Sociale wetenschappen, Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden en Algemene wetenschappelijke vorming. De eindkwalificaties in het kader zijn eveneens gerelateerd aan de Dublin-descriptoren. De eindkwalificaties van de bacheloropleiding verwoorden de doelstelling dat afgestudeerde bachelorstudenten gekwalificeerd zijn voor een masteropleiding, die van de masteropleiding dat afgestudeerde masterstudenten gekwalificeerd zijn voor een postdoctorale opleiding.

De commissie heeft het Domeinspecifiek Referentiekader bestudeerd. Zij heeft gezien dat bij het opstellen van het referentiekader gebruik is gemaakt van referentiekaders van collega's in het buitenland, vooral van de benchmarks van de Quality Assurance Agency (uit het Verenigd Koninkrijk) voor Area Studies, en voor Language and Related studies. De commissie stelt vast dat het opgestelde kader inderdaad van een internationaal vergelijkbaar niveau is. Zij is van oordeel dat het kader een nogal breed en daardoor weinig richtinggevend karakter heeft. Zij heeft hiervoor begrip, aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met ieder een eigen profiel en oriëntatie, die ook voor studenten genoeg mogelijkheden tot eigen

specialisatie openlaten. De commissie gaat ervan uit dat de opleidingen het kader verder specificeren op basis van hun eigen doelstellingen, dat opleidingen binnen het brede kader eigen accenten leggen. Het valt de commissie op dat het kader meer houvast biedt aan opleidingen die talen bestuderen dan aan opleidingen waarin cultuur en geschiedenis centraal staan. Dit houvast wordt geboden omdat een relatief groot aantal eindkwalificaties gericht is op taalverwerving en letterkundige en taalkundige kwalificaties. Het brede kader schetst echter een weinig gedetailleerd beeld van specifieke kennisdomeinen, zoals het domein dat wordt bestreken door de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld. De opleiding heeft volgens de commissie dit weinig richtinggevende kader voldoende gecompenseerd in haar eigen profiel (zie 1.2).

1.2 Profiel en oriëntatie

De bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld bestaat sinds 1 september 2010 en is een samenvoeging van de twee regiospecifieke bacheloropleidingen Egyptische taal en cultuur en Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië. Het programma kent daarnaast een belangrijke inbreng vanuit de studierichtingen Hebreeuwse en Joodse Studies, Oude Geschiedenis, Griekse en Latijnse Taal en Cultuur, Archeologie van het Nabije Oosten, Vergelijkende Godsdienstwetenschappen, en Vergelijkende Indo-Europese Taalwetenschap.

De opleiding beoogt studenten in staat te stellen zodanige academische kennis, inzichten en vaardigheden op het gebied van de Mediterrane wereld in de oudheid te verwerven dat zij:

- voldoen aan de toegangseisen voor aansluitende masteropleidingen, in het bijzonder de masteropleiding Oudheidstudies en de masteropleiding Oude Geschiedenis;
- in staat zijn om met succes functies uit te oefenen waarvoor academische kennis en vaardigheden op bachelorniveau op het gebied van de oude culturen vereist of wenselijk zijn;
- in principe over een goede basis beschikken om, indien toegelaten tot de research masteropleiding Classics and Ancient Civilisations of de research masteropleiding Oude Geschiedenis, deze met vrucht te kunnen volgen.

De opleiding hanteert volgens de kritische reflectie twee uitgangspunten:

- een gedegen filologische basisopleiding, waarbij de gekozen brontaal wordt aangeleerd met als doel om teksten te kunnen lezen en interpreteren;
- de benadering van de oudheid volgens het uitgangspunt van de Area Studies. Dat wil zeggen dat de studie van de oudheid wordt ondernomen vanuit verschillende disciplinaire gezichtspunten. Dit gebeurt vanuit de overtuiging dat de studie van de oudheid niet alleen op teksten of op archeologie moet zijn gebaseerd, maar op een combinatie van meerdere soorten gegevens.

De opleiding vergelijkt zichzelf in de kritische reflectie met opleidingen aan andere universiteiten. Zij kan zich volgens de kritische reflectie binnen Nederland alleen vergelijken met de opleiding Oudheidkunde van de Vrije Universiteit Amsterdam, ook al verzorgt die opleiding geen onderdelen Egyptologie of Wereld van de Bijbel. In het buitenland is de opleiding Oude Nabije Oosten van de Katholieke Universiteit Leuven vergelijkbaar wat betreft de onderdelen Egyptologie en Assyriologie. Volgens de kritische reflectie is de aandacht voor het bestuderen van bronnen in hun oorspronkelijke taal en schrift een typisch Leids aspect aan de opleiding. Studenten moeten bij hun afstuderen beschikken over goede leesvaardigheid in tenminste één van de relevante brontalen en moeten daarnaast inzicht hebben in de geschiedenis en cultuur van één of meer regio's.

De opleiding biedt vier afstudeerrichtingen aan: De oude mediterrane wereld in breed perspectief; Egyptische taal en cultuur (Egyptologie); Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië; en De wereld van de Bijbel. Omdat deze afstudeerrichtingen duidelijk van elkaar verschillen, is de commissie van mening dat de opleiding de afstudeerrichtingen in haar profiel zou moeten opnemen. De profilering is nu volgens de commissie weliswaar passend, maar ook nogal globaal. Daarnaast heeft de commissie opgemerkt dat de opleiding filologie combineert met materialenstudie (musea, museumstudies). Ook dit aspect zou naar het oordeel van de commissie sterker in het profiel naar voren kunnen komen. De commissie beveelt de opleiding daarom aan om een nog scherper profiel op te stellen waarin de verschillende afstudeerrichtingen terugkomen en waarin aandacht is voor verbindende elementen.

1.3 Eindkwalificaties en niveau

De bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld hanteert de facultaire eindkwalificaties met betrekking tot de ontwikkeling van academische vaardigheden die gelden voor alle bacheloropleidingen binnen de faculteit en heeft daarnaast eigen, disciplinespecifieke eindkwalificaties opgesteld. De faculteit heeft vijftien algemene eindkwalificaties geformuleerd en die onderverdeeld in vier categorieën: elementaire onderzoeksvaardigheden, schriftelijke presentatievaardigheden, mondelinge presentatievaardigheden en samenwerkings- en leervaardigheden. Onder die eerste categorie valt bijvoorbeeld het verzamelen en selecteren van vakwetenschappelijke literatuur (eindkwalificatie 1) en het analyseren en beoordelen van die literatuur op kwaliteit en betrouwbaarheid (eindkwalificatie 2). De commissie stelt vast dat deze facultaire eindkwalificaties in voldoende mate laten zien dat de bacheloropleidingen binnen de faculteit een wetenschappelijke oriëntatie hebben, maar dat het aan de opleidingen is om ze te vertalen naar en verder uit te werken in hun eigen vakgebied.

De bacheloropleiding heeft haar profiel vertaald in zes algemene disciplinespecifieke eindkwalificaties. Daarnaast heeft zij voor de drie afstudeerrichtingen Egyptische taal en cultuur, Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië en De wereld van de Bijbel gezamenlijk drie eindkwalificaties opgesteld. Ten slotte kent de afstudeerrichting De oude mediterrane wereld in breed perspectief vijf eigen eindkwalificaties (zie Bijlage 3).

De commissie concludeert dat de eindkwalificaties van de bacheloropleiding in voldoende mate duidelijk en inzichtelijk maken welke kwalificaties studenten aan het einde van de studie geacht worden te hebben. Naar het oordeel van de commissie passen de eindkwalificaties binnen het Domeinspecifiek Referentiekader en zijn ze van bachelorniveau. De commissie vindt dat de eindkwalificaties helder geformuleerd zijn en een goede opbouw kennen. De opleiding maakt bijvoorbeeld een helder onderscheid tussen filologische en niet-filologische eindkwalificaties. Wel vindt de commissie de eindkwalificaties erg globaal, mede omdat de opleiding ervoor gekozen heeft om drie afstudeerrichtingen samen te nemen bij het formuleren van specifieke eindkwalificaties per afstudeerrichting.

Overwegingen

De commissie concludeert dat het Domeinspecifiek Referentiekader een summier en weinig gedetailleerd beeld schetst van het kennisdomein Oude culturen van de mediterrane wereld. Het biedt in de huidige vorm weinig houvast om te verifiëren of de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding daadwerkelijk voldoen aan de eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleidingen. De commissie heeft begrip voor het feit dat het kader weinig richtinggevend is, gezien de diversiteit aan opleidingen die

in dit kader worden beschreven. Zij is zich ervan bewust dat er hierdoor een taak voor de opleidingen is weggelegd om het kader nader te concretiseren.

De commissie heeft geconstateerd dat de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld een vrij globaal profiel heeft gedefinieerd, waarin de vier afstudeerrichtingen die de opleiding verzorgt niet expliciet worden onderscheiden. De commissie beveelt de opleiding aan om een scherper profiel op te stellen, waarin de verschillende afstudeerrichtingen terugkomen en waarin ook aandacht is voor verbindende elementen tussen de afstudeerrichtingen.

De commissie heeft vastgesteld dat de eindkwalificaties van de opleiding duidelijk en inzichtelijk maken welke kwalificaties studenten aan het einde van de studie moeten hebben verworven. De eindkwalificaties sluiten naar het oordeel van de commissie in voldoende mate aan bij de eisen die door vakgenoten in binnen- en buitenland worden gesteld, ze passen binnen het Domeinspecifiek Referentiekader en ze geven adequaat uitdrukking aan het bachelorniveau van de opleiding. De commissie adviseert de opleiding wel om de eindkwalificaties per afstudeerrichting nader te specificeren.

De commissie heeft vastgesteld dat eindkwalificaties van de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld voldoen aan de eisen voor basiskwaliteit en komt daarom tot het oordeel 'voldoende' voor Standaard 1.

Conclusie

Bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard geeft de commissie allereerst inzicht in de inhoud en de opbouw van het curriculum (2.1). Vervolgens gaat zij in op de samenhang van het curriculum en de mate waarin de eindkwalificaties zijn vertaald naar het curriculum (2.2), waarbij zij onder meer de aandacht voor wetenschappelijke vorming en voor de beroepspraktijk onderzoekt. In 2.3 gaat de commissie in op het didactisch concept en de werkvormen, en op de opleidingsspecifieke voorzieningen en ondersteuning. Tot slot stelt de commissie de studeerbaarheid van het curriculum (2.4), het onderwijsgevend personeel (2.5) en de opleidingsspecifieke interne kwaliteitszorg (2.6) aan de orde.

2.1. Curriculum

De commissie heeft het curriculum van de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld bestudeerd. Een overzicht van dat curriculum is opgenomen in Bijlage 4.

De commissie heeft gezien dat alle studenten in het eerste semester van het eerste jaar een gemeenschappelijk programma van 30 EC volgen. Deze opzet dient volgens de kritische reflectie twee doeleinden. De culturen van Egypte, de Levant, Mesopotamië, Anatolië en de Klassieke wereld ontwikkelden zich niet in een isolement. Door contacten van allerlei aard (economisch, sociaal, politiek, cultureel) was de oostelijke mediterrane wereld al heel vroeg een 'connected world'. Door het gemeenschappelijke eerste semester worden studenten vanaf de start van hun studie bewust gemaakt van de verschillende regio's en van de noodzaak van een interdisciplinaire en interregionale aanpak in de bestudering ervan. Het eerste semester bereidt de studenten voor op het maken van een keuze voor een van de vier afstudeerrichtingen.

In het eerste semester biedt het programma cultuurhistorische inleidingen over de cultuurgebieden Egypte, Mesopotamië, Anatolië, de Klassieke wereld en de Levant. Daarnaast besteedt de opleiding in het vak Talen en Schriften ook speciale aandacht aan de talen waaruit studenten een keuze kunnen maken. Tegelijkertijd volgen studenten het facultaire kerncurriculumvak Inleiding Historische Wetenschap, dat een disciplinaire ondersteuning biedt bij de (cultuur)historische hoorcolleges van dit semester. De commissie heeft waardering voor de inrichting van dit eerste semester. Zij vindt dat de invulling van het brede label hier goed vorm krijgt. Studenten krijgen een beeld van alle culturen en van de samenhang daartussen.

Vanaf september 2013 heeft de opleiding de samenhang van het programma verder versterkt door enkele onderdelen van alle afstudeerrichtingen gemeenschappelijk te verzorgen, namelijk het apparaatcollege en het werkstuk in het eerste en derde jaar. Docenten van verschillende afstudeerrichtingen verzorgen samen onderwijs. Studenten bevestigden dat het eerste semester een helder beeld geeft van de (keuze)mogelijkheden in het programma. De taalverwerving komt door het brede eerste semester pas later op gang, maar volgens studenten is dit niet problematisch en vormt de brede basis juist een zeer goede start voor de verdieping in één van de afstudeerrichtingen. Het eerste semester geeft de studenten inzicht in de vakgebieden waar zij zich in eerste instantie niet op richtten. De commissie stelt vast dat het effect hiervan is dat er nu meer studenten kiezen voor de minder bekende richtingen, zoals Assyriologie.

Na het brede eerste semester biedt het programma vijf semesters met onderwijs op het gebied van één van de vier afstudeerrichtingen. Aan het eind van het eerste semester, in december, kiezen de studenten uit één van de volgende afstudeerrichtingen:

1. De oude mediterrane wereld in breed perspectief

In deze brede afstudeerrichting kiezen studenten voor een speciale nadruk op hetzij de klassieke oudheid, hetzij het oude Nabije Oosten en Egypte. In vergelijking met de andere afstudeerrichtingen biedt deze afstudeerrichting minder taalverwerving en meer colleges met een cultuurhistorische inhoud. De afstudeerrichting kent een grote keuzevrijheid.

De commissie is positief over het programma van de brede afstudeerrichting De oude mediterrane wereld in breed perspectief. Zij vindt dat de afstudeerrichting een duidelijke doelstelling heeft en dat het onderwijs op een overzichtelijke wijze wordt aangeboden. Uit het rapport van een midterm reviewcommissie blijkt dat de afstudeerrichting in het verleden een gefragmenteerde indruk maakte. Volgens de commissie is het zichtbaar dat de coördinatie van de afstudeerrichting in de afgelopen periode is verbeterd, waardoor van deze fragmentatie geen sprake meer is.

2. *Egyptische taal en cultuur (Egyptologie)*

Deze afstudeerrichting richt zich specifiek op de studie van de Egyptische taal en culturen van 3000 voor Christus tot aan de komst van de Islam. Alle taalfasen zijn vertegenwoordigd in het taalonderwijs (Middegyptisch, Nieuwegyptisch, Koptisch, en Klassiek Egyptisch) en er wordt aandacht besteed aan paleografie en epigrafie. De cultuurhistorische vakken bestaan uit materiële cultuur, godsdienst, archeologie, maatschappij en geschiedenis. Daarnaast biedt de afstudeerrichting onderwijs in apparaat, methodologie en academische vaardigheden.

De commissie is zeer enthousiast over de afstudeerrichting Egyptische taal en cultuur. Ook deze afstudeerrichting heeft in de ogen van de commissie een duidelijke doelstelling en het onderwijs wordt op een overzichtelijke wijze aangeboden. De commissie waardeert het ruime aanbod aan taalonderwijs, waaronder Demotic. De commissie vindt het een grote toegevoegde waarde voor Egyptologie dat studenten in Leiden kunstobjecten kunnen bestuderen.

3. *Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië*

Deze afstudeerrichting richt zich specifiek op de studie van de talen en culturen in Mesopotamië, Syrië en Anatolië van 3000 voor Christus tot aan de Romeinse periode. Het taalonderwijs beslaat het Akkadisch (inclusief het Assyrisch en Babylonisch), het Sumerisch, het Hettitisch en andere spijkerschrifttalen zoals het Hurritisch. Epigrafie komt aan de orde in het vak Originelen, waarin gebruik gemaakt wordt van kleitabletten (uit alle schriftfasen) uit de Böhl-collectie. De cultuurhistorische vakken besteden aandacht aan literatuur, godsdienst, bronnen en geschiedenis. In werkcolleges komen ook andere aspecten aan bod, zoals wetenschap (astronomie), economie en sociologie. In het programma wordt ook aandacht besteed aan apparaat, methodologie en academische vaardigheden.

De commissie is positief over deze afstudeerrichting, waarin het volledige gamma van talen genoteerd in spijkerschrift wordt aangeboden. De studie, in nauwe onderlinge samenhang, van de talen én culturen bereidt de studenten goed voor op meer gespecialiseerd onderzoek tijdens een eventuele masteropleiding.

4. *De wereld van de Bijbel*

Deze afstudeerrichting richt zich specifiek op de studie van de Hebreeuwse en Aramese talen en culturen in het Nabije Oosten van 1500 voor Christus tot aan de komst van de Islam. Er is taalonderwijs in het Hebreeuws en in de Aramese talen en binnen de taalcolleges wordt aandacht besteed aan de geschiedenis en culturele aspecten van de betreffende regio's. Deze afstudeerrichting heeft vooral een taalkundige benadering, maar neemt ook Area Studies als uitgangspunt.

Studenten gaven aan de commissie aan dat zij het programma van deze afstudeerrichting waarderen, maar dat zij een inleiding in het Jodendom missen. De commissie stelt vast dat de opleiding zoekt naar mogelijkheden om een dergelijke inleiding te kunnen aanbieden.

De commissie vindt de herziening van de afstudeerrichting *De wereld van de Bijbel* veelbelovend. Zij heeft de indruk dat verschillende bijzondere elementen kunnen worden samengebracht. De commissie verwacht dat de herziening zal leiden tot een sterker programma Hebreeuws en Aramees. Door het plaatsen van Hebreeuws en Arabisch in een culturele context kan ook de invloed van de omgeving op de wereld van de Bijbel worden bestudeerd.

Het programma van de bacheloropleiding kent drie inhoudelijke leerlijnen:

- *cultuurhistorisch*: algemene inleidingen in het eerste jaar worden gevolgd door specifieke onderdelen per afstudeerrichting over samenleving, religie, kunst en archeologie;
- *taalkundig*: de taalcomponent binnen de afstudeerrichtingen Egyptische taal en cultuur, Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië en De wereld van de Bijbel, aangeboden in de vorm van werkcolleges, vormt de kern van de programma's van deze afstudeerrichtingen. Het tweede semester van het eerste jaar is gewijd aan een gedegen inleiding gericht op één taalfase (Middelegiptisch, Oud-Babylonisch, Bijbels Aramees), waarna de kennis in het tweede en derde jaar wordt verdiept en uitgebreid met andere taalfasen en dialecten of talen. De taal is in deze afstudeerrichtingen bovenal het middel om de geschiedenis en cultuur van de betreffende beschaving uit de oorspronkelijke bronnen te leren bestuderen. Daartoe wordt de taalverwerving geflankeerd door specifieke inleidende en gespecialiseerde colleges in de geschiedenis en in aspecten van de cultuur en archeologie.
- *onderzoeksvaardigheden*: in alle afstudeerrichtingen biedt het programma in het tweede semester van het eerste jaar een inleiding tot het onderzoeksapparaat (vakliteratuur, zoekmethoden, elektronische hulpmiddelen), waarna studenten een eigen onderzoeksvraag uitwerken in een werkstuk en daarover ook een mondelinge presentatie houden. Verschillende werkcolleges in het tweede en het derde jaar kennen opdrachten voor mondelinge of schriftelijke presentaties.

Naast de drie inhoudelijke leerlijnen kent het programma ook een leerlijn *academische vaardigheden*, waarin de facultaire eindtermen voor academische vaardigheden aan de orde komen. Studenten ontwikkelen bijvoorbeeld vanaf het eerste semester hun presentatievaardigheden door middel van schrijfopdrachten voor de onderdelen Talen en Schriften van de Mediterrane Wereld en Egypte onder de Farao's.

De commissie is positief over de duidelijke inrichting van de leerlijnen, die bevorderlijk zijn voor een progressieve verdieping van de cultuurhistorische kennis van de bestudeerde regio, voor de geleidelijke verhoging van de kennis van de betrokken antieke talen en zeker ook voor het verfijnen van de academische vaardigheden. Studenten krijgen bovendien bij het bestuderen van de talen de kans om te werken met originele teksten, hetgeen naar het oordeel van de commissie het enthousiasme stimuleert. Bij Assyriologie werken studenten bijvoorbeeld met echte kleitabletten. De commissie vindt dit zeer nuttig.

Volgens de kritische reflectie besteedt het programma structureel aandacht aan het wetenschappelijke karakter van de opleiding. Dit karakter komt vooral tot uiting in de tekstuele en archeologische bronnengerichtheid. In werkcolleges leren studenten omgaan met teksten en archeologische gegevens onder leiding van docenten die in die colleges laten zien wat hun eigen aanpak van de betreffende bronnen is. Studenten bevestigden dat docenten hun eigen onderzoek inbrengen in het onderwijs en dat verweven met de stof.

De commissie heeft de verwevenheid van onderwijs en onderzoek nader bestudeerd en stelt vast dat de opleiding er in het onderwijs voor zorgt dat studenten geïnformeerd worden recente en actuele inzichten binnen het vakgebied. Inzichten en feiten uit recente en actuele publicaties zijn in het onderwijsmateriaal verwerkt en worden in de hoor- en werkcolleges behandeld. Docenten putten uit hun eigen onderzoek om actuele inzichten aan de orde te stellen. In de werkcolleges Akkadisch (derde jaar) sluit de docent bijvoorbeeld aan bij actueel onderzoek over astronomie, economie, Oud-Assyrische handel en omnia.

De samenhang in het programma is volgens de kritische reflectie een blijvend punt van aandacht. De commissie stelt vast dat het eerste semester een zeer goede aanzet vormt voor

het aanbieden van samenhang tussen de verschillende onderwerpen die in het programma aan de orde komen. Zij constateert dat binnen de afstudeerrichtingen een duidelijke volgorde in de vakken is aangebracht. Studenten kunnen aan veel vakken pas deelnemen nadat zij eerdere onderdelen succesvol hebben afgerond. Dit geldt bijvoorbeeld bij verschillende taalonderdelen: pas na afronding van Inleiding Middegyptisch kunnen studenten deelnemen aan Lectuur Middegyptisch, dat op haar beurt weer een ingangseis vormt voor het volgen van Klassiek Egyptisch (I en II) en Nieuwegyptisch. Verder heeft de commissie met instemming kennis genomen van het voornemen van de opleiding om in het studiejaar 2013-2014 waar mogelijk enkele onderdelen van alle afstudeerrichtingen (zoals het apparaatcollege en het werkstuk in het eerste en derde jaar) gemeenschappelijk te gaan verzorgen. De commissie gaat ervan uit dat deze aanpassingen de interne samenhang verder zal vergroten.

2.2 Eindkwalificaties

De commissie is nagegaan in hoeverre de door de opleiding geformuleerde doelen en eindkwalificaties terug zijn te vinden in het programma. Zij heeft daartoe tijdens het bezoek de beschrijving, het studiemateriaal en de toetsen van verschillende vakken bestudeerd. Het volgens de commissie goed en helder gestructureerde studiemateriaal heeft deze analyse vereenvoudigd.

De commissie stelt vast dat de inhoud en het niveau van de vakken adequaat zijn en waarborgen dat afgestudeerden van de opleiding voldoen aan de algemeen geformuleerde eindkwalificaties. Het is volgens de commissie bijvoorbeeld zichtbaar dat de filologische eindkwalificatie van de op taal gerichte afstudeerrichtingen (een grondige kennis van de grammatica van de belangrijkste fasen van de in de betreffende regio gesproken en geschreven talen, van hun oorspronkelijke schriftsoorten, en van de historische ontwikkeling van deze talen en schriftsoorten) wordt gerealiseerd door het ruime aanbod aan taalonderwijs vanaf het tweede semester van het eerste jaar, dat in de taalkundige leerlijn opbouwend wordt aangeboden. De commissie stelt vast dat de studenten een hoog niveau halen op de verschillende talen.

De commissie heeft daarnaast geconstateerd dat de verantwoording van de relatie tussen de eindkwalificaties en het programma nog verdere aanscherping behoeft. De opleiding heeft volgens de commissie niet in alle gevallen duidelijk geëxpliciteerd wanneer de eindkwalificaties specifiek worden getoetst. De commissie heeft daarnaast bij de meeste onderdelen van het programma geen helder geformuleerde leerdoelen aangetroffen. De commissie adviseert de opleiding deze verantwoording meer gespecificeerd op schrift vast te leggen en uniforme leerdoelen te formuleren, die zijn afgeleid van de eindkwalificaties.

2.3 Werkvormen

De commissie heeft geconstateerd dat het onderwijs bijna uitsluitend wordt aangeboden in de vorm van hoor- en werkcolleges. Door het ruime aanbod binnen de afstudeerrichtingen zijn de groepen die het onderwijs volgen klein tot zeer klein. Assyriologie werd bijvoorbeeld ten tijde van het bezoek van de commissie gevolgd door drie studenten. Mede hierdoor is het onderwijs naar de mening van de studenten optimaal op maat. Bijles is volgens studenten mogelijk wanneer zij na een college de stof nog onvoldoende begrijpen. De colleges zijn sterk interactief en worden gekenmerkt door veel discussie.

De commissie heeft de werkvormen die de opleiding hanteert besproken met studenten en docenten en stelt vast dat deze passen bij de doelen en de inhoud van het onderwijs. De geringe omvang van de groepen maken het daarnaast logisch om het onderwijs voornamelijk in te richten in de vorm van werk- en responsiecolleges. De studenten spraken zich tegen de

commissie zeer positief uit over de gehanteerde werkvormen. Zij gaven daarbij aan dat zij de interactie met de docenten zeer waarderen en dat zij tijdens de bijeenkomsten in ruime mate feedback van docenten ontvangen.

2.4 Voorzieningen

De bibliotheekvoorziening van het Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, waarin veel medewerkers van de opleiding gehuisvest zijn, is volgens de kritische reflectie uitstekend. Ook de collectie en de bibliotheek van het Rijksmuseum van Oudheden kent een ruime en toepasselijke materiaalverzameling voor deze opleiding. De collecties van het Rijksmuseum van Oudheden vormen een belangrijke ondersteuning bij het onderwijs, waarvan vooral de studenten die zich toeleggen op de Egyptologie veelvuldig gebruik maken. De commissie heeft begrepen dat sommige relevante onderdelen verdwijnen als gevolg van bezuinigingen.

Digitale leermiddelen zijn volgens de kritische reflectie in toenemende mate beschikbaar, enerzijds via de Digitale Bibliotheek van de Universiteitsbibliotheek, die toegang verschaft tot steeds meer online zoekmachines, databases en publicaties, anderzijds door het toenemende gebruik van de digitale leeromgeving Blackboard in de individuele cursussen (en bijvoorbeeld ook het mentoraat). Docenten zijn de afgelopen jaren steeds intensiever gebruik gaan maken van Blackboard.

De commissie heeft waardering voor de zeer goede bibliotheekvoorzieningen. Zij stelt bijvoorbeeld vast dat Assyriologie gebruik kan maken van kleitabletten in spijkerschrift en dat Egyptologie kan beschikken over objecten uit het museum. Uiteraard betreurt de commissie het, net als de opleiding, dat de breedte van de voorzieningen afneemt door bezuinigingen, maar zij stelt tegelijkertijd ook vast dat de bibliotheken nog steeds een goede voorziening voor de opleiding bieden.

2.5 Studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens met betrekking tot instroom, studeerbaarheid en rendementen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Instroom, doorstroom en uitstroom

De instroom in de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld is de afgelopen jaren toegenomen van 19 tot 24 studenten. De opleiding denkt dat de invoering van het brede eerste semester hieraan heeft bijgedragen.

Van de twintig studenten die in het studiejaar 2010-2011 instroomden kozen er na het eerste semester zes voor De oude mediterrane wereld in breed perspectief, elf voor Egyptische taal en cultuur en drie voor Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië. Van de 23 studenten die in het studiejaar 2011-2012 aan de opleiding begonnen kozen er zes voor De oude mediterrane wereld in breed perspectief, negen voor de afstudeerrichting Egyptische taal en cultuur en één voor Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië. Opmerkelijk was de relatief hoge uitval in dat laatste studiejaar: zeven studenten zijn met de studie gestopt. Een relatief groot deel van het cohort (ongeveer een derde) gaf aan dat persoonlijke omstandigheden het studeren bemoeilijkten. Ongeveer een zelfde deel nam vaak niet deel aan colleges. Van de 29 eerstejaars studenten in het studiejaar 2012-2013 kozen er zeven voor De oude mediterrane wereld in breed perspectief, vijftien voor Egyptische taal en cultuur, drie voor Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië, en drie voor De wereld van de Bijbel.

De gemiddelde studieduur van de oude, samenstellende opleidingen varieert enigszins, maar ligt volgens de kritische reflectie onder het facultaire gemiddelde. De nieuwe, samengevoegde opleiding heeft nog geen afgestudeerden.

De opleiding hanteert een bindend studieadvies, waarbij studenten in het eerste jaar 40 EC moeten halen. De opleiding hanteert als aanvullende eis het behalen van de taalonderdelen in het tweede semester in de afstudeerrichtingen Egyptische taal en cultuur, Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië en De wereld van de Bijbel. In de afstudeerrichting De oude mediterrane wereld in breed perspectief geldt dit voor het onderdeel Grieks-Romeins Egypte (cultuurgeschiedenis 2). De commissie vindt dat de aanvullende eisen voor het bindend studieadvies passen bij de doelstellingen van de verschillende afstudeerrichtingen.

Omdat het rendement van de opleiding enigszins achterblijft, adviseert de commissie de opleiding om scherp te blijven toezien op de cijfers en te blijven zoeken naar maatregelen die het rendement kunnen verhogen. De commissie heeft opgemerkt dat opleiding in dit verband al gestart is met de invoering van tussentoetsen, het strenger toepassen van inleverdata van werkstukken en de invoering van een scriptieseminar in het studiejaar 2011-2012. De commissie heeft met instemming kennisgenomen van het voornemen om het scriptieseminar zoals dat de laatste jaren heeft gefunctioneerd, een structurele plaats in het programma te geven. De opleiding kan daarmee de voortgang van studenten beter en intensiever begeleiden en wellicht ook bereiken dat het eindwerkstuk geen vertragende factor wordt bij de afronding van de studie.

Studielast

Volgens de kritische reflectie is de studielast evenredig verdeeld over de semesters. De studenten bevestigden dit in hun gesprek met de commissie. Daarbij meldden zij dat de studielast per week gemiddeld ongeveer veertig uur is. De commissie merkte dat de meeste studenten een grote passie hebben voor oude culturen en dus uit zichzelf bereid zijn om veel tijd in hun studie te investeren. Het is voor studenten haalbaar om een extra vak in te roosteren wanneer zij dat willen. Het aanleren van een niet bekende taal in de op taal gerichte afstudeerrichtingen zorgt voor een groot deel van de studielast. Meer dan de helft van het tweede semester is bijvoorbeeld gewijd aan het leren lezen van spijkerschrift en hiërogliefenschrift. Studenten gaven aan dat deze werkwijze effect heeft: aan het einde van het eerste jaar zijn zij in staat om een tekst te lezen. Studenten Aramees gaven aan dat de hoeveelheid aandacht die nodig is voor het aanleren van de taal wisselt. De opleiding is volgens hen studeerbaar en het is mogelijk om relatief snel vorderingen te maken in het niveau van taalbeheersing. De commissie vindt de studielast en het aandeel van het aanleren van vreemde talen daarin passen bij de focus van de opleiding.

Studiebegeleiding

In de propedeuse krijgen studenten begeleiding van de studievoordinator die geregeld met de studenten spreekt, twee docentmentoren en drie studentmentoren. De studievoordinatoren binnen de faculteit zijn aangesteld bij de facultaire dienst Onderwijs- en studentenzaken en worden toegewezen aan één of meerdere opleidingen. Hun taken zijn een combinatie van onderwijsorganisatie (opstellen van studiegids en roosters, advisering van de opleidingscommissie en de examencommissie) en studieadviesing aan individuele studenten. Studievoordinatoren hebben diepgaande kennis van de onderwijsprogramma's en korte lijnen met de opleidingscommissie en de examencommissie. Het mentoraat omvat een programma van bijeenkomsten (waaraan ook de studievoordinator bijdraagt) die vooral gericht zijn op voorlichting, individuele gesprekken met de studievoordinator en docentmentoren en een Blackboard-module met informatie en verwijzingen. De commissie heeft waardering voor de aanpak van de opleiding, waarin studenten goed worden gevolgd en worden ondersteund waar en wanneer dat nodig is.

2.6 Onderwijspersoneel

Het onderwijsgevend personeel telt één hoogleraar en vier universitair docenten, van wie er drie in deeltijd werkzaam zijn. De opleiding geeft in de kritische reflectie een uitgebreide toelichting op de inhoudelijke specialismen van de docenten en op de feitelijke inzet van staf in de verschillende afstudeerrichtingen. Volgens de kritische reflectie was de staf-studentratio in het studiejaar 2012-2013 1:15, gebaseerd op 57 bij de opleiding ingeschreven hoofdvakstudenten en een beschikbare onderwijscapaciteit van 3,7 fte.

De commissie heeft een aantal docenten van de opleiding gesproken en het overzicht van het onderwijsgevend personeel bestudeerd en baseert daarop haar oordeel over de kwaliteit en kwantiteit van de docenten. Zij stelt vast dat de opleiding de gewenste en uitgedragen breedte goed kan waarmaken en tegelijkertijd verdieping kan bieden door de eigen regionale expertise (Egyptologie en Assyriologie) en door samenwerking met Hebreeuwse en Joodse studies, Oude geschiedenis, en Klassieke talen. De studenten spraken zich zeer positief uit over de docenten, die volgens hen toegankelijk, inhoudelijk deskundig en enthousiast zijn.

Overwegingen

De commissie stelt na bestudering van het onderwijsprogramma vast dat de opleiding de studenten in staat stelt om de eindkwalificaties te realiseren. De voorzieningen dragen bij aan de mogelijkheid voor studenten om het programma probleemloos te doorlopen. De commissie stelt verder vast dat de opleiding beschikt over een passend en goed gekwalificeerd docentencorps. Het aantal beschikbare docenten is voldoende om het onderwijs te kunnen verzorgen. De opleiding kan de breedte die zij nastreeft in de ogen van de commissie ook realiseren en slaagt erin om tegelijkertijd verdieping te bieden door gebruik te maken van de regionale expertise en door samen te werken met andere opleidingen.

De commissie heeft waardering voor de inrichting van het brede eerste semester van het programma van de opleiding. Studenten krijgen daarin een beeld van alle culturen die de opleiding behandelt en van de samenhang tussen die culturen. De brede basis vormt volgens de commissie een zeer goede start voor de verdieping in één van de afstudeerrichtingen na het eerste semester.

De commissie is ook positief over de inrichting van het programma van de vier afstudeerrichtingen die de opleiding verzorgt. Door de cultuurhistorische en taalkundige leerlijnen en de leerlijnen voor onderzoeksvaardigheden en academische vaardigheden kent het programma in de afstudeerrichtingen een duidelijke opbouw en een goede samenhang. De samenhang wordt verder versterkt door de strikte volgorde waarin studenten vakken dienen te doorlopen.

De commissie stelt vast dat het niveau van het taalonderwijs in de drie op taal gerichte afstudeerrichtingen zeer hoog is. Zij vindt het zeer nuttig dat studenten bij het bestuderen van talen de kans krijgen om te werken met originele teksten. Zij heeft veel waardering voor de voorzieningen waarover de opleiding kan beschikken. Zij heeft geconstateerd dat de opleiding kleinschalig onderwijs verzorgt dat zich kenmerkt door veel interactie, een grote saamhorigheid onder studenten en een goede verstandhouding tussen staf en studenten.

De commissie komt op basis van bovenstaande overwegingen tot de conclusie dat de onderwijsleeromgeving van de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld de eisen voor basiskwaliteit aantoonbaar overschrijdt en komt daarom tot het oordeel 'goed' voor Standaard 2.

Conclusie

Bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld: de commissie beoordeelt Standaard 2 als 'goed'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard beschrijft de commissie haar bevindingen ten aanzien van het systeem van toetsing en beoordeling, inclusief het functioneren van de examencommissie, (3.1) en beantwoordt zij vervolgens de vraag of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleiding realiseren (3.2).

3.1 Het systeem van toetsing en beoordeling

Toetsbeleid, toetsvormen en procedures rondom toetsing

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing. Zij heeft gekeken naar het facultaire toetsbeleid, de toetsvormen en procedures die de opleiding hanteert, in het bijzonder de procedure voor de beoordeling van de scriptie, en het functioneren van de examencommissie.

De facultaire kritische reflectie vermeldt dat de faculteit in het voorjaar van 2012 een beleidsnotitie heeft opgesteld waarin een aantal maatregelen met betrekking tot toetsbeleid en toetsprocedures is opgenomen, die (waar dat nog niet het geval was) door opleidingen moesten worden geïmplementeerd. Deze beleidsnotitie sluit aan bij het toetsbeleid van de Universiteit Leiden, dat in de kritische reflectie voor de instellingstoets 2012 is beschreven. De maatregelen in deze notitie betroffen onder meer: het opstellen van een toetsplan voor iedere opleiding; het instellen van een tweede onafhankelijke beoordelaar; het gebruiken van een standaard beoordelingsformulier; het hanteren van meerdere toetsmomenten binnen een cursus; peer review van tentamens en antwoordmodellen door collega-examinatoren; en het formuleren van passende beoordelingscriteria. Hoewel deze maatregelen volgens de beleidsnotitie bij een groot deel van de opleidingen in 2012 al waren ingevoerd, is faculteitsbrede invoering en uniformering voorzien voor het studiejaar 2013-2014.

De commissie heeft onderzocht welke toetsprocedures en toetsvormen er in de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld worden gehanteerd en welke van de bovenstaande maatregelen hier al zijn ingevoerd. Zij heeft vastgesteld dat de opleiding gebruik maakt van verschillende toetsvormen. In het eerste brede semester ligt de nadruk op het verwerven van cultuurhistorische basiskennis, waarvan de toetsing hoofdzakelijk plaatsvindt door middel van schriftelijke toetsen met korte open vragen, in beperkte mate aangevuld met schrijfoopdrachten. Vanaf het tweede semester maken werkcolleges en zelfstudie een steeds groter deel uit van het curriculum. Open vragen maken bij de taalonderdelen plaats voor vertaal- en transcribeeropdrachten, schriftelijk en mondeling, waarin studenten worden getoetst op hun beheersing van een of meer brontalen. De toetsing

heeft geen betrekking op mondelinge taalvaardigheid, want de opleiding biedt uitsluitend talen aan die niet meer gesproken worden. De mondelinge toetsing van taalvaardigheid maakt het echter wel mogelijk voor docent en student om antieke taal en tekst interactief te bespreken. Omwille van dergelijke interactie vinden mondelinge toetsen ook bij enkele cultuurhistorische onderdelen plaats.

Veel onderdelen in het tweede en derde studiejaar worden (gedeeltelijk) getoetst met behulp van schrijfoopdrachten (samenvattingen, take-home-opdrachten, werkstukken) en/of mondelinge presentaties. Bij werkcolleges wegen de docenten soms ook actieve participatie mee in hun eindoordeel.

Bij vrijwel alle onderdelen heeft de opleiding tussentijdse toetsen ingevoerd. Ook de tussentijdse toetsvormen vertonen variatie: schriftelijke toetsen met open of meerkeuzevragen, een leesverslag, een proefvertaling, korte opdrachten/essays die moeten worden ingeleverd gedurende het gehele semester, samenvattingen van de leesstof, mondelinge presentaties. Deze tussentijdse toetsen worden apart beoordeeld. Bij een onvoldoende eindresultaat voor een deeltaets kunnen studenten alleen de eindtoets nogmaals afleggen. Compensatie van onvoldoendes voor een cursus met de resultaten van andere onderdelen is volgens de kritische reflectie nadrukkelijk niet mogelijk vanwege de nauwkeurig omschreven leerlijnen binnen het programma, waarin cursussen in een bepaalde volgorde dienen te worden doorlopen.

De commissie heeft een selectie van toetsen en schriftelijke opdrachten van de opleiding bestudeerd. De bijbehorende literatuur en het antwoordmodel of het beoordelingsformulier was bij een aantal vakken beschikbaar. De commissie constateert dat de toetsen van de opleiding aansluiten op het aangeboden onderwijs, van voldoende niveau zijn en kennis en vaardigheden op adequate manier toetsen. Studenten gaven aan dat zij de meervoudige toetsing en de verschillende toetsvormen waarderen en dat de studielast goed gespreid wordt door de regelmatige toetsing. De commissie stelt vast dat het aantal werkstukken en referaten in de opleiding nog relatief beperkt is in vergelijking met de schriftelijke toetsen en adviseert dit aantal uit te breiden, zodat de schriftelijke presentatievaardigheden (die in de facultaire einkwalificaties zijn beschreven) meer aandacht krijgen.

Functioneren examencommissie

Met ingang van het studiejaar 2012-2013 is volgens de eerder genoemde beleidsnotitie het aantal examencommissies binnen de Faculteit der Geesteswetenschappen teruggebracht van 35 naar 25 en zijn de eerste stappen gezet om de verantwoordelijkheid van de examencommissies voor de kwaliteitsborging van toetsing in te vullen. Er is binnen de faculteit gesproken over de mogelijkheid om het aantal examencommissies verder te verkleinen. Wanneer dat gedaan wordt, is het volgens de faculteit niet uitgesloten dat de voorzitter van een examencommissie onvoldoende bekend en vertrouwd is met een opleiding waarover de commissie besluiten moet nemen. Daarom heeft de faculteit besloten het aantal examencommissies niet verder te reduceren.

De examencommissie Classics and Ancient Civilizations bestaat sinds oktober 2012. Deze examencommissie is verantwoordelijk voor de bacheloropleidingen Oude culturen van de mediterrane wereld en Hebreeuws-Joodse Studies en voor de master- en research masteropleidingen Classics and Ancient Civilizations. Tot de reguliere activiteiten van de examencommissie behoorden in de afgelopen jaren het nemen van toelatingsbesluiten, het vaststellen van het Bindend Studietoeladvies, het verlenen van vrijstellingen, het instemmen met aanpassingen van individuele afstudeerprogramma's en bijvakpakketten, het vaststellen van afstudeerdossiers en het vaststellen van regelingen. De commissie heeft met leden van de

examencommissie besproken in hoeverre zij invulling geven aan de in 2010 versterkte rol van examencommissies. De examencommissie is naar eigen zeggen gestart met de oriëntatie op de uitvoering daarvan. Zo heeft het faculteitsbestuur een pilotgroep toetsing ingesteld, met afgevaardigden uit alle examencommissies. De pilotgroep ontwikkelt een methodiek met bijbehorende criteria om invulling te geven aan de kwaliteitsborging van de toetsing. De methodiek was nog niet gereed op het moment van het bezoek van de commissie.

Afgelopen jaar heeft de examencommissie een standaard beoordelingsformulier voor eindwerkstukken ingevoerd en ook het vier-ogenprincipe geïntroduceerd bij de samenstelling van toetsen. Daarnaast is de archivering van toetsen en antwoordmodellen aangescherpt. De commissie stelt op basis van de activiteiten van de examencommissie vast dat zij zich bewust is van de nieuwe taken die zij op grond van de aangepaste wetgeving heeft. Zij is echter ook van mening dat de examencommissie niet voortvarend anticipeert op de veranderingen en spoort de examencommissie aan vaart te maken met het volledig vervullen van haar versterkte nieuwe rol. De examencommissie zou volgens de commissie bijvoorbeeld aandacht moeten besteden aan het vaststellen van de procedure bij de evaluatie van de kwaliteit van toetsen en bij het constateren van onvolkomenheden in toetsen en eindwerkstukken. De commissie gaat ervan uit dat de methodiek van de pilotgroep hierbij behulpzaam zal zijn.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding het eindniveau van de studenten bepaalt op basis van het eindwerkstuk van 10 EC. Dit eindwerkstuk is het schriftelijke resultaat van een eigen onderzoek van studenten. Dit onderzoek vindt onder begeleiding plaats en richt zich met name op de evaluatie van de vakliteratuur, mede (en veel meer dan bij het eerstejaarswerkstuk) op grond van onderliggend antiek bronnenmateriaal.

Om zich een oordeel te kunnen vormen over het eindniveau van de studenten heeft de commissie voorafgaand aan haar bezoek voor de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld vier recente eindwerkstukken bestudeerd (zie Bijlage 7). Bij het selecteren van de eindwerkstukken is rekening gehouden met een spreiding van cijfers en begeleiders. De commissie constateert dat de eindwerkstukken van voldoende niveau zijn. De beoordeling van de opleiding komt overeen met de beoordeling van de commissie. De eindwerken die door de opleiding lager zijn beoordeeld, bevatten zichtbaar minder reflectie en discussie. Het is de commissie duidelijk geworden, ook uit de beoordeling van eindwerkstukken die lagere cijfers hebben gekregen, dat de opleiding een hoge standaard hanteert.

De eindwerkstukken worden beoordeeld door de begeleider en een tweede lezer die ook verbonden is aan de opleiding. Zij maken daarbij gebruik van formulieren met beoordelingscriteria, waarop ook het resultaat van plagiaatcontrole wordt aangegeven. De begeleiders bespreken het eindwerkstuk na hun beoordeling met de studenten. Eventueel kan de opleiding een lezer van buiten de opleiding betrekken bij het beoordelingsproces, bijvoorbeeld wanneer het onderwerp niet binnen het kennisgebied van de docenten ligt. De opleiding hanteert volgens de commissie een adequaat beoordelingsformulier. Bij de taalkundige eindwerkstukken vormt de taalvaardigheid terecht een belangrijk deel van de beoordeling. Wel adviseert de commissie, met het oog op de transparantie van het oordeel, om beide beoordelaars apart van elkaar een beoordelingsformulier te laten invullen voordat zij een eindcijfer bepalen.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en beoordeling en of studenten daadwerkelijk de beoogde eindkwalificaties realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn en dat de toetsvormen adequaat en voldoende gevarieerd zijn.

De commissie heeft vastgesteld dat de examencommissie zich voldoende bewust is van de (nieuwe) taken die de wetgeving haar toekent. De commissie is echter van mening dat de examencommissie niet voortvarend anticipeert op de veranderingen en spoort haar aan vaart te maken met het volledig vervullen van haar versterkte nieuwe rol. De commissie gaat ervan uit dat de methodiek van de pilotgroep hierbij behulpzaam zal zijn.

De commissie stelt op basis van de eindwerkstukken die zij bestudeerd heeft vast dat het eindniveau van de studenten voldoende is. De eindwerkstukken laten zien dat studenten de eindkwalificaties van de opleiding daadwerkelijk verworven hebben. De beoordeling van de eindwerkstukken is in lijn met die van de commissie, waarbij opvalt dat de opleiding een hoge standaard hanteert. Het beoordelingsformulier dat de opleiding gebruikt is in de ogen van de commissie adequaat. De opleiding moet er naar het oordeel van de commissie wel op toezien dat de ingevulde formulieren steeds alle informatie bevatten die relevant is als toelichting bij het toegekende cijfer.

De commissie constateert dat de opleiding een adequaat systeem van toetsing en beoordeling hanteert en dat het gerealiseerde niveau van studenten voldoende is. Zij komt daarom tot de conclusie dat de opleiding voldoet aan de eisen die gelden voor Standaard 3.

Conclusie

Bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld: de commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

Algemeen eindoordeel

De commissie komt op basis van het bestudeerde materiaal en de tijdens het visitatiebezoek gevoerde gesprekken tot de conclusie dat de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld op de drie standaarden voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit en beoordeelt de opleiding daarom als ‘voldoende’.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld* als ‘voldoende’.

IV: Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit samenvattend oordeel geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Regiostudies over de masteropleiding Classics and Ancient Civilizations van de Universiteit Leiden. De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflectie van de opleiding, aanvullende informatie naar aanleiding van vooraf geformuleerde vragen, informatie uit de gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde eindwerkstukken en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar waren. De commissie heeft voor de opleiding zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, concludeert de commissie dat de opleiding voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit die een voorwaarde zijn voor heraccreditatie.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie heeft het Domeinspecifiek Referentiekader bestudeerd en vastgesteld dat dit van internationaal vergelijkbaar niveau is. Zij is van mening dat het kader een breed en daardoor weinig richtinggevend karakter heeft, maar heeft hier begrip voor aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met een eigen profiel en oriëntatie.

De opleiding heeft volgens de commissie een bij het domein passend, globaal profiel opgesteld. Wel stelt de commissie vast dat er op het moment van het bezoek nog weinig samenwerking bestond tussen de vier afstudeerrichtingen, iets wat zichtbaar wordt in het nog weinig uitgewerkte gemeenschappelijke profiel van de opleiding. De commissie acht het een tekortkoming dat een voortzetting van de brede afstudeerrichting uit de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld, waarin studenten nieuwe inzichten ontwikkelen over de overlapping van de vakgebieden, vooralsnog ontbreekt. Daarnaast adviseert de commissie de opleiding om in haar profiel meer te verwijzen naar de beroepspraktijk om zo het verschil met het profiel van de research masteropleiding te verduidelijken.

De eindkwalificaties maken voldoende duidelijk welke kwalificaties studenten aan het eind van de opleiding moeten hebben verworven. Ze passen binnen het Domeinspecifiek Referentiekader, zijn van academisch masterniveau en sluiten aan bij nationale en internationale eisen van het vakgebied. De commissie is wel van mening dat de eindkwalificaties van de verschillende afstudeerrichtingen op een meer uniforme manier kunnen worden geformuleerd.

De commissie beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie stelt vast dat de opleiding de studenten in staat stelt om de eindkwalificaties te realiseren. De voorzieningen dragen bij aan de mogelijkheid voor studenten om het programma probleemloos te doorlopen. De commissie stelt verder vast dat de opleiding beschikt over een passend en goed gekwalificeerd docentencorps, waar de studenten zeer enthousiast over zijn. De expertise van de staf van de afstudeerrichting Hebrew and Aramaic Languages and cultures dekt echter niet alle gebieden die in het programma aan bod komen en in de mastertheses worden behandeld.

De commissie stelt vast dat de samenhang in het programma binnen de afstudeerrichtingen voldoende is. De commissie heeft ook de samenhang tussen de afstudeerrichtingen bekeken en meent dat deze verbeterd zou moeten worden. De opleiding kan deze samenhang versterken door de samenwerking tussen de afstudeerrichtingen verder te formaliseren.

De commissie concludeert dat de werkvormen passen bij de doelen en inhoud van het onderwijs. Ze stelt vast dat de opleiding zich bewust is van de verwarring over het onderscheid tussen seminars, privatissima en tutorials onder de studenten Classics en zich voorgenomen heeft de onderwijsvormen nader te expliciteren.

De commissie beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie constateert dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en dat studenten de beoogde eindkwalificaties daadwerkelijk realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn en de toetsmethoden adequaat en gevarieerd.

De commissie spoort de examencommissie aan nog meer vaart te maken met het volledig vervullen van haar nieuwe rol. Het verheugt de commissie dat de faculteit aandacht besteedt aan de toetsende rol van de examencommissie. De commissie is positief over het voornemen een ambtelijk secretaris aan te stellen voor de examencommissies.

Op basis van de gelezen eindwerkstukken stelt de commissie vast dat het gerealiseerde eindniveau van studenten van de opleiding voldoende is. De commissie constateert dat de eindwerkstukken van studenten van voldoende niveau zijn. De beoordeling van de opleiding komt overeen met die van de commissie.

De commissie kon niet alle beoordelingsformulieren zien, omdat deze tot 2012 niet verplicht gearchiveerd werden, maar kon op basis van de beschikbare formulieren vaststellen dat de opleiding adequaat beoordeelt. Wel adviseert de opleiding met het oog op de transparantie van het oordeel beide beoordelaars apart van elkaar een beoordelingsformulier in te laten vullen en hen pas daarna het eindcijfer te laten vaststellen.

De commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

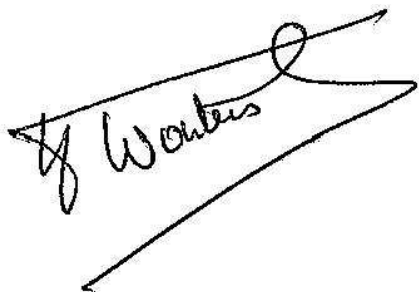
De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 1 april 2014

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style. The name 'Wouters' is clearly legible, with a stylized initial 'A'.

Prof. dr. A. Wouters
voorzitter

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style. The signature is more abstract and less legible than the one on the left.

drs. L. van der Grijspaarde
secretaris

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard beschrijft de commissie allereerst haar bevindingen ten aanzien van het landelijk vastgestelde Domeinspecifiek Referentiekader (1.1). Vervolgens gaat zij in op het profiel en de oriëntatie (1.2) en (het niveau van) de eindkwalificaties (1.3) van de masteropleiding Classics and Ancient Civilizations aan de Universiteit Leiden.

1.1 Domeinspecifiek Referentiekader

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Regiostudies hebben gezamenlijk een Domeinspecifiek Referentiekader (hierna: het kader) opgesteld (zie Bijlage 2). Dit kader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie Regiostudies worden beoordeeld. Het betreft hier de beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen Griekse en Latijnse Taal en Cultuur, Oudheidstudies en de diverse opleidingen die vallen onder regiostudies met betrekking tot Oost-Europa, het Midden-Oosten, Azië, Afrika en Noord-, Midden- en Zuid-Amerika. Omdat het spectrum van deze opleidingen zo breed is, hebben de opleidingen gekozen voor een niet-prescriptief referentiekader. Dit biedt ruimte voor opleidingen om eigen keuzen te maken en accenten te leggen al naar gelang hun profiel en oriëntatie.

Het Domeinspecifiek Referentiekader Regiostudies voorziet in algemeen geformuleerde doelstellingen die vertaald zijn in eindkwalificaties voor zowel de bachelor- als de masteropleidingen. Deze doelstellingen en eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de meest prominente aspecten die in meer of mindere mate in de opleidingen aan de orde komen. Deze aspecten zijn Taalvaardigheid, Taalkunde, Letterkunde, Cultuurkunde, Geschiedenis, Sociale wetenschappen, Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden en Algemene wetenschappelijke vorming. De eindkwalificaties in het kader zijn eveneens gerelateerd aan de Dublin-descriptoren. De eindkwalificaties van de bacheloropleiding verwoorden de doelstelling dat afgestudeerde bachelorstudenten gekwalificeerd zijn voor een masteropleiding, die van de masteropleiding dat afgestudeerde masterstudenten gekwalificeerd zijn voor een postdoctorale opleiding.

De commissie heeft het Domeinspecifiek Referentiekader bestudeerd. Zij heeft gezien dat bij het opstellen van het referentiekader gebruik is gemaakt van referentiekaders van collega's in het buitenland, vooral van de benchmarks van de Quality Assurance Agency (uit het Verenigd Koninkrijk) voor Area Studies, en voor Language and Related studies. De commissie stelt vast dat het opgestelde kader inderdaad van een internationaal vergelijkbaar niveau is. Zij is van oordeel dat het kader een nogal breed en daardoor weinig richtinggevend karakter heeft. Zij heeft hiervoor begrip, aangezien het kader is bedoeld voor uiteenlopende opleidingen met ieder een eigen profiel en oriëntatie, die ook voor studenten genoeg mogelijkheden tot eigen

specialisatie openlaten. De commissie gaat ervan uit dat de opleidingen het kader verder specificeren op basis van hun eigen doelstellingen, dat opleidingen binnen het brede kader eigen accenten leggen. Het valt de commissie op dat het kader meer houvast biedt aan opleidingen die talen bestuderen dan aan opleidingen waarin cultuur en geschiedenis centraal staan. Dit houvast wordt geboden omdat een relatief groot aantal eindkwalificaties gericht is op taalverwerving en letterkundige en taalkundige kwalificaties. Het brede kader schetst echter een weinig gedetailleerd beeld van specifieke kennisdomeinen, zoals het domein dat wordt bestreken door de masteropleiding Classics and Ancient Civilizations. De opleiding heeft volgens de commissie dit weinig richtinggevend kader voldoende gecompenseerd door een adequaat eigen profiel te formuleren (zie 1.2).

1.2 Profiel en oriëntatie

De masteropleiding Classics and Ancient Civilizations bestaat sinds 1 september 2012 als samenvoeging van de masteropleidingen Assyriology, Classics, Egyptology, en Hebrew and Aramaic Languages and Cultures. In de opleiding staan de primaire bronnen uit de Grieks-Romeinse oudheid en het oude Nabije Oosten inclusief Egypte centraal. Deze bronnen worden bestudeerd vanuit een geïntegreerde taalkundige, literaire en (cultuur)historische benadering. De opleiding beschrijft in haar profiel dat zij studenten wil opleiden die zich op kritische wijze in de antieke mediterrane wereld willen verdiepen en daartoe de bronnen willen leren begrijpen en beoordelen. Naast de studie van de bronnen richt de opleiding zich op het hedendaags wetenschappelijk debat. De opleiding beoogt tevens studenten in staat te stellen om over hun bevindingen te rapporteren in lezingen en publicaties en om het vakgebied zowel schriftelijk als mondeling te communiceren naar een breder publiek.

De opleiding kent vier afstudeerrichtingen. Hieronder wordt de focus van ieder van deze afstudeerrichtingen nader beschreven.

Assyriology

De nadruk in deze afstudeerrichting ligt op Sumerische en Akkadische taalkunde en op de sociaaleconomische en politieke geschiedenis van Mesopotamië en Anatolië. Uit een vergelijking in de kritische reflectie met vergelijkbare opleidingen in Nederland blijkt dat de Leidse afstudeerrichting Assyriology uniek is in het Nederlandse taalgebied.

Classics

De studenten in deze afstudeerrichting ontwikkelen voldoende taal- en tekstinzicht en kennis van de cultuurgeschiedenis om zelfstandig Griekse en Latijnse teksten van een behoorlijke moeilijkheidsgraad te kunnen lezen en in hun context te kunnen interpreteren, met speciale aandacht voor communicatieve aspecten van de tekst. In de kritische reflectie wordt de speciale aandacht voor retorica, poëtica en esthetica als uniek voor deze afstudeerrichting genoemd. Volgens de kritische reflectie is ook de belangrijke plaats van Antieke wijsbegeerte en van Renaissance Latijn kenmerkend voor de Leidse invulling van Classics. De afgestudeerden van deze afstudeerrichting zijn vakinhoudelijk gekwalificeerd voor de eerstegraads lesbevoegdheid Grieks, Latijn en Klassieke Culturele Vorming.

Egyptology

In deze afstudeerrichting staan de primaire bronnen uit Egypte centraal. Deze bronnen, zowel archeologische als tekstuele, worden bestudeerd vanuit een geïntegreerde taalkundige, literaire, archeologische en (cultuur-)historische benadering. Volgens de kritische reflectie is de Leidse Egyptologie een unicum in Nederland. Deze status brengt volgens de kritische reflectie de verplichting met zich mee om het gehele vakgebied te onderwijzen. De afstudeerrichting besteedt speciale aandacht aan religieuze en documentaire teksten

(papyrologie) geschreven in de taalfasen en schriften die behoren bij de laatste eeuwen van de ontwikkeling van de Oudegyptische taal. Dit zijn specifiek de tempelteksten uit de Grieks-Romeinse periode en de Demotische teksten en de daarmee verbonden taalfase van het Egyptisch. Met de kennis van deze onderdelen zijn afgestudeerden volgens de kritische reflectie in staat om elke geschreven bron uit het oude Egypte zelfstandig te bestuderen en om deze in de context van de cultuurgeschiedenis te interpreteren.

Hebrew and Aramaic Languages and Cultures

Volgens de kritische reflectie is deze Leidse afstudeerrichting uniek vanwege de specifieke opzet waarin de nadruk ligt op Hebreeuwse én Aramese taal- en letterkunde en de studie van enkele zelden bestudeerde Noordwest-Semitische talen (in het bijzonder het Ugaritisch en het Phoenicisch).

De commissie heeft het profiel van de opleiding bestudeerd en stelt vast dat de opleiding in de praktijk een specialisatie in één van de vier afstudeerrichtingen tot doel heeft. De focus van de vier afstudeerrichtingen is helder verwoord. Ten tijde van het bezoek van de commissie aan Leiden was er zeer beperkte tot geen samenwerking tussen de afstudeerrichtingen, iets wat volgens de commissie onder meer blijkt uit het nog weinig uitgewerkte gemeenschappelijke profiel van de opleiding. Op het moment van het bezoek zou het voor studenten nauwelijks verschil maken wanneer de opleiding in vier opleidingen gesplitst zou zijn, zoals de situatie was voor 1 september 2012. De commissie vindt het een tekortkoming van deze nieuwe masteropleiding dat zij tot op heden niet heeft geprobeerd een voortzetting van de brede afstudeerrichting in de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld te ontwikkelen. In de kritische reflectie geeft de opleiding aan dat een voortzetting van de brede opleiding in de masterfase strijdig is met het verdiepende karakter van een masteropleiding en daarom niet is overwogen. De commissie deelt het inzicht over het verdiepende karakter van een masteropleiding, maar adviseert de opleiding toch om de samenwerking tussen de verschillende afstudeerrichtingen te versterken, zodat voor de studenten nieuwe inzichten ontstaan over waar vakgebieden elkaar overlappen, en om deze samenwerking in haar profiel te verwerken. Daarnaast adviseert de commissie de opleiding om in haar profiel meer te verwijzen naar de beroepspraktijk en zo het verschil met het profiel van de research masteropleiding te verduidelijken.

1.3 Eindkwalificaties en niveau

De opleiding heeft het profiel vertaald in eindkwalificaties (zie Bijlage 3). De opleiding kent tien algemene eindkwalificaties, die de indeling van de Dublin-descriptoren volgen. Daarnaast kent iedere afstudeerrichting eigen, aanvullende eindkwalificaties op het gebied van (het toepassen van) kennis en inzicht.

De commissie concludeert dat de eindkwalificaties van de opleiding voldoende duidelijk en inzichtelijk maken welke kwalificaties studenten aan het einde van de studie verworven moeten hebben. Naar het oordeel van de commissie passen de eindkwalificaties binnen het Domeinspecifiek Referentiekader en beschrijven ze het niveau van een masteropleiding. De commissie heeft wel enkele opmerkingen bij de opzet van de eindtermen.

Zo vindt de commissie het storend dat zowel Engelstalige als Nederlandstalige teksten in de eindkwalificaties worden gebruikt. Ook de verschillen in stijl tussen de eindtermen van de afstudeerrichtingen versterken de indruk dat deze richtingen los van elkaar opereren. Gezien de recente samenvoeging van vier opleidingen tot één is het begrijpelijk dat er stijlverschillen zichtbaar zijn tussen de afstudeerrichtingen, maar de commissie stimuleert de opleiding toch

om te streven naar meer uniformiteit en integratie in de presentatie en de formulering van de eindkwalificaties.

In de kritische reflectie stelt de opleiding dat het brede scala aan beroepsmogelijkheden voor studenten die één van de afstudeerrichtingen hebben afgerond een concretisering van de eindkwalificaties in een andere richting dan de promotie verhindert. De commissie vindt deze stelling ongelukkig gekozen en heeft dit punt met het opleidingsmanagement besproken. De commissie is van mening dat de opleiding wel degelijk kan zoeken naar mogelijkheden om ook andere beroepsperspectieven te laten spreken uit de eindkwalificaties, ook om zo het verschil met de research masteropleiding Oudheidstudies verder te versterken.

Overwegingen

De commissie concludeert dat het Domeinspecifiek Referentiekader een summier en weinig gedetailleerd beeld schetst van het kennisdomein dat wordt bestreken door de masteropleiding Classics and Ancient Civilizations. Het biedt in de huidige vorm weinig houvast om te verifiëren of de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding daadwerkelijk voldoen aan de eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleidingen. De commissie heeft begrip voor het feit dat het kader weinig richtinggevend is, gezien de diversiteit aan opleidingen die in dit kader worden beschreven. Zij is zich ervan bewust dat er hierdoor een taak voor de opleidingen is weggelegd om het kader nader te concretiseren.

De opleiding heeft volgens de commissie een bij het domein passend, globaal profiel opgesteld. Wel stelt de commissie vast dat er op het moment van het bezoek nog weinig samenwerking bestond tussen de vier afstudeerrichtingen, iets wat zichtbaar wordt in het nog weinig uitgewerkte gemeenschappelijke profiel van de opleiding. Op dit moment zou het voor studenten nauwelijks verschil maken wanneer de opleiding in vier aparte opleidingen gesplitst zou zijn. De commissie vindt het een tekortkoming van de nieuwe masteropleiding dat zij nog niet heeft geprobeerd een voortzetting (met eigen profilering) van de brede afstudeerrichting in de bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld te ontwikkelen. Zij adviseert de opleiding dan ook om verdere samenwerking tussen de verschillende specialisaties na te streven, zodat voor studenten nieuwe inzichten ontstaan over waar de vakgebieden elkaar overlappen en aanvullen. Daarnaast adviseert de commissie de opleiding om in haar profiel meer te verwijzen naar de beroepspraktijk om zo het verschil met het profiel van de research masteropleiding te verduidelijken.

De commissie heeft geconcludeerd dat de eindkwalificaties van de masteropleiding duidelijk maken welke kwalificaties van studenten aan het einde van hun studie worden verwacht. De eindkwalificaties sluiten naar het oordeel van de commissie in voldoende mate aan bij de eisen die door vakgenoten in binnen- en buitenland worden gesteld, ze passen binnen het Domeinspecifiek Referentiekader en ze geven adequaat uitdrukking aan het masterniveau van de opleiding. De commissie is wel van mening dat de eindkwalificaties van de verschillende afstudeerrichtingen op een meer uniforme manier kunnen worden geformuleerd.

De commissie heeft vastgesteld dat eindkwalificaties van de masteropleiding Classics and Ancient Civilizations voldoen aan de eisen voor basiskwaliteit en komt daarom tot het oordeel 'voldoende' voor Standaard 1.

Conclusie

Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations: de commissie beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard geeft de commissie allereerst inzicht in de inhoud en de opbouw van het curriculum (2.1). Vervolgens gaat zij in op de samenhang van het curriculum en de mate waarin de eindkwalificaties zijn vertaald naar het curriculum (2.2), waarbij zij onder meer de aandacht voor wetenschappelijke vorming en voor de beroepspraktijk onderzoekt. In 2.3 gaat de commissie in op het didactisch concept en de werkvormen, en op de opleidingsspecifieke voorzieningen en ondersteuning. Tot slot stelt de commissie de studeerbaarheid van het curriculum (2.4), het onderwijsgevend personeel (2.5) en de opleidingsspecifieke interne kwaliteitszorg (2.6) aan de orde.

2.1 Curriculum

De commissie heeft het curriculum van de masteropleiding *Classics and Ancient Civilizations* bestudeerd, dat is verdeeld in twee semesters, die ieder uit twee blokken bestaan. Een overzicht van het curriculum is opgenomen in Bijlage 4.

Volgens de kritische reflectie volgen alle studenten 40 EC aan cursorisch onderwijs binnen de door hen gekozen afstudeerrichting en sluiten zij hun opleiding af met een scriptie van 20 EC. Het programma kent geen verplichte vakken die door alle studenten van de opleiding gevolgd worden. De afzonderlijke afstudeerrichtingen kennen wel verplichte vakken.

De commissie heeft de samenhang tussen de vier afstudeerrichtingen bestudeerd en stelt vast dat deze onvoldoende is. De opleiding kan deze samenhang versterken door de formele samenwerking tussen de afstudeerrichtingen sterker te formaliseren.

De samenhang binnen de programma's van de vier afzonderlijke afstudeerrichtingen is volgens de commissie adequaat. De commissie heeft geen overlap tussen vakken geconstateerd en ziet dat de programma's een goede opbouw kennen en een goede balans bieden tussen de verplichte onderdelen en de keuzeonderdelen. Elke afstudeerrichting heeft verschillende keuzeonderdelen die inspelen op de behoeftes van de studenten. Hieronder wordt het onderwijsprogramma per afstudeerrichting nader beschreven.

Assyriology

In het eerste semester volgen studenten die de afstudeerrichting *Assyriology* kiezen drie verplichte vakken van elk 10 EC, waaronder twee seminars. Het eerste vak, *De talen van het oude West-Azië*, biedt een verdieping van talen die studenten voor de masteropleiding al

hebben bestudeerd (Akkadisch, Sumerisch) of een gedegen inleiding in een taal die de student nog niet heeft bestudeerd (Hurritisch, Elamitisch). Het vak De maatschappij van Mesopotamië en Anatolië richt zich op een sociaaleconomisch of cultureel thema dat studenten bestuderen aan de hand van oorspronkelijke teksten, secundaire literatuur en vakspecifieke en algemene onderzoeksmethoden. Het derde vak is een kritische bestudering van literatuur, voor zover mogelijk in overeenstemming met de door een student gekozen specialisatie. In het tweede semester kiezen studenten één van drie binnen de opleiding aangeboden colleges van 10 EC en schrijven zij de masterthesis van 20 EC.

De commissie heeft waardering voor het aanbieden van deze specialistische afstudeerrichting, maar begrijpt dat deze in omvang zeer beperkt is. Zo is er in het studiejaar 2012-2013 geen enkele student ingestroomd in deze afstudeerrichting. De commissie stelt vast dat deze kleine richting alleen kan bestaan omdat de faculteit ook een tweejarige researchmaster verzorgt die ook deze richting aanbiedt.

Classics

Studenten die deze afstudeerrichting volgen, moeten in hun programma onderdelen opnemen waarin de talen Grieks en Latijn aan de orde komen, met een minimum van 10 EC per taal. Studenten kiezen voor 25 EC vakken uit het aanbod voor Grieks en Latijn. Daarnaast kiezen zij voor 5 EC een cultuurhistorisch vak (Antieke wijsbegeerte, Oude geschiedenis). Het aantal cultuurhistorische vakken is uit te breiden in de keuzeruimte van 10 EC, maar daarin kan ook het aandeel van de klassieke talen worden uitgebreid. Studenten kunnen de keuzeruimte van 10 EC ook gebruiken voor het volgen van masterclasses, zoals Egypt in Rome en Epigrafie op locatie (aangeboden door respectievelijk het Koninklijk Nederlands Instituut te Rome en het Nederlands Instituut te Athene), of voor stages (bijvoorbeeld bij het Rijksmuseum van Oudheden). Tot slot schrijven studenten een masterthesis van 20 EC.

Leidse studenten kunnen voor maximaal 20 EC vakken in Utrecht en Amsterdam volgen. Zo zijn bijvoorbeeld colleges in Amsterdam over narratieve aspecten van het Griekse epos en seminars op het gebied van de Latijnse taalkunde populair bij Leidse studenten.

De commissie heeft het curriculum van de afstudeerrichting Classics bestudeerd en stelt vast dat het een breed aanbod aan vakken en ruime keuzemogelijkheden kent. Zij waardeert de aandacht voor de antieke literair-esthetische theorieën, maar ook voor een linguïstische benadering van de antieke teksten. Zij stelt vast dat de antieke filosofie en historiografie ruim aan bod komen, hetgeen kansen biedt voor een actualiserende benadering. Alumni van de opleiding spreken zich positief uit over het hoge niveau van de opleiding, het positieve contact met de docenten en de gemotiveerde studentenpopulatie. Zij gaven aan dat de nadruk in de opleiding ligt op het verwerven van een grondige kennis van de brontalen en schriftsoorten en dat zij naast inzicht in klassieke talen ook voldoende inzicht hebben gekregen in andere moderne Europese talen. De commissie heeft opgemerkt dat de opleiding regelmatig gebruik maakt van relevante gastdocenten en lezingen organiseert.

Egyptology

Studenten die deze afstudeerrichting kiezen, volgen in het eerste blok van het eerste semester twee of drie vakken van in totaal 15 EC. Het keuzevak Temple Inscriptions of the Graeco-Roman Period (10 EC) geeft een verdieping van de kennis van het Oudegyptisch dat studenten tijdens de bacheloropleiding hebben bestudeerd. Het keuzevak Theory in Egyptology is een kennismaking met de theoretische aspecten van de moderne Egyptologie, mede als voorbereiding op de toepassing van de theorie in de masterthesis.

Studenten met een andere disciplinaire achtergrond, zoals Geschiedenis of Sociologie, kiezen verplicht drie vakken die hen in korte tijd in staat moeten stellen om de secundaire literatuur te gebruiken (Research Tools in Egyptology), om gepubliceerde vertalingen van Egyptische teksten kritisch te evalueren (Reading Ancient Egyptian Inscriptions) en om kennis te nemen van de laatste inzichten in de Egyptische archeologie (Egyptian Archaeology and Cultural History).

In het tweede blok van het eerste semester volgen studenten het vak Egyptology in the Field: Research and Facilities in Egypt, waarin met name de archeologie een belangrijke rol speelt. Voor dit vak gaan studenten naar Cairo.

In het tweede semester maken studenten een keuze uit het vak Egyptian Archaeology and Epigraphy, een college dat recent onderzoek van de stafleden bespreekt, en het vak Papyrologie, waarbij een keuze mogelijk is tussen Demotic, Greek en Coptic Papyrology. In deze vakken staat taalverwerving centraal en leren studenten ook omgaan met primaire bronnen. Tegelijkertijd worden studenten begeleid bij het schrijven van hun masterthesis.

De commissie heeft het curriculum van de afstudeerrichting Egyptology bestudeerd en stelt vast dat het een goede opbouw kent en veel aandacht besteedt aan de onderzoekspraktijk. Het curriculum kent een breed aanbod aan vakken en ruime keuzemogelijkheden. De commissie waardeert het hoge niveau van de inhoud van het onderwijs. Alumni van de opleiding spreken zich positief uit over het hoge niveau van de opleiding en de filologische nadruk in de opleiding. Zij vonden het verblijf in Egypte zeer nuttig voor de kennismaking met archeologische opgravingen, onderwijs en onderzoek. De commissie heeft waardering voor de inspanningen die de afstudeerrichting verricht om dit nuttige buitenlandverblijf mogelijk te maken.

Hebrew and Aramaic Languages and Cultures

In deze afstudeerrichting volgen studenten vier verplichte vakken en schrijven zij hun masterthesis. Het programma van de afstudeerrichting biedt Hebreeuws en Aramees in onderlinge samenhang aan in vrijwel alle taalfasen en ingebed in de studie van de Noord-West Semitische talen alsmede de historische taalkunde in de breedte.

In het eerste semester volgen studenten drie vakken van elk 10 EC. In het vak Reading source texts verdiepen zij hun kennis van een specifieke fase van het Hebreeuws en/of Aramees aan de hand van het lezen van bronteksten. Het vak Historical grammar of Hebrew and Aramaic richt zich op de ontwikkeling van de Hebreeuwse en /of Aramese taal in met name het eerste millennium voor Christus. In het vak Cultural history of Aramaic worden de literaire, epigrafische en archeologische bronnen van een specifieke Arameeschrijvende gemeenschap bestudeerd.

In het tweede semester volgen studenten het vak Hebrew Belles Lettres (10 EC). In deze werkgroep staat een literaire compositie als vertegenwoordiger van een literair genre centraal. De rest van dit semester besteden studenten aan het schrijven van hun scriptie (20 EC).

De precieze inhoud van de vakken verschilt per jaar. Bij het vaststellen van de inhoud van de vakken houdt de opleiding zoveel mogelijk rekening met de specifieke wensen van studenten. Desgewenst kan een student een eigen accent binnen het programma aanbrengen door een vak te kiezen uit het overige onderwijsaanbod van de opleiding of uit het aanbod daarbuiten. Zo kunnen studenten in het studiejaar 2012-2013 de werkgroep Advanced Biblical Hebrew Grammar volgen.

De commissie heeft het curriculum bestudeerd in het licht van de brede doelstelling van deze afstudeerrichting. Zij vindt de drie vakken in het eerste semester passen bij deze doelstelling. Het vak van 10 EC in het tweede semester vindt de commissie echter minder goed aansluiten bij deze doelstelling. Verder stelt de commissie vast dat het bij deze afstudeerrichting minder duidelijk is hoe zij zich precies verhoudt tot het profiel van de opleiding als geheel. In de vakken Hebreeuws komen ook thema's uit de Middeleeuwen voor, dus het is het niet duidelijk hoe dit aansluit bij de focus van de opleiding Classics and Ancient Civilizations. Ook ziet de commissie dat staf niet op al deze gebieden over de noodzakelijke inhoudelijke expertise beschikt. De commissie raadt de opleiding aan om het onderwijs binnen deze afstudeerrichting niet in de huidige breedte te blijven aanbieden en sterker aansluiting te zoeken bij de expertise en het onderzoek van de docenten.

2.2 Eindkwalificaties

De commissie is nagegaan in hoeverre de voor de opleiding geformuleerde doelen en eindkwalificaties vertaald zijn in het onderwijsprogramma. Zij heeft daartoe de tabellen bestudeerd die zijn opgenomen in de kritische reflectie, waarin per afstudeerrichting is aangegeven hoe de programmaonderdelen gekoppeld zijn aan de eindkwalificaties. Daarnaast heeft zij tijdens het visitatiebezoek de beschrijving, het studiemateriaal en de toetsen van verschillende vakken ingezien.

De commissie stelt vast dat de inhoud en het niveau van de vakken adequaat is en waarborgt dat afgestudeerden van de opleiding voldoen aan de algemeen geformuleerde eindkwalificaties. Het is volgens de commissie bijvoorbeeld zichtbaar dat in de afstudeerrichting Hebrew and Aramaic Languages and Cultures de verdieping van kennis op het gebied van de taal en cultuur zoals vermeld in de eindkwalificaties aan de orde komt in het vak Reading source texts, waarin studenten leren de brontekst in kwestie kritisch te lezen en in context te plaatsen. Al werkende leren ze daarbij ook om te gaan met hulpmiddelen als gespecialiseerde woordenboeken en grammatica's en gebruik te maken van tekstkritische edities en elektronische hulpmiddelen.

De commissie heeft verder geconstateerd dat de verantwoording van de relatie tussen de eindkwalificaties en het programma nog beperkt schriftelijk is vastgelegd. De opleiding geeft in een tabel in de kritische reflectie een globale relatie tussen de eindkwalificaties en het onderwijsprogramma, maar zij expliciteert volgens de commissie bijvoorbeeld niet waar de eindkwalificaties specifiek worden getoetst. De commissie heeft daarnaast bij de meeste programmaonderdelen geen helder geformuleerde leerdoelen aangetroffen. De commissie adviseert de opleiding deze verantwoording specifiek op schrift vast te leggen en per programmaonderdeel uniforme leerdoelen te formuleren die duidelijk en inzichtelijk zijn gerelateerd aan de eindkwalificaties.

2.3 Onderwijsleeromgeving

De commissie is nagegaan vanuit welke didactische visie het onderwijs in het kader van de masteropleiding verzorgd wordt en of de beschikbare voorzieningen hiervoor toereikend zijn.

Werkvormen

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding voornamelijk interactieve werkvormen aanbiedt, zoals werkcolleges die leiden tot een verdieping van kennis van taal en schrift, bronnen en cultuur en van de theorieën die gebruikt worden in de studie van het bronnenmateriaal. Studenten van de verschillende afstudeerrichtingen gaven aan dat zij tijdens de colleges regelmatig discussies voeren en presentaties houden. Zij spraken zich tegenover de commissie zeer positief uit over de gehanteerde werkvormen. Zij gaven aan dat

zij de interactie met de docenten zeer waarderen en dat zij tijdens de bijeenkomsten in ruime mate feedback van docenten ontvangen. De gehanteerde werkvorm is echter voor studenten uit de afstudeerrichting Classics soms vooraf onvoldoende duidelijk. Ook vinden deze studenten de benaming van de werkvormen niet altijd helder. Er is bijvoorbeeld onduidelijkheid over het verschil tussen seminars, *privatissima* en tutorials. De opleiding is zich hiervan bewust en wil het doel van de verschillende werkvormen nader uitwerken. De commissie adviseert de opleiding om dit op korte termijn te doen en daarbij de naamgeving en de nadere invulling van werkvormen ook tussen afstudeerrichtingen uniform te maken.

De commissie concludeert dat de werkvormen die de opleiding hanteert passen bij de doelen en de inhoud van het onderwijs. De geringe omvang van de groep studenten maakt het daarnaast volgens de commissie voor de hand liggend om het onderwijs voornamelijk in te richten met werk- en responsiecolleges.

Voorzieningen

De bibliotheekvoorziening van het Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, waarin veel medewerkers van de opleiding gehuisvest zijn, is volgens de kritische reflectie uitstekend. Ook de collectie en de bibliotheek van het Rijksmuseum van Oudheden kent een ruime en toepasselijke materiaalverzameling voor deze opleiding. De collecties van het Rijksmuseum van Oudheden vormen een belangrijke ondersteuning bij het onderwijs, waarvan vooral de studenten die zich toelagen op de Egyptologie veelvuldig gebruik maken. De commissie heeft begrepen dat sommige relevante onderdelen verdwijnen als gevolg van bezuinigingen.

Het Nederlands-Vlaams Instituut in Cairo speelt een belangrijke rol in de afstudeerrichting Egyptology. Het instituut is verantwoordelijk voor het deel van het onderwijsprogramma in Egypte dat tijdens het tweede blok van het eerste semester wordt verzorgd. Alle studenten van de afstudeerrichting nemen deel, tenzij serieuze persoonlijke omstandigheden dit onmogelijk maken. Studenten die niet in staat zijn naar Cairo te gaan volgen in overleg een alternatief programma dat gericht is op het verwerven van archeologische expertise.

Digitale leermiddelen zijn volgens de kritische reflectie in toenemende mate beschikbaar, enerzijds via de Digitale Bibliotheek van de Universiteitsbibliotheek, die toegang verschaft tot steeds meer online zoekmachines, databases en publicaties, anderzijds door het toenemende gebruik van de digitale leeromgeving Blackboard in de individuele cursussen (en bijvoorbeeld ook het mentoraat). Docenten zijn de afgelopen jaren steeds intensiever gebruik gaan maken van Blackboard.

De commissie heeft waardering voor de zeer goede bibliotheekvoorzieningen. Zij stelt bijvoorbeeld vast dat Assyriologie gebruik kan maken van kleitabletten in spijkerschrift en dat Egyptologie kan beschikken over objecten uit het museum. Uiteraard betreurt de commissie het, net als de opleiding, dat de breedte van de voorzieningen afneemt door bezuinigingen, maar zij stelt tegelijkertijd ook vast dat de bibliotheken nog steeds een goede voorziening voor de opleiding bieden.

2.4 Studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens met betrekking tot instroom, studeerbaarheid en rendementen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Instroom, doorstroom en uitstroom

De commissie heeft vastgesteld dat de in-, door- en uitstroomcijfers verschillen per afstudeerrichting. Alle richtingen noemen in de kritische reflectie de studievertraging een punt

van zorg. Deze vertraging heeft volgens de opleiding verschillende redenen. Een deel van de studenten Assyriology stelt bijvoorbeeld het afstuderen uit omdat zij uit interesse, of om een zo goed mogelijk resultaat te bereiken, meer tijd willen besteden aan het onderzoek voor de masterthesis. In de meeste gevallen staan studenten Classics al voor de klas terwijl zij hun studie nog niet hebben afgerond en hebben zij weinig haast met afstuderen. Sommige studenten melden expliciet dat lesgeven naast de studie hun studieplezier zeer bevordert.

De commissie heeft vastgesteld dat de afstudeerrichtingen verschillende maatregelen nemen om de studievertraging tegen te gaan. Eén van die maatregelen is het strenger hanteren van deadlines en het formaliseren van het begeleidingstraject voor de masterthesis. De afstudeerrichting Classics is ertoe overgegaan geen bekendheid meer te geven aan vacatures in het vwo (overigens zonder opmerkelijk resultaat). De landelijke maatregelen tegen 'langstuderen' hebben enkele vertraagde studenten geïnspireerd tot afstuderen. Daarnaast denkt de opleiding dat mogelijk in de toekomst de invoering van het Lerarenregister in het vwo (waarin alleen docenten die beschikken over een lesbevoegdheid worden opgenomen) enig gunstig effect zal sorteren. De opleiding doet haar best om contact te houden met alle studenten, ook met studenten die tijdelijk uit beeld verdwijnen. De scriptie is het onderdeel waarbij de meeste studievertraging ontstaat. De docenten organiseren regelmatig bijeenkomsten met studenten die hun scriptie schrijven om hun voortgang te kunnen volgen.

Omdat het rendement van de opleiding achterblijft, adviseert de commissie de opleiding om scherp te (blijven) toezien op de cijfers en om maatregelen die tot doel hebben het rendement te verhogen nauwkeurig te evalueren. De commissie heeft met instemming kennisgenomen van de huidige rendementverhogende maatregelen.

Studielast

De commissie heeft opgemerkt dat de aantallen contacturen per afstudeerrichting verschillen. In het eerste semester hebben studenten Assyriologie vier contacturen per week, in het tweede semester zijn dat er twee. De werkcolleges die zij volgen worden afgesloten met een paper. Voor de literatuurstudie schrijven zij drie schriftelijke verslagen. In het eerste semester kent het programma van de afstudeerrichting Classics ten minste zes contacturen per week, in het tweede semester zijn dat er ten minste twee (naast de uren voor de scriptiebegeleiding, die per student en per onderwerp verschillen). Het eerste blok van het programma van Egyptology kent gemiddeld zes contacturen per week, het tweede blok, dat studenten in Cairo doorbrengen, veel meer, vermoedelijk gemiddeld 15 uur per week. In het tweede semester hebben studenten Egyptology zo'n vier contacturen per week. Volgens de kritische reflectie hebben studenten Egyptology in totaal ongeveer 15 contacturen in het kader van de scriptiebegeleiding. De werkgroepen uit het eerste semester van het programma van Hebrew and Aramaic Languages and Cultures omvatten elk 2 contacturen per week, waardoor het totale aantal contacturen in het eerste semester 6 uur per week komt. Voor de werkgroep in het tweede semester hebben studenten 2 contacturen per week.

De studenten gaven tijdens het bezoek van de commissie aan dat de studielast evenredig over het jaar is verdeeld. Daarbij melden zij dat zij gemiddeld zo'n veertig uur per week aan hun studie besteden. Opvallend vindt de commissie de opmerking van studenten van de afstudeerrichting Classics dat de studielast van vakken met een studielast van 5 EC naar verhouding hoger is dan die van vakken met een studielast van 10 EC. De commissie adviseert de opleiding om de studielast van de verschillende programmaonderdelen nader onder de loep te nemen om ongelijkheid te voorkomen.

De commissie vindt de studielast van de opleiding adequaat en acceptabel. Het valt de commissie wel op dat het aantal contacturen per week sterk verschilt tussen de vier afstudeerrichtingen. De commissie adviseert de opleiding om ook dit punt nader bekijken en om het programma waar mogelijk te standaardiseren.

2.5 Onderwijspersoneel

De staf-studentratio voor de masteropleiding Classics and Ancient Civilizations bedroeg volgens de kritische reflectie in het studiejaar 2012-2013 1:7, gebaseerd op 21 ingeschreven studenten en een onderwijscapaciteit van 3,1 fte. Volgens de kritische reflectie is er voldoende capaciteit beschikbaar om het onderwijsprogramma uit te voeren. De docenten van alle afstudeerrichtingen zijn gepromoveerd en hebben ruime ervaring als onderzoeker en docent. De opleiding maakt waar nodig aanspraak op het facultaire scholingsbudget, bijvoorbeeld voor cursussen Blackboard en Academisch Engels.

De huisvesting van stafleden, die in verschillende gebouwen zijn ondergebracht, belemmert volgens de kritische reflectie meer intensieve onderlinge contacten, maar de opleiding heeft plannen voor gemeenschappelijke wetenschappelijke bijeenkomsten en andere activiteiten die de cohesie binnen de groep docenten moeten versterken.

De opleiding beschikt voor iedere afstudeerrichting over eigen docenten. De afstudeerrichting Assyriologie beschikt over een relatief groot aantal stafleden (een hoogleraar, een universitair docent en een docent) die samen het brede onderwijsaanbod verzorgen. De staf voor Classics omvat in totaal (voor onderwijs en onderzoek) 2,5 fte voor Grieks, 2,5 fte voor Latijn en 0,6 fte voor Antieke Wijsbegeerte. De staf voor Egyptologie telt vijf docenten (een hoogleraar en vier universitair docenten, waarvan er drie in deeltijd werken), die allen expertise hebben op deelterreinen van de Egyptologie en Koptologie. Daarnaast verzorgen ook de stafleden van het Leids Papyrologisch Instituut en van het Nederlands-Vlaams Instituut in Cairo onderwijs in deze afstudeerrichting. De afstudeerrichting Hebrew and Aramaic Languages and Cultures heeft de beschikking over één voltijds hoogleraar, twee universitair docenten in deeltijd en twee docenten in deeltijd. De staf omvat in totaal (voor onderwijs en onderzoek) 2,8 fte. De stafleden die zijn aangesteld voor de invoering van de verplichte basiskwalificatie onderwijs (BKO) zijn niet verplicht om deze kwalificatie te behalen. Toch spoort de commissie ook hen aan om de BKO alsnog te behalen.

De commissie heeft een aantal docenten van de opleiding gesproken en het overzicht van de beschikbare staf bestudeerd en baseert daarop haar oordeel over de kwaliteit en kwantiteit van het onderwijsgevend personeel. De commissie stelt vast dat het aantal beschikbare docenten voor het verzorgen van het onderwijs voldoende is. Ook vindt zij de kwaliteit van de docenten, zowel inhoudelijk als didactisch, voldoende. De studenten spraken zich zeer positief uit over de docenten. Zij zijn naar hun oordeel toegankelijk, inhoudelijk deskundig en enthousiast.

Zoals eerder vermeld stelt de commissie vast dat de expertise van de staf van de richting Hebrew and Aramaic Languages and Cultures niet op alle gebieden aanwezig is. De commissie raadt de opleiding aan om het onderwijs niet in de huidige breedte te blijven aanbieden en meer aan te sluiten bij de eigen expertise en het onderzoek van de staf. Zij vindt ook dat de kleine deeltijdaanstellingen bij alle afstudeerrichtingen, maar bij Hebrew and Aramaic Languages and Cultures in het bijzonder, tot een ervaren hoge werkdruk leiden. De commissie adviseert de opleiding om na te gaan of het onderwijsaanbod binnen deze richting meer in overeenstemming gebracht kan worden met de omvang en de expertise van de staf.

Overwegingen

De commissie constateert na bestudering van het onderwijsprogramma dat de opleiding de studenten in staat stelt de eindkwalificaties te bereiken. De voorzieningen dragen bij aan de mogelijkheid voor studenten om het onderwijsprogramma probleemloos te doorlopen. De commissie stelt vast dat de opleiding beschikt over een passend, goed gekwalificeerd docentencorps. De studenten spraken zich zeer positief uit over de docenten, die zij ervaren als toegankelijk, inhoudelijk deskundig en enthousiast. De expertise van de staf van de richting Hebrew and Aramaic Languages and Cultures dekt echter niet alle gebieden af die in het programma aan bod komen en in de mastertheses worden behandeld.

De commissie heeft vastgesteld dat de samenhang binnen de vier afstudeerrichtingen adequaat en voldoende is. Naar haar oordeel kennen de programma's van de afstudeerrichtingen een goede balans tussen de verplichte programmaonderdelen en de keuzeonderdelen. Er zijn per afstudeerrichting verschillende keuzeonderdelen die inspelen op de behoeftes van studenten. De commissie heeft ook de samenhang tussen de vier afstudeerrichtingen bestudeerd en stelt vast dat deze nog onvoldoende is. De opleiding kan deze samenhang versterken door de samenwerking tussen de afstudeerrichtingen sterker te formaliseren. De contacten tussen de richtingen zijn nu in de ogen van de commissie nog te vaak informeel.

De commissie concludeert dat de werkvormen die de opleiding hanteert passen bij de doelen en de inhoud van het onderwijs. Zij vindt het, vanwege de geringe omvang van de groep studenten, voor de hand liggend dat het onderwijs voornamelijk wordt aangeboden in de vorm van werk- en responsiecolleges. Zij heeft opgemerkt dat studenten van de richting Classics de benaming van de werkvormen niet altijd helder vinden en bijvoorbeeld niet goed begrijpen wat het verschil is tussen seminars, privatissima en tutorials. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding zich hiervan bewust is en het doel is van de verschillende werkvormen nader wil expliciteren.

De commissie komt op basis van bovenstaande overwegingen tot de conclusie dat de onderwijsleeromgeving van de masteropleiding Classics and Ancient Civilizations voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit en komt daarom tot het oordeel 'voldoende' voor Standaard 2.

Conclusie

Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations: de commissie beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard beschrijft de commissie haar bevindingen ten aanzien van het systeem van toetsing en beoordeling, inclusief het functioneren van de examencommissie, (3.1) en beantwoordt zij vervolgens de vraag of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleiding realiseren (3.2).

3.1. Het systeem van toetsing en beoordeling

Toetsbeleid, toetsvormen en procedures rondom toetsing

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing. Zij heeft gekeken naar het facultaire toetsbeleid, de toetsvormen en procedures die de opleiding hanteert, in het bijzonder de procedure voor de beoordeling van de scriptie, en het functioneren van de examencommissie.

De facultaire kritische reflectie vermeldt dat de faculteit in het voorjaar van 2012 een beleidsnotitie heeft opgesteld waarin een aantal maatregelen met betrekking tot toetsbeleid en toetsprocedures is opgenomen, die (waar dat nog niet het geval was) door opleidingen moesten worden geïmplementeerd. Deze beleidsnotitie sluit aan bij het toetsbeleid van de Universiteit Leiden, dat in de kritische reflectie voor de instellingstoets 2012 is beschreven. De maatregelen in deze notitie betroffen onder meer: het opstellen van een toetsplan voor iedere opleiding; het instellen van een tweede onafhankelijke beoordelaar; het gebruiken van een standaard beoordelingsformulier; het hanteren van meerdere toetsmomenten binnen een cursus; peer review van tentamens en antwoordmodellen door collega-examinatoren; en het formuleren van passende beoordelingscriteria. Hoewel deze maatregelen volgens de beleidsnotitie bij een groot deel van de opleidingen in 2012 al waren ingevoerd, is faculteitsbrede invoering en uniformering voorzien voor het studiejaar 2013-2014.

De commissie heeft onderzocht welke toetsprocedures en toetsvormen er in de masteropleiding Classics and Ancient Civilizations worden gehanteerd en welke van de bovenstaande maatregelen hier al zijn ingevoerd. Zij heeft daarbij vastgesteld dat de meeste programmaonderdelen worden getoetst met behulp van schriftelijke werkstukken en mondelinge presentaties. De opleiding maakt in beperkte mate gebruik van (deel)tentamens. Bij veel onderdelen telt actieve participatie mee bij het bepalen van het eindresultaat.

Assyriology

De commissie heeft vastgesteld dat de toetsing bij deze richting voor de werkcolleges bestaat uit een mondelinge presentatie tijdens een college en een paper na afloop van de colleges. Bij de presentaties let de docent op helderheid, onderzoekskwaliteit en presentatievaardigheden. De toetsing van de literatuurstudie bestaat uit drie schriftelijke rapportages en een bespreking hiervan met de student.

Classics

De toetsing bestaat bij deze afstudeerrichting uit een mondelinge presentatie, een schriftelijke presentatie en de actieve deelname aan het onderwijs in een verhouding van bijvoorbeeld 30%, 60%, 10%. Aan een (ander) voorbereidend of afsluitend tentamen of een essay wordt ook een bepaald percentage toegekend. Studenten bereiden alle seminars, tutorials en privatissima, die gebaseerd zijn op de interpretatie van Griekse en/of Latijnse teksten, zelfstandig voor. Hun werk wordt tijdens het college (of in een individuele sessie) besproken. Met name tijdens de mondelinge feedback bij de voorbereiding van papers en mastertheses worden studenten beoordeeld op alle aspecten van het (vertalen en) interpreteren van de teksten. Bij mondelinge

tentamens is, overeenkomstig een recent ingevoerde regeling, altijd een tweede docent als toehoorder aanwezig.

Egyptology

De toetsing is bij deze afstudeerrichting volgens de kritische reflectie bij de seminars steeds gerelateerd aan de eindkwalificaties van het betreffende onderdeel. De docenten beoordelen de mondelinge presentaties, de vaardigheden bij het omgaan met teksten in de brontalen en de schriftelijke opdrachten steeds als een percentage van het eindcijfer. De verhouding tussen deze onderdelen kan bijvoorbeeld 10% - 40% - 50% zijn.

Hebrew and Aramaic Languages and Cultures

In de meeste gevallen vindt de toetsing bij deze afstudeerrichting plaats door middel van mondelinge presentaties aan het einde van de collegereeks. Studenten schrijven over het onderwerp van deze mondelinge presentaties ook een werkstuk. Bij de beoordeling van een mondelinge presentatie letten docenten op de helderheid van het betoog, een goede mondelinge voordracht, een inhoudelijke onderbouwing en het gebruik van audiovisuele middelen. Bij de schriftelijke werkstukken letten zij op een goed gestructureerd, onderbouwd en inhoudelijk verantwoord betoog, een goede schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid en een wetenschappelijk verantwoord gebruik van een notenapparaat.

De commissie heeft een selectie van toetsen en schriftelijke opdrachten van de opleiding bestudeerd. De bijbehorende literatuur en het antwoordmodel of het beoordelingsformulier was bij een aantal vakken beschikbaar. De commissie constateert dat de toetsen van de opleiding aansluiten op de doelen en de inhoud van het aangeboden onderwijs en dat ze van voldoende niveau zijn en op een adequate manier kennis en vaardigheden toetsen. Studenten van de afstudeerrichting *Classics* meldden de commissie dat zij vooral presentaties houden en papers schrijven. Zij zouden graag zien dat de opleiding meer toetsvormen hanteert, zoals bijvoorbeeld het schrijven van reviews. De commissie ondersteunt deze wens, omdat zij vindt dat de opleiding met een grotere variatie aan toetsvormen alle vaardigheden optimaal kan toetsen.

Functioneren examencommissie

Met ingang van het studiejaar 2012-2013 is volgens de eerder genoemde beleidsnotitie het aantal examencommissies binnen de Faculteit der Geesteswetenschappen teruggebracht van 35 naar 25 en zijn de eerste stappen gezet om de verantwoordelijkheid van de examencommissies voor de kwaliteitsborging van toetsing in te vullen. Er is binnen de faculteit gesproken over de mogelijkheid om het aantal examencommissies verder te verkleinen. Wanneer dat gedaan wordt, is het volgens de faculteit niet uitgesloten dat de voorzitter van een examencommissie onvoldoende bekend en vertrouwd is met een opleiding waarover de commissie besluiten moet nemen. Daarom heeft de faculteit besloten het aantal examencommissies niet verder te reduceren.

De examencommissie Classics and Ancient Civilizations bestaat sinds oktober 2012. Deze examencommissie is verantwoordelijk voor de bacheloropleidingen Oude culturen van de mediterrane wereld en Hebreeuws-Joodse Studies en voor de master- en research masteropleidingen Classics and Ancient Civilizations. Tot de reguliere activiteiten van de examencommissie behoorden in de afgelopen jaren het nemen van toelatingsbesluiten, het vaststellen van het Bindend Studieadvies, het verlenen van vrijstellingen, het instemmen met aanpassingen van individuele afstudeerprogramma's en bijvakpakketten, het vaststellen van afstudeerdossiers en het vaststellen van regelingen. De commissie heeft met leden van de examencommissie besproken in hoeverre zij invulling geven aan de in 2010 versterkte rol van

examencommissies. De examencommissie is naar eigen zeggen gestart met de oriëntatie op de uitvoering daarvan. Zo heeft het faculteitsbestuur een pilotgroep toetsing ingesteld, met afgevaardigden uit alle examencommissies. De pilotgroep ontwikkelt een methodiek met bijbehorende criteria om invulling te geven aan de kwaliteitsborging van de toetsing. De methodiek was nog niet gereed op het moment van het bezoek van de commissie.

Afgelopen jaar heeft de examencommissie een standaard beoordelingsformulier voor eindwerkstukken ingevoerd en ook het vier-ogenprincipe geïntroduceerd bij de samenstelling van toetsen. Daarnaast is de archivering van toetsen en antwoordmodellen aangescherpt. De commissie stelt op basis van de activiteiten van de examencommissie vast dat zij zich bewust is van de nieuwe taken die zij op grond van de aangepaste wetgeving heeft. Zij is echter ook van mening dat de examencommissie niet voortvarend anticipeert op de veranderingen en spoort de examencommissie aan vaart te maken met het volledig vervullen van haar versterkte nieuwe rol. De examencommissie zou volgens de commissie bijvoorbeeld aandacht moeten besteden aan het vaststellen van de procedure bij de evaluatie van de kwaliteit van toetsen en bij het constateren van onvolkomenheden in toetsen en eindwerkstukken. De commissie gaat ervan uit dat de methodiek van de pilotgroep hierbij behulpzaam zal zijn.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie heeft vastgesteld dat studenten in hun masterthesis het schriftelijke resultaat van een eigen onderzoek presenteren. Dit onderzoek richt zich op evaluatie van relevante vakliteratuur en op het onderliggende antieke bronnenmateriaal. In het onderzoek passen studenten volgens de kritische reflectie een groot deel van de tijdens de studie opgedane kennis en vaardigheden toe.

Om zich een oordeel te kunnen vormen over het eindniveau van de studenten heeft de commissie voorafgaand aan het bezoek voor de masteropleiding Classics and Ancient Civilizations twaalf mastertheses gelezen (zie Bijlage 7). Bij het selecteren van de mastertheses heeft zij rekening gehouden met een spreiding van cijfers en begeleiders. De commissie constateert dat de mastertheses alle minimaal van voldoende niveau zijn. De beoordeling van de begeleiders vanuit de opleiding komt overeen met de beoordeling van de commissie. De mastertheses die door de opleiding lager zijn beoordeeld laten bijvoorbeeld een zwakkere taalbeheersing zien en bevatten minder reflectie en discussie. In de hoger gewaardeerde mastertheses laten studenten bijvoorbeeld een optimaal gebruik van bronnen zien.

De masterthesis wordt beoordeeld door de scriptiebegeleider en een tweede lezer op de door de examencommissie in het beoordelingsformulier vastgelegde criteria: presentatie, relatie tot onderzoeksvraag, argumentatie, gebruik van primaire en secundaire literatuur, beheersing van de brontaal/talen, mate van zelfstandig onderzoek en werktempo. Naast de inhoudelijke en academische kwaliteiten laten de begeleider en de tweede lezer vaak ook, in onderling overleg, enerzijds grote zelfstandigheid bij het schrijven van de scriptie, maar in andere gevallen ook het vermogen om tijdens het onderzoek- en schrijfproces bij te leren in de beoordeling meewegen. De begeleiders vullen gezamenlijk een beoordelingsformulier in. De studenten en de alumni spraken zich positief uit over de scriptiebegeleiding. De precieze invulling was volgens de studenten weliswaar afhankelijk van de persoon van de docent, maar werkte in alle gevallen naar tevredenheid.

De commissie heeft niet alle beoordelingsformulieren bij de mastertheses kunnen inzien, omdat deze formulieren voor 2012 niet verplicht werden gearchiveerd. Bij de mastertheses van de afstudeerrichting Hebrew and Aramaic Languages and Cultures waren bijvoorbeeld de formulieren niet aanwezig. Uit de formulieren die beschikbaar waren maakt de commissie op

dat de opleiding adequaat beoordeelt. Bij de taalkundige eindwerkstukken vormt de taalvaardigheid terecht een belangrijk deel van de beoordeling. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding een goede beheersing van de bronteksten belangrijk vindt en meeweegt in de oordelen. Wel adviseert de commissie, met het oog op de transparantie van het oordeel, om beide beoordelaars apart van elkaar een beoordelingsformulier te laten invullen en hen pas daarna het eindcijfer te laten vaststellen.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en beoordeling en of studenten de beoogde eindkwalificaties daadwerkelijk realiseren. Zij heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn en dat de toetsvormen adequaat en voldoende gevarieerd zijn.

De commissie heeft vastgesteld dat de examencommissie zich voldoende bewust is van de (nieuwe) taken die de wetgeving haar toekent. De commissie is echter van mening dat de examencommissie niet voortvarend anticipeert op de veranderingen en spoort haar aan vaart te maken met het volledig vervullen van haar versterkte nieuwe rol. De commissie gaat ervan uit dat de methodiek van de pilotgroep hierbij behulpzaam zal zijn.

De commissie stelt op basis van de eindwerkstukken die zij bestudeerd heeft vast dat het eindniveau van de studenten voldoende is. De eindwerkstukken laten zien dat studenten de eindkwalificaties van de opleiding daadwerkelijk verworven hebben. De beoordeling van de eindwerkstukken is in lijn met die van de commissie. De mastertheses die door de opleiding lager zijn beoordeeld, laten bijvoorbeeld een zwakkere taalbeheersing zien en bevatten minder reflectie en discussie. In de hoger gewaardeerde mastertheses laten studenten bijvoorbeeld een optimaal gebruik van bronnen zien.

De commissie heeft niet alle beoordelingsformulieren bij de mastertheses kunnen inzien, omdat deze formulieren voor 2012 niet verplicht werden gearchiveerd. Uit de formulieren die beschikbaar waren maakt de commissie op dat de opleiding adequaat beoordeelt. Bij de taalkundige eindwerkstukken vormt de taalvaardigheid terecht een belangrijk deel van de beoordeling. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding een goede beheersing van de bronteksten belangrijk vindt en meeweegt in de oordelen. Wel adviseert de commissie, met het oog op de transparantie van het oordeel, om beide beoordelaars apart van elkaar een beoordelingsformulier te laten invullen en hen pas daarna het eindcijfer te laten vaststellen.

De commissie constateert dat de opleiding een adequaat systeem van toetsing en beoordeling hanteert en dat het gerealiseerde niveau van studenten voldoende is. Zij komt daarom tot de conclusie dat de opleiding voldoet aan de eisen die gelden voor Standaard 3.

Conclusie

Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations: de commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

Algemeen eindoordeel

De commissie komt op basis van het bestudeerde materiaal en de tijdens het visitatiebezoek gevoerde gesprekken tot de conclusie dat de masteropleiding Classics and Ancient

Civilizations op de drie standaarden voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit en beoordeelt de opleiding daarom als ‘voldoende’.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Classics and Ancient Civilizations* als ‘voldoende’.

Bijlagen

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. W. (Wolfgang) Behr (1965) studeerde Sinologie, Slavische en Indo-Europese vergelijkende Taalwetenschap en Sociologie aan de universiteiten in Frankfurt am Main, Shenyang en Changchun (beiden in China), en Moskou. In 1997 promoveerde hij aan de universiteit van Frankfurt am Main op een proefschrift getiteld: *Rhyming bronze inscriptions and the origins of Chinese end-rhyme versification*. Hij bekleedde *fellowships* aan de *International Institute for Asian Studies* in Leiden (1998) en aan het Swedish Collegium for Advanced Studies in Uppsala (2005). Van 1998 tot 2008 was hij aangesteld als Universitair Docent in Klassiek Chinees aan de Ruhr-universiteit in Bochum. Sinds 2008 is hij als hoofd en hoogleraar bij de vakgroep China Studies (Traditioneel China) verbonden aan de universiteit van Zürich. Hij was lid van de *International Association for Chinese Linguistics* (1997-1999), van de *European Association for Chinese Studies* (2012- heden) en als *Executive Secretary* (2001-2003), later als *president* (2003-2007) van de *European Association of Chinese Linguistics*. Hij is daarnaast mede-oprichter van de *European Association for the Study of Chinese Manuscripts*. Op dit moment is professor Behr redactielid bij zes academische tijdschriften, en één van de redacteurs van de *Encyclopedia of Chinese Language and Linguistics* en het *Handbook of Early Chinese Manuscripts* (beiden te verschijnen bij E.J Brill, te Leiden).

Prof. dr. G. (Gunnar) de Boel (1955) studeerde Klassieke Filologie aan de universiteiten van Antwerpen en Gent, met postgraduate studies in Nieuwgrieks aan de Universiteit van Athene (1972-1977). Hij promoveerde in 1984 op het proefschrift *Aspecten van de transitiviteit in Homeros*, en specialiseerde zich vervolgens verder in de diachronische taalkunde van het Grieks en in de Nieuwgriekse letterkunde. Van 1978 tot 1988 was hij assistent bij het seminarie voor Griekse taalkunde aan de Rijksuniversiteit Gent. In 1988 werd hij daar benoemd tot docent, in 2000 tot voltijds hoogleraar en in 2006 tot gewoon hoogleraar Vergelijkende Taalkunde en Nieuwgriekse Letterkunde. Van 1998 tot 2001 was hij deeltijds hoogleraar Nieuwgriekse Taal- en Letterkunde en Byzantinologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Professor De Boel publiceert over Oud- en Middeleeuws Griekse taalkunde en Middeleeuws- en Nieuwgriekse letterkunde, en superviseert/superviseerde zeven met een proefschrift afgeronde onderzoeksprojecten.

Prof. dr. G. (Gert) Buelens (1963) studeerde Germaanse Filologie (Engels-Duits) aan de Universiteit Gent van 1980 tot 1984 en volgde er een aanvullend jaar Zweeds en de lerarenopleiding in 1984-85. Vanaf 1985 tot 2000 was hij, met een korte onderbreking, tewerkgesteld bij het NFWO (nu FWO-Vlaanderen). In 1990 behaalde hij het diploma van D.Phil. in *American Studies* aan de *University of Sussex*, met een proefschrift over Joods-Amerikaanse immigrantenliteratuur. Van augustus 1991 tot december 1992 was hij deeltijds Universitair Docent Amerikaanse letterkunde aan de universiteit te Nijmegen. Sinds 2000 is hij verbonden aan de Universiteit Gent, waar hij momenteel de positie van hoogleraar heeft en voorzitter is van de vakgroep Letterkunde. Tevens bekleedt hij de functie van directeur van de masteropleiding *American Studies*. Professor Buelens is de auteur van enkele boeken over Henry James. Hij trad op als (co-)editor van onder meer *Enacting History in Henry James* (CUP, 1997), *The Catastrophic Imperative: Subjectivity, Time and Memory in Contemporary Thought* (Palgrave, 2009), *After Trauma: The Future of Trauma Theory* (Routledge, 2013) en is auteur van een zestigtal essays in bundels en tijdschriften, waaronder *Diacritics*, *Modern Philology*, *Texas Studies in Literature and Language*, *Textual Practice* en *PMLA*. Hij redigeert de recensies voor het *Henry James Review* en is hoofdredacteur van *Authorship*. Hij is daarnaast secretaris-generaal van de *European Association for American Studies*.

Prof. dr. J. (Jadranka) Gvozdanic (1947) studeerde Russische en Engelse Filologie aan de Universiteit van Zagreb (1965-1966) en Slavische talen en Algemene Taalwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam (1966-1970), waar ze tevens in 1979 met distinctie op een proefschrift in Slavistiek en Fonetiek promoveerde. Na haar promotie was ze wetenschappelijk medewerkster aan de Universiteit van Amsterdam, daarna wetenschappelijk hoofdmedewerkster en uiteindelijk universitair hoofddocente. Ze was bestuurslid van het Instituut voor Functioneel Onderzoek van Taal en Taalgebruik en lid van ZWO (later NWO) beoordelingscommissies op het gebied van syntaxis en semantiek en van dialect en standaardtaal. In 1997 werd ze gewoon hoogleraar aan de Universiteit van Mannheim in Duitsland, waar ze van 2000 tot 2003 decaan van de Filosofische Faculteit was, om in december 2003 een hoogleraarschap Slavische Taalkunde aan de universiteit van Heidelberg te aanvaarden. In Heidelberg bekleedt ze sindsdien ook bestuursfuncties op faculteits- en universiteitsniveau en op het gebied van internationale betrekkingen. Haar wetenschappelijke interesses gaan in het bijzonder uit naar taalverandering, functionele taalkunde, semantiek en pragmatiek, en sociolinguïstiek. Ze is auteur van drie boeken en meer dan negentig wetenschappelijke artikelen, en editor van vier verdere boeken. In 2010 werd haar boek *Celtic and Slavic and the Great Migrations* door de American Association of Teachers of Slavic and East European Languages tot het beste boek van het jaar uitgeroepen.

Prof. dr. E. (Elisabeth) Hollender (1965) studeerde Judaïstiek, Semitistiek en Anglistiek aan de Universiteit van Keulen van 1985 tot 1989. In 1993 promoveerde zij op een proefschrift getiteld *Qedushta'ot des Simon b. Isaak nach dem Amsterdam Mahsor. Übersetzung und Kommentar*. Van 1992 tot 1997 was zij assistent aan het Instituut voor Judaïstiek aan de Universiteit van Keulen, alwaar zij middeleeuws Hebreeuws doceerde. In 1994-1995 was zij *Yad Hanadiv/Barekha Foundation Fellow* aan de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem en in 1998 was zij *fellow* aan het *Center for Advanced Judaic Studies, University of Pennsylvania, Philadelphia*. Van 1999 tot 2001 doceerde zij aan de universiteiten van Bonn en Duisburg en was zij werkzaam als aangesteld navorser bij het *Kulturwissenschaftlichen Forschungskolleg "Medien und kulturelle Kommunikation"* te Keulen. In 2001 verkreeg zij haar habilitatie / privaatsdocentschap in het vak Joodse Studies aan de *Gerhard Mercator Universität*, te Duisburg. In 2001-2002 was zij gastprofessor aan de *Karl-Franzens-Universität*, te Graz. Van 2003 tot 2008 was zij *Heisenberg Fellow* aan de *Heinrich Heine Universität*, te Düsseldorf. Van 2009 tot 2011 aanvaardde zij een professoraat (*Professor für die Religion des Judentums in Geschichte und Gegenwart*) aan de *Ruhr-Universität Bochum*. Sinds 2011 is zij professor voor Judaïstiek aan de *Goethe Universität*, te Frankfurt am Main. Zij is auteur (respectievelijk coauteur) van vier boeken en van ongeveer veertig wetenschappelijke artikelen, en editor van het wetenschappelijke tijdschrift *Frankfurter Judaistische Beiträge*.

Prof. dr. D. (Dirk) Kruijt (1943) studeerde Sociologie (*cum laude*) aan de universiteit van Nijmegen. In 1976 promoveerde hij binnen de Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht, de universiteit waaraan hij tot op heden als emeritus hoogleraar Ontwikkelingsvraagstukken (departement Culturele Antropologie) verbonden is. Gedurende zijn carrière was hij onder meer als gasthoogleraar/-onderzoeker verbonden aan de *University of London*, de *University of Sussex*, de *Freie Universität Berlin*, de *Universidad Complutense*, het *Colegio de México*, de *Fundação Getulio Vargas* en het *Instituto Universitário de Pesquisas do Rio de Janeiro*, het *Instituto de Estudios Peruanos*, de *Universidad Nacional Mayor de San Marcos* en de *Pontificia Universidad Católica del Perú*, de *Universidad Nacional de Colombia* en op de *Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales (Secretaría General y Sede Costa Rica, Sede El Salvador, Sede Guatemala en Programa Cuba)*. Hij is auteur of coauteur van 25 monografieën, ongeveer 20 *edited volumes* of *guest editorships*, ongeveer 210 tijdschriftartikelen of boekhoofdstukken en ongeveer 90 beleidsrapporten.

Mevr. T. (Thalia) Lysen (1987) begon in 2007 aan de bachelor Griekse en Latijnse Taal en Cultuur aan de Universiteit van Amsterdam. Tijdens haar studie heeft ze daarnaast een aantal keuzevakken Hettitisch gevolgd, een minor Indo-Europese Taalwetenschap aan de Universiteit Leiden en een minor Oude Nabije Oosten Studies aan de *Freie Universität Berlin*. Haar bachelorscriptie ging over de narratieve technieken in de Hurritisch-Hettitische Kumarbicyclus in vergelijking met die in Hesiodus' Theogonie. Naast haar studie was zij actief als lid van de onderwijscommissie Klassieke Talen, redactielid van het opleidingsblad Wau en voorzitter van de studievereniging Laverna. Na het afronden van de bachelor heeft zij een half jaar Grieks en Latijn gedoceerd aan het Caland Lyceum in Amsterdam. Ook in de research masteropleiding, waarmee zij in september 2012 gestart is, richt haar onderzoek zich met name op de relatie tussen het Oude Nabije Oosten (met name Anatolië) en het vroege Griekenland. Naast haar studiebezigheden is Lysen organisator en docent bij 'Poeta Docta Examentrainingen', een bureau dat trainingen in de klassieke talen verzorgt voor eindexamenkandidaten.

Prof. dr. J. (John) Nawas (1960) studeerde Geschiedenis (*cum laude*) en Filosofie (*cum laude*) aan de universiteit in Nijmegen. In 1990 won hij de M.Th. Houtsma Prijs voor de beste doctoraalscriptie geschreven aan een Nederlandse universiteit over een onderwerp uit de islamitische talen of culturen. Hij promoveerde in 1993 in Nijmegen op een proefschrift getiteld *Al-Ma'mun: Mibna and Caliphate*, over een thema uit de klassieke islamitische theologie en geschiedenis. Nadien werkte hij als docent en NWO postdoc aan de universiteiten van Groningen en Utrecht. Sinds 2000 werkt hij aan de afdeling Arabistiek en Islamkunde van de Katholieke Universiteit Leuven. John Nawas was tussen 1998 en 2006 assistant general editor voor de zesdelige *Encyclopedia of the Qur'an* en is nu één van de executive editors van de *Encyclopaedia of Islam, Third edition*; binnen dit standaardwerk van de islamstudies is hij tevens verantwoordelijk voor de sectie islamitische geschiedenis tot 1500 en de sectie islamitische religieuze wetenschappen. Hij is een van de directeurs van de *School of Abbasid Studies*, een samenwerkingsverband tussen de universiteiten van Cambridge, Cornell, Leuven en de *School of Oriental and African Studies* (SOAS, Londen). Hij is auteur van een groot aantal publicaties over de islam en de Arabische wereld.

Dhr. D.H.F.R. (Daniël) Meijer (1988) volgt sinds 2011 de bacheloropleiding *American Studies* aan de Rijksuniversiteit Groningen, met de minor Media en Journalistieke Cultuur. Gedurende zijn studie heeft hij daarnaast keuzevakken als 'Power of Speech' (Politieke Rhetoriek) en 'Not Constitutional' (Juridisch-Filosofisch Constitutionalisme) gevolgd. Binnen de studie richt Daniel Meijer zich op de Amerikaanse maatschappij, waarbij de politieke samenstelling van de Verenigde Staten zijn voornaamste interesse is. Daarnaast is hij zeer geïnteresseerd in de kunst van de rhetorica en de plaats die deze inneemt in de cultuur van de Verenigde Staten.

Prof. dr. K. F. L. (Karla) Pollmann (1963) studeerde Klassieke Filologie, Godgeleerdheid en Pedagogiek aan de universiteiten van Tübingen, München, Cambridge en Bochum. In 1990 promoveerde zij op een proefschrift getiteld *Das Carmen adversus Marcionitas. Einleitung, Text, Übersetzung und Kommentar*. Nadien specialiseerde zij zich verder in de literatuur van de Late Oudheid en voltooide in 1994 een *Habilitationsschrift* getiteld *Doctrina Christiana: Untersuchungen zu den Anfängen der christlichen Hermeneutik unter besonderer Berücksichtigung von Augustinus, De doctrina christiana*. Van 1989 tot 1995 werkte Pollmann als *research fellow* aan de letterenfaculteiten in Bielefeld en Konstanz. Van 1993 tot 1995 had ze een *Alexander-von-Humboldt-Stipendium* aan het *University College London*. In 1995 werd ze tot docent Klassieke Taal- en Letterkunde benoemd aan de *University of St Andrews*, waar ze in 2000 werd bevorderd tot gewoon hoogleraar. Zij is daarnaast buitengewoon hoogleraar aan de universiteiten van

Aarhus en Stellenbosch. Prof. Pollmann was gasthoogleraar te Wenen (in 1997 en 2003), aan Green College, UBC, Vancouver (1998, 2006 en 2013) en aan de universiteit van Aarhus (2007). Zij deed onderzoek aan het *Institute for Advanced Study Princeton* (in 1999) en op het NIAS te Wassenaar (in 2003-'04 en 2008-'09). Sinds 2013 is ze gewoon hoogleraar Klassieke Taal- en Letterkunde aan de *University of Kent (Canterbury)*. Ze is auteur van vijf boeken en van ongeveer honderd wetenschappelijke artikelen, (co-)editor van elf wetenschappelijke bundels, lid van de wetenschappelijke redactie van vijf internationale tijdschriften en monografieënseries, en lid van de *Advisory Board* van twee verdere tijdschriften. Zij is bovendien *editor-in-chief* van de meerdelige *Oxford Guide to the Historical Reception of Augustine*.

Prof. dr. N. (Nigel) Worden (1955) studeerde geschiedenis aan de universiteit van Cambridge. In 1982 promoveerde hij aan dezelfde universiteit op een proefschrift over de rurale slavernij in de Kaapkolonie tijdens de achttiende eeuw. Hij doceerde *African and Commonwealth History* aan de universiteit van Edinburgh en maakte in 1989 de overstap naar de universiteit van Kaapstad, waar hij op dit moment werkzaam is als King George V hoogleraar in de geschiedenis en hoofd van het departement Geschiedswetenschappen. Zijn onderzoek is gericht op de geschiedenis van Zuid-Afrikaanse en de Indische Oceaan-regio. Verder heeft hij veel gepubliceerd over de onderwerpen slavernij, sociale identiteit, eer, geweld en conflict in de Kaapkolonie. Zijn werk rondom slavernij heeft ook betrekking op het vroegmoderne Zuid- en Zuidoost Azië en Madagascar, regio's van waaruit slaven werden gestransporteerd naar Zuid-Afrika. Hij is leider van een onderzoeksproject van de *South African National Research Foundation* over sociale identiteiten in het Kaapstad van de achttiende eeuw. Daarnaast is hij co-onderzoeker in een project getiteld *Empires of honor: Violence and virtue in colonial societies, 1750-1850* van het *Australian Research Council*. Ook is hij lid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde.

Prof. dr. A. (Alfons) Wouters (1944) studeerde Klassieke Filologie aan de Katholieke Universiteit Leuven. In 1973 promoveerde hij op een proefschrift getiteld *De grammaticale papyri uit Grieks-Romeins Egypte. Een bijdrage tot de studie van de 'Ars grammatica' in de Oudheid*. Nadien specialiseerde hij zich verder in de literaire papyrologie en in de Griekse literatuur bij Prof. Eric Turner aan University College Londen. Van 1974 tot 1978 was hij aangesteld navorser bij het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (nu: FWO Vlaanderen) en doceerde hij de historische grammatica van het Grieks en het Latijn aan de Universitaire Faculteit Sint Ignatius te Antwerpen. In 1978 werd hij tot docent Griekse Taal- en Letterkunde benoemd aan de KU Leuven, waar hij in 1982 tot hoogleraar en in 1986 tot gewoon hoogleraar werd bevorderd. Vanaf 1978 tot 1991 doceerde hij ook op de (deel-) Campus Kortrijk als te Leuven, van 1991 tot aan zijn emeritaat (in 2009) alleen te Leuven. Hij was bovendien gasthoogleraar te Groningen (in 1989-1990) en aan de *École Normale Supérieure* te Parijs (in 1996-1997). Op dit ogenblik verzorgt hij als 'emeritus met opdracht' nog een college binnen de opleiding Grieks van de KU Leuven en blijft hij wetenschappelijk actief in een aantal onderzoeksprojecten over de taalwetenschap in de Oudheid binnen het Leuvense *Centrum voor de Historiografie van de Linguïstiek*. Professor Wouters is auteur van drie boeken en van meer dan honderd wetenschappelijke artikelen, (co-)editor van zes monografieën en lid van de wetenschappelijke redactie van een viertal internationale tijdschriften. Aan de KU Leuven was hij meermaals voorzitter van de Facultaire groep Letteren van de Campus Kortrijk, van de Onderwijscommissie Klassieke Filologie en van het Departement Klassieke Studies. In Nederland was hij lid van het panel GLTC bij de Visitatie Letteren in 1998, en behoorde hij tot de Commissie Romaanse Talen bij de Onderwijsvisitatie in 2005.

Bijlage 2: Domeinspecifiek Referentiekader

1. Inleiding

Dit referentiekader is bedoeld voor de bachelor- en masteropleidingen aan de universiteiten in Nederland, die in het kader van de landelijke onderwijsvisitatie in de Geesteswetenschappen worden beoordeeld. Het betreft hier de bachelor en masteropleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur / oudheidstudies en de diverse opleidingen die vallen onder regiostudies (met betrekking tot Rusland en Oost- Europa, Midden-Oosten, Azië, Afrika en de Amerika's).

Omdat de visitatie betrekking heeft op een breed spectrum van opleidingen, is gekozen voor een referentiekader dat niet prescriptief van aard is, maar veel ruimte geeft aan opleidingen om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de eigen invalshoek keuzes te maken en accenten te leggen. Zo vallen onder dit cluster opleidingen waarin een bepaalde regio al dan niet met de taal/talen uit die regio (levend of klassiek) bestudeerd worden en opleidingen waarin bijvoorbeeld een religie en haar culturele invloed bestudeerd wordt. Regiostudies (en in zekere zin is Griekse en Latijnse taal en cultuur/Oudheidstudies dat ook, maar dan voor het verleden) zijn nadrukkelijk multi- en interdisciplinair en willen de regio analyseren vanuit verschillende benaderingen vanuit de geesteswetenschappen en de sociale wetenschappen. In de opleidingen wordt in verschillende mate aandacht besteed aan de geschiedenis en/of de cultuur van de volkeren en samenlevingen die in die opleiding centraal staan. Het QANU-kader vraagt van de opleidingen om bij die keuze heldere doelstellingen te formuleren en om te onderbouwen dat aan de NVAOCriteria voor niveau en oriëntatie wordt voldaan. De volgende aspecten komen met wisselende accenten aan de orde in deze opleidingen:

1. Taalvaardigheid
2. Taalkunde
3. Letterkunde
4. Cultuurkunde (incl. politieke cultuur)
5. Geschiedenis
6. Wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden
7. Algemene wetenschappelijke vorming.

Bij het opstellen van dit referentiekader is gebruik gemaakt van referentiekaders van collega's in het buitenland, met name van de benchmarks van de Quality Assurance Agency voor Area Studies, en Languages and related studies. Het referentiekader is gebaseerd op de descriptoren van het kwalificatieraamwerk voor het hoger onderwijs, de zgn. Dublin-descriptoren. Binnen de Dublin-descriptoren worden vijf aspecten onderscheiden: kennis en inzicht, toepassen van kennis en vaardigheden, oordeelsvermogen, communicatie en leervermogen. Daarnaast is ook gekeken naar de descriptoren die zijn opgesteld in het kader van het European Qualifications Framework for Lifelong Learning (EQF). Voor de kennis van de talen die in de diverse opleidingen een rol spelen is gebruik gemaakt van het Common European Framework of Reference for Languages.

In het onderstaande wordt allereerst ingegaan op de doelstellingen en aard van de opleidingen die vallen onder Regiostudies en Oudheid. Aansluitend worden de domeinspecifieke eindtermen en kwalificaties en de gevolgen daarvan voor de inrichting en inhoud van het programma besproken.

2. Doelstellingen en aard van de opleidingen

De bachelor- en masteropleidingen die in de visitatie Regiostudies en Oudheid worden beoordeeld, hebben als doel studenten op te leiden tot een elementair (bachelor), dan wel meer specialistisch (master) wetenschappelijk niveau op het gebied van het object van de studie. Daarnaast bereiden ze studenten voor op een maatschappelijke loopbaan, waarbij de kennis en vaardigheden die binnen de studie verworven zijn in praktijk kunnen worden gebracht. Dit verwijst niet zozeer naar een bepaalde beroepsactiviteit, als wel naar wat de samenleving in de eerste plaats verwacht van bachelors en masters van de opleidingen, die in de visitatie regiostudies (voor de regio's Oost-Europa, Azië, Afrika Amerika's), het Midden-Oosten) Griekse en Latijnse taal en cultuur en Oudheidstudies) worden beoordeeld. Dit betekent dat zowel het wetenschappelijk niveau als de maatschappelijke relevantie dienen te zijn gegarandeerd. Actuele ontwikkelingen binnen het vakgebied krijgen voldoende aandacht in de opleiding. Eén van de doelen van de bacheloropleiding is de student zodanig op te leiden dat hij gekwalificeerd is voor een masteropleiding. Voor de (research) master geldt dat de student zodanig wordt opgeleid dat hij zelfstandig wetenschappelijk onderzoek kan uitvoeren. In principe houdt dit een dusdanig niveau in, dat de afgestudeerde master zelfstandig een proefschrift kan schrijven, al zal in de praktijk de master die doorstroomt in een promotietraject, vaak ook nog aanvullend of specifiek onderwijs volgen alvorens zelfstandig wetenschappelijk onderzoek uit te kunnen voeren.

De commissie verwacht van de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de visitatie Regiostudies en Oudheid beoordeeld worden, dat zij tot doel hebben:

1. kennis van en inzicht te bieden in het vakgebied van de opleiding. Dat houdt voor de opleidingen die vallen onder regiostudies in het aanleren van kennis over en inzicht in de historische en relevante contemporaine ontwikkelingen (politieke en culturele, in brede zin) van de regio in kwestie evenals het aanleren van kennis van de betreffende taal/talen, voor de opleidingen Griekse en Latijnse taal en cultuur en Oudheidstudies het aanleren van kennis over en inzicht in de historische en relevante contemporaine ontwikkelingen (politieke en culturele, in brede zin) van de regio(s) in kwestie en kennis van de talen Grieks en Latijn;
2. de student zodanig te vormen dat hij zich in woord en geschrift goed op academisch niveau kan uitdrukken, en dit over te brengen aan een publiek van specialisten en niet-specialisten;
3. de student vertrouwd te maken met de waarde van de wetenschappelijke benadering, waarvan inzicht in theorie en methodologie en een optiek van relativiteit van interpretaties een wezenlijk onderdeel uitmaken;
4. een kader te bieden waarbinnen de student probleemgericht leert omgaan met de verworven theorie en kennis, en het verworven inzicht op een wetenschappelijke manier leert toe te passen op verschillende soorten (historische) bronnen en literatuur;
5. een evenwicht te bieden tussen breedte en diepte van kennis en inzicht, waarbij het accent verschuift van breedte in de bachelor naar diepte in de master;
6. de student leervaardigheden te laten ontwikkelen die hem of haar in staat stellen een vervolgstudie aan te gaan.

De bacheloropleiding biedt een algemene en brede basisopleiding en leidt op tot een elementair academisch niveau. De masteropleiding biedt specialisatie en verdieping per vakgebied. Bij de masteropleiding is het ook denkbaar dat de specialisatie en verdieping meerdere vakgebieden bestrijken. Dit heeft dan noodzakelijkerwijs gevolgen voor de mate van diepgang.

3. Eindtermen en kwalificaties van de bacheloropleiding

Studenten die een bachelor hebben afgerond in een van de opleidingen die in het kader van de visitatie Regiostudies en Oudheid beoordeeld worden, beschikken over de volgende domeinspecifieke kennis, inzichten en vaardigheden. Opleidingen kunnen naar de aard van het object van studie en de eigen invalshoek keuzes maken en accenten leggen.

Kennis en inzicht

De programma's beogen dat de student beschikt over kennis en inzicht op (een deel van) onderstaande gebieden, en wel op een niveau dat dat van het voortgezet onderwijs overtreft, en dat gebaseerd is op gespecialiseerde handboeken. De eindkwalificaties die betrekking hebben op taalverwerving omvatten ten minste:

- kennis van de taalkundige structuur (syntaxis, fonologie, morfologie, semantiek, etc.);
- kennis van de woordenschat;
- kennis van de synchrone en diachrone dimensie van de betreffende taal gelieerd aan taalkundige theorieën;
- kennis van en inzicht in de taalsituatie en de sociale en politieke aspecten van taalgebruik.

De letterkundige eindkwalificaties omvatten ten minste:

- kennis van de belangrijkste literaire stromingen en de bijbehorende werken;
- inzicht in de specifieke eigenschappen van literaire teksten en in het historisch functioneren van literatuur;
- kennis van de literaire tradities van de ta(a)l(en) en de vaardigheid om deze toe te passen bij het analyseren van teksten en met name teksten te kunnen situeren in een historische, cultureel-maatschappelijke en stilistische context;
- basale kennis van en inzicht in de belangrijkste literaire theorieën (inleidend) en de kernbegrippen, het apparaat, de onderzoeksmethoden en -technieken.

De eindkwalificaties die betrekking hebben op het domein van de cultuur en geschiedenis van het land of de regio omvatten tenminste:

- brede kennis van en inzicht in het land, de cultuur en de politieke cultuur, de samenleving, kennis van diens geschiedenis, breed inzicht in de positie van de betreffende taal en het land, de cultuur, de samenleving op globaal niveau.

De taalkundige kwalificaties omvatten ten minste:

- basale kennis van en inzicht in de belangrijkste taalkundige theorieën
- (inleidend) en de kernbegrippen, het apparaat, de onderzoeksmethoden en -technieken.

De algemene eindkwalificaties omvatten ten minste:

- globale kennis van wetenschapfilosofische achtergronden van
- geesteswetenschappelijk onderzoek;
- kennis van de wetenschapsbeoefening binnen de betreffende discipline;
- basale kennis van interdisciplinaire werkwijzen.

Toepassen kennis en inzicht

Bachelor afgestudeerden beschikken over:

- goede taalvaardigheid in het Nederlands of Engels, zowel lezen als schrijven, luisteren, spreken en interpreteren;
- taalvaardigheid in de moderne vreemde taal, zowel lezen als schrijven, luisteren, spreken, vertalen en interpreteren, op niveau B1-C2 van het CEFR, afhankelijk van de betreffende taal en de doelstellingen van de opleidingen;
- beheersing van de gangbare onderzoeksmethoden en -technieken van de betreffende (sub)discipline, de meeste passief, sommige actief (gegevens verzamelen, interpreteren en analyseren);
- beheersing van voor het vakgebied relevante ICT-vaardigheden.

Bachelor afgestudeerden zijn in staat:

- relevante wetenschappelijke teksten te lezen, deze te analyseren en te interpreteren en daarover een standpunt te verdedigen in het Nederlands dan wel de doeltaal, zowel schriftelijk als mondeling;
- (voor klassieke talen) teksten van gemiddelde complexiteit te begrijpen en te vertalen;
- effectief gebruik te maken van taalnaagwerken, bronnen kunnen raadplegen;
- gegevens (literatuur-, taal-, dan wel cultuurwetenschappelijk) op een elementair academisch niveau te verzamelen, te analyseren en te vergelijken,
- kritisch te toetsen en hiervan op heldere wijze schriftelijk en mondeling verslag te doen.

Oordeelsvorming

Bachelorafgestudeerden zijn in staat:

- zich op het gebied van het object van de studie een oordeel te vormen mede gebaseerd op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten;
- tot reflectie op eigen verantwoordelijkheid;
- respect te tonen voor de meningen van anderen.

Communicatie

Een bachelorafgestudeerde is in staat:

- gegevens (van literatuur-, taal-, dan wel cultuurwetenschappelijke aard) op een elementair academisch niveau te verzamelen, te analyseren en te vergelijken, kritisch te toetsen en hiervan op heldere wijze schriftelijk en mondeling verslag te doen aan specialisten en aan niet-specialisten.

Leervaardigheden

Bachelorafgestudeerden zijn in staat:

- met succes (zonder aanvullende scholing) deel te nemen aan masteropleidingen die in het verlengde liggen van de eigen bacheloropleiding;
- te beschikken over flexibiliteit om de verworven kennis, inzicht en vaardigheden te integreren in een beroep dat niet strikt aansluit bij de opleiding;
- tot zelfstandige oriëntatie op relevante beroepssectoren.

Afstemming op de arbeidsmarkt

Uit de opleiding blijkt dat de eindkwalificaties afgestemd zijn op de eisen van de arbeidsmarkt. De bacheloropleidingen binnen het domein Regiostudies en Oudheid zijn vanuit beroepsperspectief overwegend generalistische opleidingen, die hun waarde op de arbeidsmarkt ontleen aan de academische vorming en vaardigheden die boven omschreven zijn.

4. Eindtermen en kwalificaties masteropleiding

De masteropleiding bouwt wat kennis, inzicht en vaardigheden betreft voort op de bacheloropleiding. Onderstaande eindtermen zijn van toepassing, afhankelijk van de keuze voor één of meerdere specialismen in de masteropleiding.

Studenten die een master hebben afgerond in één van de opleidingen die in het kader van de visitatie Regiostudies en Oudheid worden beoordeeld, dienen over de volgende kennis, inzicht en vaardigheden te beschikken. Opleidingen kunnen hierin naar de aard van het object van studie en naar de aard van de eigen invalshoek keuzes maken en accenten leggen.

Afgestudeerden beschikken over voldoende van de genoemde vaardigheden om academische beroepen of functies te kunnen vervullen, waarvoor een wetenschappelijke masteropleiding, vereist of dienstig is. Onder academische beroepen worden beroepen verstaan, waarin duurzame kennisontwikkeling, -verwerving of -verwerking, bereidheid om nieuw en/of onontgonnen terrein te betreden en het dragen van verantwoordelijkheid samengaan.

Kennis en inzicht

Een masterafgestudeerde beschikt aantoonbaar over:

- Grondige kennis van en inzicht in een specialisme binnen de betreffende taal (letterkunde, taalkunde, cultuurkunde, taalbeheersing) of op het snijvlak van een of meerdere specialisme;
- gedegen kennis van en inzicht in de vertaalpraktijk voor de klassieke talen;
- (afhankelijk van het specialisme) grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste taalkundige theorieën en de kernbegrippen, het apparaat, de onderzoeksmethoden en -technieken;
- (afhankelijk van het specialisme) grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste literaire theorieën en de kernbegrippen, het apparaat, de onderzoeksmethoden en -technieken;
- (afhankelijk van het specialisme) grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste theorieën met betrekking tot taalbeheersing en de kernbegrippen, het apparaat, de onderzoeksmethoden en -technieken;
- (afhankelijk van het specialisme) grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste theorieën van de geschiedenis van een bepaalde regio en de kernbegrippen, de onderzoeksmethoden en -technieken; kennis van de complexiteit en diversiteit van het verleden en het vermogen om deze kennis bij de beoordeling van eigen en ander onderzoek toe te passen;
- (afhankelijk van het specialisme) grondige kennis van en inzicht in de belangrijkste theorieën van de (politieke) cultuur van een bepaalde regio en de kernbegrippen, de onderzoeksmethoden en -technieken.

Toepassen kennis en inzicht

Een masterafgestudeerde beschikt aantoonbaar over:

- technische en theoretische vaardigheden om op een zelfstandige en wetenschappelijke wijze (historische) bronnen en literatuur te verzamelen, te analyseren en te beoordelen met als doel op een creatieve wijze verklarende of inzichtelijke werkhypothesen te formuleren en te toetsen en daarmee een bijdrage te leveren aan relevante wetenschappelijke debatten;
- het vermogen tot omgaan met divers en weerbaarstig bronnenmateriaal;
- het vermogen gegevens (literatuur-, taal-, dan wel historisch of cultuurwetenschappelijk) op een diepgaand academisch niveau te kunnen analyseren, vergelijken, kritisch te toetsen en hiervan op een heldere wijze schriftelijk en mondeling verslag te doen;
- het vermogen de kennis en inzichten van de verschillende domeinen – letterkunde, taalkunde, geschiedenis, taalbeheersing – te integreren;
- het vermogen zelfstandig een onderzoeksvoorstel te formuleren.

Oordeelsvorming

Een masterafgestudeerde is bereid en in staat:

- zich op het gebied van het object van de studie een oordeel te vormen op grond van onvolledige of beperkte informatie;
- tot rekening houden met sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische aspecten bij de oordeelsvorming over en analyse van complexe vraagstukken op het eigen vakgebied;
- tot reflectie op methodische, historische en ethisch-maatschappelijke aspecten van de betrokken wetenschap;
- tot reflectie op morele vraagstukken, verband houdend met het eigen vakgebied.

Communicatie

De masterafgestudeerde beschikt aantoonbaar over:

- mondelinge en schriftelijke vaardigheden om de conclusies van het (eigen) wetenschappelijk onderzoek, alsmede de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, op een heldere en ondubbelzinnige wijze kenbaar te maken aan zowel vakgenoten als het bredere publiek.

Leervaardigheden

De masterafgestudeerde:

- bezit de leervaardigheden die hem of haar in staat stellen een vervolgstudie aan te gaan met een grotendeels zelfgestuurd of autonoom karakter, zoals bijvoorbeeld een promotietraject (eventueel na enig aanvullend (specifiek) onderwijs).

5. Inhoud/programma bacheloropleiding en afstemming op de arbeidsmarkt

Tijdens de bacheloropleiding dienen studenten te worden ingewijd in het analyseren van teksten, in het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en in het schrijven van wetenschappelijke teksten. De verantwoordelijken voor de opleiding bezinnen zich op de toenemende noodzaak van kennis van de Engelse taal in het (geven van) onderwijs en in de wetenschappelijke communicatie. In de bacheloropleiding wordt aandacht geschonken aan de

maatschappelijke inbedding van het vakgebied. De bacheloropleiding wordt afgesloten met een bachelorscriptie of een vergelijkbare opdracht.

6. Inhoud/programma masteropleiding

In de masteropleiding specialiseert de student zich in één of meerdere domeinen. Het programma biedt ruimte voor grondige bestudering van methodologie en theorie en voor de samenstellende of ondersteunende disciplines. In multidisciplinaire opleidingen wordt ruim aandacht besteed aan de integratie van de verschillende disciplines. In het programma van de masteropleiding is voldoende ruimte aanwezig voor de ontwikkeling van de specifieke onderzoeksvaardigheden zodat een masterstudent in staat is een masterscriptie te schrijven op het vakgebied. In de masteropleiding wordt aandacht geschonken aan de maatschappelijke inbedding en functie van het vakgebied. De verantwoordelijken voor de opleiding bezinnen zich op de toenemende noodzaak van kennis van de Engelse taal in het (geven van) onderwijs en in de wetenschappelijke communicatie. Uit de wijze van presentatie van de masteropleiding blijkt dat de opleiding zich er rekenschap van geeft welke andere masteropleidingen er op het eigen en verwante gebieden bestaan en wat de plaats van de aangeboden masteropleiding daarbinnen is.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies

Afgestudeerden van de opleiding hebben de onderstaande eindkwalificaties bereikt:

I. Taalverwerving en Taalkunde (de punten i – iii betreft afgestudeerden van de afstudeerrichtingen Arabisch, Perzisch en Turks, punt iv betreft afgestudeerden van alle afstudeerrichtingen):

- i. grondige kennis van de grammaticale structuren van het Modern Standaard Arabisch, het Perzisch of Turks met de bijbehorende schriften, waarbij de nadruk ligt op wetenschappelijke verantwoording van de grammatica;
- ii. een zodanig taalvaardigheidsniveau dat de student in staat is zowel klassieke als hedendaagse teksten te verwerken tot een wetenschappelijk verantwoord werkstuk;
- iii. een zodanig actief taalvaardigheidsniveau dat de student in staat is hoofdpunten van gesprekken over actuele onderwerpen, waarmee hij / zij vertrouwd is, te begrijpen. Hij / zij is in staat zelf over dit soort onderwerpen te spreken en hierover een eenvoudige samenhangende tekst te schrijven;
- iv. algemene kennis van de taalfamiliaire positionering van het Arabisch, Perzisch en Turks.

II. Geschiedenis

- i. algemene kennis van en inzicht in de historische en actuele ontwikkelingen in het islamitische Midden-Oosten, alsmede een elementaire kennis van de grondbeginselen van de geschiedkunde;
- ii. grondige kennis van de geschiedenis en de actuele situatie van het gekozen taalgebied.

III. Godsdienstgeschiedenis

- i. gedegen kennis van en inzicht in de geschiedenis en de instellingen van de islam en islamkunde, in het bijzonder wat het gekozen taalgebied betreft.

IV. Literatuur

- i. algemene kennis van de literatuurgeschiedenis van het islamitische Midden-Oosten;
- ii. gedegen kennis van de literatuur en literatuurgeschiedenis van de gekozen taal;
- iii. kennis om op een elementair niveau literaire teksten op een literairwetenschappelijke manier te analyseren.

V. Cultuur

- i. algemene kennis van de fysische en sociale geografie van het islamitische Midden-Oosten;
- ii. inzicht in een aantal belangrijke sociaal-culturele processen die relevant zijn voor het islamitische Midden-Oosten.
- iii. algemene kennis van kunst, materiële cultuur en uitvoerende kunsten in het Midden-Oosten.

VI. Doelen in termen van het *Europees Referentiekader taalvaardigheid*, voor afgestudeerden van de afstudeerrichtingen Arabisch, Perzisch en Turks.

<i>Arabisch:</i>	<i>Propedense</i>	<i>Bachelor</i>
Luisteren	A1	B1
Lezen	A2	B2
Gesproken interactie	A1	B1
Gesproken productie	A1	B1
Schrijven	A2	B1

<i>Perzisch:</i>	<i>Propedense</i>	<i>Bachelor</i>
Luisteren	A1	B1
Lezen	A2	B2
Gesproken interactie	A1	B1
Gesproken productie	A1	B1
Schrijven	A2	B1

<i>Turks:</i>	<i>Propedense</i>	<i>Bachelor</i>
Luisteren	A1	B1
Lezen	A2	B2
Gesproken interactie	A1	B1
Gesproken productie	A1	B1
Schrijven	A2	B1

Voorts leidt elke Leidse geesteswetenschappelijke opleiding op tot facultair geformuleerde algemene academische vaardigheden.

Masteropleiding Middle Eastern Studies

The following achievement levels apply with regard to the programme Middle Eastern Studies. A graduate of this programme:

a1. Knowledge and understanding

- a. possesses comprehensive knowledge of and skills in the area of history, literature, culture or religion of the Middle East
- b. possesses the ability to use the relevant primary and secondary literature.
- c. has acquired various skills including independent academic thinking and acting, analyzing complex issues; and is able to report academically sound.
- d. has acquired academic knowledge, insight, and skills in theories and methods used in various fields such as social sciences, literary studies, and anthropology, and is able to apply this knowledge to the field of Middle Eastern Studies.

a2. Applying knowledge and understanding

- a. has the ability to make use of knowledge acquired at different courses in their specific field in their theses, but also in his/her further career with tasks such as teaching, supervising, consulting, writing, translating and editing.
- b. has the ability to use his/her knowledge in policy making and public relations, as the majority of graduates of a non-European language and culture in their professional career deal with foreign people.

- c. has acquired knowledge and understanding, geared towards problem-solving in new or unfamiliar environments within a broader scholarly and applied context.

a3. Judgment

- a. is able to identify and formulate an original research question, to analyze primary and secondary sources, and to draw conclusions.
- b. has the ability to gauge scholarly publications in the field critically.
- c. is able to write and present orally clarifications and explanations of implicit issues related to the state of the art of the field of research: concepts, ideas, theses and hypotheses.
- d. is able to integrate the knowledge and understanding s/he has acquired during the study for handling complexity, and formulating judgments.
- e. the ability to reflect on the academic, social and ethical responsibilities that arise from the field of Middle Eastern Studies.

a4. Communication

- a. is able to present the result of independent research not only in writing but also through oral presentations both for a general and professional public.
- b. is able to contribute to a public debate communicating the conclusions of his/her scholarly research, their knowledge and understanding of the Middle East to an audience beyond traditional academia.
- c. has learned to academically contribute to the field of research.

a5. Learning skills

has developed abilities to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

In addition to the achievement levels above, the following achievement levels per specialization apply (in alphabetical order):

b1. Arabic Studies

Knowledge and understanding of the history of Arab peoples and culture, contemporary developments in the Arab world, Arabic literature and rich manuscript traditions. This also includes a thorough understanding of Islam.

b2. Islamic Studies

Knowledge and understanding of Islamic law and anthropology of the Muslim world from the perspective of the social sciences combined with philology.

b3. Modern Middle East Studies

- General knowledge and understanding of the cultures, literatures and religions of the strategically important Middle Eastern regions with a focus on the modern period.
- In-depth knowledge and understanding of the Islamic Revolution (1979) in Iran, revolts and revolutions in Arab countries, and political developments in Turkey, Central Asia and Afghanistan.

b4. Persian Studies

Knowledge and understanding of the history, literature, politics, religion and Persian visual arts of the Persian cultural realm from the advent of Islam to the present day.

b5. Turkish Studies

Knowledge and understanding of Turkish history and Turkey's relation to Europe, viewed against its transition from the multi-ethnic Ottoman state to a nation state.

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

Afgestudeerden van de bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur hebben de onderstaande domeinspecifieke eindkwalificaties bereikt:

I. Kennis en inzicht

- i. De afgestudeerde beschikt over kennis van de taalkundige kenmerken (fonologie, morfologie; basiskenmerken van dialecten en taalontwikkeling; syntaxis, semantiek en pragmatiek) van het Grieks en Latijn en van een redelijk breed vocabulaire in de beide talen.
- ii. De afgestudeerde beschikt over overzichts-kennis van de Grieks-Romeinse literatuur en begrip van haar doorwerking in de latere Europese cultuur, inzicht in de specifieke eigenschappen van de verschillende teksttypen en hun plaats en functie in de literaire traditie.
- iv. De afgestudeerde beschikt over overzichts-kennis van de geschiedenis van de Grieks-Romeinse oudheid, mede in de context van de wereldgeschiedenis.
- v. De afgestudeerde beschikt over overzichts-kennis van Grieks-Romeinse wijsbegeerte en elementair inzicht in haar relatie tot wijsgerige opvattingen uit andere culturen en perioden.
- vi. De afgestudeerde beschikt over overzichts-kennis van de materiële cultuur van de oudheid.
- vii. De afgestudeerde beschikt over elementaire kennis van en inzicht in vraagstelling, methode en heuristiek (inclusief de relevante ICT-vaardigheden) benodigd voor wetenschappelijke omgang met primaire bronnen van tekstuele en materiële aard.
- viii. De afgestudeerde beschikt over een elementair taalkundig, literatuurwetenschappelijk, cultuurhistorisch en filosofisch begrippenapparaat dat hem/haar in staat stelt om kennis te nemen van de wetenschappelijke literatuur op het gebied van de Grieks-Romeinse oudheid en haar doorwerking.

II. Toepassen van kennis en inzicht

- i. De afgestudeerde is in staat om Griekse en Latijnse teksten van eenvoudige tot middelmatige moeilijkheidsgraad met behulp van de gangbare wetenschappelijke hulpmiddelen (woordenboeken, commentaren) zelfstandig te lezen en in hun context te interpreteren.
- ii. De afgestudeerde is in staat een van tevoren ongelezen stuk Grieks (Attisch) of Latijn van gemiddelde moeilijkheidsgraad te begrijpen en te vertalen.
- iii. De afgestudeerde kan taal-, literatuur- en cultuurwetenschappelijke kennis en inzicht op elementair niveau (ook interdisciplinair) inzetten ten behoeve van analyse van divers materiaal uit de Grieks-Romeinse oudheid en haar doorwerking.

- iv. De afgestudeerde is in staat concrete interpretatievragen te vertalen in wetenschappelijke onderzoeksvragen, het onderzoek uit te voeren, op elementair academisch niveau relevante wetenschappelijke literatuur te verzamelen, te analyseren en kritisch te toetsen, en van dit alles helder en goed gestructureerd mondeling en schriftelijk verslag te doen aan specialisten en niet-specialisten.

III. Oordeelsvorming

- i. De afgestudeerde kan zich een genuanceerd oordeel vormen over bronnen uit de Grieks-Romeinse oudheid en hun rol in culturele processen, mede gebaseerd op het afwegen van relevante maatschappelijke, wetenschappelijke en/of morele aspecten.
- ii. De afgestudeerde is in staat om verschillende resultaten van cultuurwetenschappelijk onderzoek op het terrein van de oudheid kritisch te evalueren en te gebruiken.

Bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld

I. Alle trajecten

- algemene kennis van de oude culturen van de Mediterrane Wereld in zowel synchronisch als diachronisch perspectief en in zijn geografische verscheidenheid;
- kennis van het taallandschap van de oude culturen van de Mediterrane Wereld en van de aard der geschriften die deze culturen hebben voortgebracht;
- kennis van de kernbegrippen, het apparaat en de onderzoeksmethoden en -technieken benodigd voor de interpretatie van archeologische en schriftelijke bronnen, en het vermogen de daaruit verkregen gegevens in hun cultuurhistorische context te plaatsen;
- kennis van de geschiedenis en inzicht in de historische samenhang en de processen die bij de ontwikkeling van deze cultuurgebieden zowel politiek, cultureel, taalkundig als demografisch een rol hebben gespeeld;
- kennis van de godsdiensten van de oude Mediterrane Wereld en inzicht in de maatschappelijke verankering van godsdienstige opvattingen;
- inzicht in het functioneren van maatschappelijke verhoudingen, zoals bijvoorbeeld het staatsbestel, sociale verhoudingen binnen de maatschappij en contacten met naburige of andere staten.

In aanvulling op bovenstaande eindtermen gelden onderstaande eindtermen per traject.

II. De trajecten Egyptische Taal en Cultuur en Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië en Wereld van de Bijbel

- grondige kennis van de grammatica van de belangrijkste fasen van de in de betreffende regio gesproken en geschreven talen, van hun oorspronkelijke schriftsoorten, en van de historische ontwikkeling van deze talen en schriftsoorten;
- goede kennis van de archeologie, de materiële culturen en de kunstgeschiedenis van de betreffende regio;
- grondige kennis van de cultuurgeschiedenis, inclusief literatuur en godsdienst, en de maatschappelijke verhoudingen binnen de gekozen regio.

III. Traject De Oude Mediterrane Wereld in Breed Perspectief

- brede kennis van en inzicht in geschiedenis en cultuur van de oude Mediterrane wereld;

- gedegen kennis van de godsdienst, archeologie en materiële cultuur van ofwel het Nabije Oosten ofwel Griekenland en Rome;
- gedegen kennis van tenminste één taal binnen het gekozen gebied van specialisatie, en belesenheid in teksten in het oorspronkelijke schrift;
- het vermogen de verworven kennis van het gebied van specialisatie te plaatsen binnen de bredere context van de Mediterrane Wereld als geheel;
- het vermogen bestudeerde verschijnselen binnen het gebied van specialisatie in verband te brengen met soortelijke ontwikkelingen en thema's binnen andere gebieden.

Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations

I. Achievement levels for all students

A graduate of the master's programme in Classics and Ancient Civilizations has attained the following achievement levels:

1. Knowledge and understanding
 - a. Knowledge and understanding of one of the following fields of study: Assyriology, Classics, Egyptology or Hebrew and Aramaic Languages and Cultures, as well as its principal concepts, heuristic instruments, methodology and research techniques.
 - b. Knowledge and understanding of the interdisciplinary aspects of the specialization.
2. Applying knowledge and understanding
 - a. The ability to apply different methodologies relevant to the specialization.
 - b. The ability to analyze a problem and formulate a research question, under expert supervision.
 - c. The ability to take on a research topic of moderate size and bring it to a conclusion under expert supervision.
3. Judgement
 - a. The ability to select and critically assess the primary source material of the relevant specialization.
 - b. The ability to critically assess the scholarly debate and literature of the relevant specialization.
4. Communication
 - a. The ability to give a clear and well-argued oral presentation on a research topic, in accordance with the standards of the relevant specialization.
 - b. The ability to write a clear and well-argued written presentation on a research topic, in accordance with the standards of the relevant specialization.
5. Learning skills
 - a. The learning abilities required to be able to follow post-master's professional training or a PhD training of a largely self-determined or autonomous nature.

In addition to the achievement levels above, the following achievement levels apply to the specializations:

II. Assyriology

A graduate of Assyriology has also attained the following achievement levels:

1. Knowledge and understanding
 - a. Grondige kennis van de grammatica en behoorlijk leesniveau in het originele schrift van de taalfase van het Akkadisch, Sumerisch of andere spijkerschrifttaal waarin men zich heeft gespecialiseerd;
 - b. De vaardigheid om zowel wat schriftleer betreft als wat de taal betreft met de gebruikelijke hulpmiddelen (woordenboeken, tekenlijsten) zelfstandig lezen en vertalen.
 - c. Gedegen kennis van de culturele en historische context van de periode om deze schriftelijke bronnen te interpreteren.
 - d. Gedegen kennis van de cultuurgeschiedenis van Mesopotamië en Anatolië, en van vakspecifieke en algemeen historische methodologie.
2. Applying knowledge and understanding

De vaardigheid om primaire bronnen op het gebied van de taal en/of cultuur van het oude Mesopotamië en/of Anatolië te selecteren en te analyseren door gebruik te maken van vakspecifieke en algemeen sociaal wetenschappelijke of historische methodologie.

III. Classics

A graduate of Classics has also attained the following achievement levels:

1. Knowledge and understanding (varying in emphasis according to the special subject chosen):
 - a. Knowledge and understanding of the linguistic aspects of Greek and Latin textual sources (especially in terms of pragmatics and discourse analysis);
 - b. knowledge and understanding of the literary aspects of Greek and Latin textual sources in terms of their content (hermeneutics, genre, *Nachleben*, literary criticism in antiquity, intertextuality);
 - c. knowledge and understanding of philosophical, grammatical and scientific concepts, theories and arguments and their cultural Graeco-Roman context;
 - d. a diverse and well-balanced view of Graeco-Roman antiquity on the basis of an integrated linguistic, cultural, historical and literary approach.
2. Applying knowledge and understanding
 - a. The ability to formulate and discuss research questions concerning the semantics, and the communicative & persuasive function of Greek and Latin texts;
 - b. the ability to formulate and discuss research questions concerning literary devices and intertextual relations in Greek and Latin texts, and to assess their influence in a broader literary context;

- c. the ability to formulate and discuss research questions concerning philosophical, grammatical, and scientific concepts, theories and arguments in Greek and Latin texts, and to evaluate these concepts, theories and arguments within the broader context of the history of ideas;
- d. the ability to analyze primary sources —mainly texts, but also material sources— to examine and interpret cultural phenomena and developments from both antiquity and later periods.

3. Learning-skills

The professional competence to follow the Educational Master Griekse en Latijnse taal en cultuur.

IV. Egyptology

A graduate of Egyptology has also attained the following achievement levels:

1. Knowledge and understanding

- a. Gedetailleerde kennis over de cultuurgeschiedenis van het oude Egypte en van de archeologie van Egypte.
- b. Gevorderde kennis van verschillende taalfasen en schriftsoorten van het Egyptisch, met name van de ontwikkelingen van de taal en het schrift in de Hellenistische en Romeinse perioden.
- c. Kennis van het land Egypte en de recente ontwikkelingen in de archeologie en met de onderzoeksfaciliteiten in het land.

2. Applying knowledge and understanding

- a. De vaardigheid om een vraagstuk over het oude Egypte te analyseren en om een beperkt onderzoek uit te voeren op basis van bronnen van verschillende aard.
- b. De vaardigheid om tekstuele en archeologische bronnen in het onderzoek te combineren.

V. Hebrew and Aramaic languages and culture

A graduate of Hebrew and Aramaic languages and culture has also attained the following achievement levels:

1. Knowledge and understanding

- a. Goed overzicht van het begrippenapparaat en de stand van de wetenschap op het gebied van de Hebreeuwse cq. Aramese taal en cultuur.
- b. Kennis van en inzicht in het bronnenmateriaal dat in verschillende perioden in het Hebreeuws en Aramees is geschreven;
- c. Kennis van en inzicht in het huidige wetenschappelijke debat op het gebied van de Hebreeuwse en Aramese taal-, letter- en cultuurkunde;
- d. Kennis en inzicht van het taalkundig en filologisch apparaat op het gebied van het Hebreeuws en het Aramees.

2. Applying knowledge and understanding

- a. De vaardigheid om hetzij de taalkundige, hetzij de letterkundige onderzoeksmethoden van het vakgebied toe te passen
- b. De vaardigheid om te werken met bronnenmateriaal in het Hebreeuws dan wel Aramees.

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies

Studiejaar	Semester	Cursustitel	ALLE deelnemende docenten	Werkvorm	Niveau	EC	Status
1	I	Gezamenlijk					
1	I	Islamologie	Kaptein	hc	100	5	v
1	I	Talenpanorama	al-Jallad	hc	100	5	v
1	I	Geschiedenis Midden-Oosten 1 (600-1500)	Sijpesteijn	hc	100	5	v
1	I	Kerncurriculum: Area Studies	Seyed-Gohrab / Mark	hc	100	5	f
1		Arabisch					
1	I	Grammatica Arabisch 1	Heshmat, Kon, MA AUC	hc/wc	100	5	v
1	I	Grammatica Arabisch 2	Heshmat, Kon, MA AUC	hc/wc	100	5	v
1	I	Perzisch					
1	I	Grammatica Perzisch 1	Van den Berg, Parsi	wc	100	5	v
1	I	Grammatica Perzisch 2	Van den Berg, Parsi	wc	100	5	v
1		Turks					
1	I	Grammatica Turks 1	Van Schaaik	wc	100	5	v
1	I	Grammatica Turks 2	Van Schaaik	wc	100	5	v
1		Modern Midden-Oosten					
1	I	Kies Arabisch, Perzisch of Turks 1 & 2		Hc/Wc	100	10	v
						30	
1	II	Gezamenlijk					
1	II	Geschiedenis Midden-Oosten 2 (1500-heden)	Nalbantian	hc	200	5	v
1	II	Literatuur van het Midden-Oosten 1	Seyed-Gohrab	hc	100	5	v
1	II	Arabisch					
1	II	Teksten Arabisch 1: media Arabisch	Heshmat	wc	200	5	v
1	II	Teksten Arabisch 2: verhalen	Kon	wc	200	5	v
1	II	Conversatie Arabisch 1	MA AUC	wc	200	5	v
1	II	Grammatica Arabisch 3	Kon	wc	200	5	v
1		Perzisch					
1	II	Perzische Teksten 1	Parsi	wc	200	5	v
1	II	Seminar Perzisch 1	Cheung	wc	200	5	v

Studiejaar	Semester	Cursustitel	ALLE deelnemende docenten	Werkvorm	Niveau	EC	Status
1	II	Conversatie Perzisch 1	Parsi	wc	100	5	v
1	II	Grammatica Perzisch 3	Van den Berg	wc	200	5	v
1	II	Turks					
1	II	Teksten Turks 1	Van Schaaik	wc	200	5	v
1	II	Conversatie Turks 1	Yildirim	wc	100	5	v
1	II	Grammatica Turks 3	Van Schaaik	wc	200	5	v
1	II	Seminar Turks 1	Theunissen	wc	200	5	v
1	II	Modern Midden-Oosten					
1		<i>Kies 1 van de 2 (Seminar Perzisch 1 of Seminar Turks 1)</i>					
1	II	Seminar Perzisch 1	Cheung	wc	200	5	v
1	II	Seminar Turks 1	Theunissen	wc	200	5	v
1	II	Geschiedenis van het moderne Israël	Neudecker	hc/zl	300	5	v
1	II	Moderne denkers en stromingen in de islam	Ryad		200	5	v
1	II	Sji'isme	Van den Berg	wc	200	5	v
						30	
2	I	Gezamenlijk					
2	I	Culturele antropologie van het Midden-Oosten	Kahmann	wc	200	5	v
2	I	Kerncurriculum: Wetenschapsfilosofie		hc	100	5	f
2		Arabisch					
2	I	Arabische letterkunde	Heshmat	wc	300	5	v
2	I	Conversatie Arabisch 2: spreektaal 1	Heshmat	wc	300	5	v
2		Conversatie Arabisch 2: spreektaal 2	Oomen				
2	I	Taalkundige diversiteit van het Arabisch	al-Jallad	wc	300	5	v
2	I	Uitvoerende kunsten in het Midden-Oosten	van den Berg	hc	300	5	k
2		Perzisch					
2	I	History of Modern Iran	Nalbatian	wc	200	5	v
2	I	Conversatie Perzisch 2	Parsi	wc	300	5	v
2	I	Teksten Perzisch 3: cultuurhistorische Teksten	Van den Berg	wc	300	5	v
2	I	Uitvoerende kunsten in het Midden-Oosten	Van den Berg	hc	300	5	v
2		Turks					
2	I	Teksten Turks 2	Van Schaaik	wc	200	5	v
2	I	Conversatie Turks 2	Yildirim	wc	300	5	v

Studiejaar	Semester	Cursustitel	ALLE deelnemende docenten	Werkvorm	Niveau	EC	Status
2	I	Osmaanse Geschiedenis en Cultuur (1300-1922)	Theunissen	hc	200	5	v
2	I	Uitvoerende kunsten in het Midden-Oosten	Van den Berg	hc	300	5	v
2	I	Modern Midden-Oosten					
2	I	Uitvoerende kunsten in het Midden-Oosten	Van den Berg	hc	300	5	v
2	I	Osmaanse Geschiedenis en Cultuur (1300-1922)	Theunissen	hc	200	5	v
		Kies twee van de drie onderstaande cursussen:				5	
2	I	Inleiding Koran en Hadith	Kaptein	wc	300	5	v/k
2	I	Inleiding tot het Christendom van het Midden-Oosten	Van der Vliet	hc	200	5	k
2	I	Islamitisch recht	Buskens	wc	200	5	v/k
						30	
2		Arabisch					
2	II	Buitenlandverblijf				30	
2	II	of <i>Schadunprogramma Leiden</i> : (zie hieronder)					
2	II	Islamitische kunst en materiële cultuur	Theunissen	hc	200	5	v
2	II	Lectuur Arabische teksten	MA AUC/al-Jallad	wc	300	10	v
2	II	Vertalen Nederlands–Arabisch	Kon	wc	200	5	v
2	II	Global Islam in the Modern World	Kaptein	wc	200 of 300?	5	v
2	II	Islamitische teksten/Koran	Kon	wc	300	5	v
2		Perzisch					
2	II	Klassieke Perzische mystieke poëzie	Cheung	wc	300	5	v
2	II	Seminar Perzisch 2	Cheung	wc	300	5	v
2	II	Islamitische mystiek: soefisme	Cheung	wc	300	5	v
2	II	Islamitische kunst en materiële cultuur	Theunissen	hc	200	5	v
2	II	Klassieke Perzische hofcultuur	Van den Berg	wc	200	5	v
2	II	Sjiïsme	Van den Berg	wc	200	5	v
2		Turks					
2	II	Osmaans 1	Schmidt	wc	200	5	v
2	II	Teksten Turks 3	Van Schaaijk	wc	300	5	v
2	II	Conversatie Turks 3	Yildirim	wc	200	5	v
2	II	Seminar Turks 2	Theunissen	wc	300	5	v
2	II	Modern Turkse letterkunde	De Bruijn /	wc	300	5	v

Studiejaar	Semester	Curstitel	ALLE deelnemende docenten	Werkvorm	Niveau	EC	Status
			Yildirim				
2	II	Islamitische kunst en materiële cultuur	Theunissen	hc	200	5	v
2	II	Modern Midden-Oosten					
2	II	Sharia and National Law in the Muslim World	Otto	wc	300	5	v
2	II	Islamitische mystiek: soefisme	Cheung	wc	300	5	v
2	II	Global Islam in the Modern World	Kaptein	wc	200 of 300?	5	v
2	II	Politics and Islam	Nalbatian	wc	300	5	v
2	II	Islamitische kunst en materiële cultuur	Theunissen	hc	200	5	v
		<i>Kies 1 van de 2 (Seminar Perzisch 2 of Seminar Turks 2)</i>					
2	II	Seminar Perzisch 2	Cheung	wc	300	5	v
2	II	Seminar Turks 2	Theunissen	wc	300	5	v
						30	
3	I	Gezamenlijk					
3	I	Literatuur van het moderne Midden-Oosten 2	De Bruijn	wc	400	5	v
3	I	Islam en maatschappij	Kahmann	wc	300	5	v
3	I	Keuzeruimte				15	v
3		Arabisch					
3	I	De wereld van Sheherazade: cultuurgeschiedenis van de middeleeuwse islam	Sijpesteijn	wc	400	5	v
3		Perzisch					
2	I	Teksten Perzisch 3: cultuurhistorische Teksten	Van den Berg	wc	300	5	v
3		Turks					
		Accentcollege: kies een van de twee:				5	v
3	I	Accentcollege: Osmaans 2	Schmidt	wc	300	-5	k
3	I	Accentcollege: History and Culture of Modern Turkey	Erol/Zurcher	wc	300	-5	k
		Modern Midden-Oosten					
3	I	History and Culture of Modern Turkey	Erol/Zurcher	wc	300	5	k
						30	
3	II	Gezamenlijk					
3	II	Keuzeruimte				15	v
3	II	Bacheloreindwerkstuk		wc	300	10	v

Studiejaar	Semester	Cursustitel	ALLE deelnemende docenten	Werkvorm	Niveau	EC	Status
3		Arabisch					
3	II	Seminar Arabisch (3)	Sijpesteijn	wc	300	5	v
3		Perzisch					
3	II	Seminar Perzisch 3	Cheung	wc	400	5	v
3		Turks					
3	II	Seminar Turks 3	Theunissen	wc	400	5	v
		Modern Midden-Oosten					
		<i>kies 1 van de 3</i>					
3	II	Seminar Arabisch (3)	Sijpesteijn	wc	300	5	v
3	II	Seminar Perzisch 3	Cheung	wc	400	5	v
3	II	Seminar Turks 3	Theunissen	wc	400	5	v
						30	

Masteropleiding Middle Eastern Studies

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Alle deelnemende docenten	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status
MA 1	I	From manuscript to modern media: transmission of texts and knowledge in the Islamic world.	Sijpesteijn	nw aanmaken: 5854KMMM	wc	500	10	V
MA 1	I	Arabic Dialectology	al-Jallad	veranderde code 5854KAD	wc	500	10	V
MA 1	I	Common Core Courses:						
MA 1	I	Theories and Methods of Middle East and Islamic Studies	Nalbantian	5854OSMME	hc	400	10	V
MA 1	I	Bi-weekly staff seminar in Middle East and Islamic Studies	Kaptein	nw aanmaken: 5854VBWS	wc/ zs	500	0	V
							30	
MA 1	II	MA Thesis, Middle Eastern Studies	Div.	nw aanmaken: 5854VMATH	zs	500	20	V
MA 1	II	Common Core Course:						
MA 1	II	Bi-weekly staff seminar in Middle East and Islamic Studies	Kaptein	nw aanmaken: 5854VBWS	wc/ zs	500	0	V
MA 1	II	Choose one of the following two courses:					10	V
MA 1	II	Culture and Society in the Medieval Muslim World	Sijpesteijn	veranderde code 5854KMMW	wc	400	10	K
MA 1	II	Themes in Modern Arabic Literature	Heshmat	veranderde code 5854KTMAL	wc	500	10	K
							30	

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Studieidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deoltoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
1	I	Grieks taalvererving 1A, 1B, 1C	5571OG001 5571VOGM	wc/zs	100	5	V	2	so, vt	Taalvaardigheid, Leesvaardigheid Grieks, Mondelinge presentatievaardigheden	I.i, I.vii; II.i, II.ii
1	I	Grieks taalvererving 2A, 2B, 2C	5571OGT2A 5571OGTV2	wc/zs	100	5	V	2	so, vt	Taalvaardigheid, Leesvaardigheid Grieks, Mondelinge presentatievaardigheden	I.i, I.vii; II.i, II.ii
1	I	Latijn taalvererving 1A, 1B, 1C	5571OLT1A 5571OG002	wc/zs	100	5	V	2	so, vt	Taalvaardigheid, Leesvaardigheid Latijn, Mondelinge presentatievaardigheden	I.i, I.vii; II.i, II.ii
1	I	Latijn taalvererving 2A, 2B, 2C	5571OLT2A 5571OLTV2	wc/zs	100	5	V	2	so, vt	Taalvaardigheid, Leesvaardigheid Latijn, Mondelinge presentatievaardigheden	I.i, I.vii; ; II.i, II.ii
1	I	Oude geschiedenis Griekenland/ Rome	5571VOGG9	hc	100	5	V	2	so, se	Schriftelijke presentatievaardigheden	I.iii; I.vi

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deeltaoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
1	I	Overzicht Antieke wijsbegeerte 1: van Thales tot en met Plato	5571VAW1	hc	100	5	V	2	se, sw	Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.iv, I.vi, I.vii
1	I en II	Mentoraat	5571OMENTM	wc	NVT	NVT	V	NVT	NVT	Presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	NVT
1	1 en II	Extra college Grieks/Latijn (facultatief)	5571OGLEX	wc	NVT	NVT	K	NVT	NVT	Taalvaardigheid, Leesvaardigheid Grieks en Latijn	NVT
						30					
1	II	Latijn: retorica	5571VLRET	wc/zs	200	5	V	2	se, so, vt	Leesvaardigheid Latijn	I.i, I.ii, I.vii; II.i t/m iii
1	II	Grieks poëzie: drama	5571VGDR	wc/zs	200	5	V	2	so, se, vt	Leesvaardigheid Grieks	I.i, I.ii, I.vii; II.i t/m iii
1	II	Latijn: lyriek/elegie	5571VLLYE	wc/zs	200	5	V	2	so, se, vt	Leesvaardigheid Latijn, Mondelinge presentatievaardigheden	I.i, I.ii, I.vii; II.i t/m iii
1	II	Grieks proza: Plato	5571VGPL	wc/zs	200	5	V	2	sw, se, so, vt	Leesvaardigheid Grieks, Schriftelijke presentatievaardigheden	I.i, I.ii, I.iv, I.vii; II.i t/m iii

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deoltoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
1	II	Taaltraining Grieks / Latijn	5571VTT	wc/zs	200	5	V	4	so, vt, mp	Taalvaardigheid, Leesvaardigheid Grieks en Latijn, Mondelinge presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden, Samenwerkingsvaardigheden	I.i, I.ii, I.vii; II.i t/m iv; III.i en ii
1	II	Kerncurriculum: Literatuurwetenschap	5000VILW	hc	200	5	F	2	so, se	Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.ii, I.vii
1	II	Inleiding Griekse Papyrologie (facultatief)	5571VOGGRW	wc/zs	100	5	K	NVT	pa, sth	Leesvaardigheid Grieks, Schriftelijke presentatievaardigheden	NVT
						30					
2	I	Grieks poëzie: Homerus	5572VHOM	hc/wc/zs	200	5	V	2	so, se, vt	Leesvaardigheid Grieks	I.i, I.ii, I.vii; II.i t/m iii
2	I	Latijn: epiek	5572VLEPK	hc/wc/zs	200	5	V	2	so, se, vt	Leesvaardigheid Latijn	I.i, I.i, I.vii i; II.i t/m iii
2	I	Grieks proza: Herodotus	5572VGHDT	hc/wc/zs	200	5	V	2	sth, so, se, vt	Leesvaardigheid Grieks, Schriftelijke presentatievaardigheden	I.i, I.ii, I.iii, I.vii; II.i t/m iii

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deoltoetsen	Toetsvormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
2	I	Latijn in de Renaissance	5572VLREN	hc/wc/zs	300	5	V	2	sth, so, se	Leesvaardigheid Latijn, Schriftelijke presentatievaardigheden	I.i, I.ii, I.vii; II.i t/m iv; III.i en ii
2	I	Oude geschiedenis Methodenblok	5572VOGM	wc	200	5	V	3	mp, sw	Mondelinge en Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.ii, I.vii; III.i en ii
2	I	Hoorcollege Geloof aan de goden	5772HOG02	hc	200		V		so, se		I.iii; I.vii;
2	1	Ancient Sicily: a cultural history (Geïntegreerde Activiteit)*	5572VGA	hc	200	5	V	2	so, se		I.i t/m v, vii; II.i, II.iii; III.i en ii
						30					
2	II	Latijn: drama	5572VLDRA	hc/wc/zs	200	5	V	3	pa, mp, so, vt	Leesvaardigheid Latijn, Mondelinge presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.i, I.i, I.vii i; II.i t/m iii
2	II	Supervised Reading List Latijn	5572OLP	zs	300	5	V	2	so, se, vt	Leesvaardigheid Latijn	I.i, I.ii, I.vii, II.i, II.iii

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deeltaoetsen	Toets-vormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
2	II	Grieks: taalkunde	5572VGTK	hc/wc/zs	300	5	V	3	so, se, sw, mp	Schriftelijke presentatievaardigheden, Mondelinge presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden, Samenwerkingsvaardigheden	I.i, I.ii, I.vii; II.i, II.iii, II.iv; III.i en ii
2	II	Supervised Reading List Grieks	5572OGP	zs	300	5	V	2	so, se, vt	Leesvaardigheid Grieks	I.i, I.ii, I.vii, II.i, II.iii
2	II	Inleiding materiële cultuur	5572VAMCG	hc	200	5	V	2	so, se	Onderzoeksvaardigheden	I.v, I.vi; II.iii; III.i
2	II	Overzicht Antieke wijsbegeerte 2: Van Aristoteles tot en met Neoplatonisme	5572VAW2	hc	100	5	V	2	so, se, sw	Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.iv, I.vi, I.vii
						30					
3	I	Keuzeruimte				15	V				
3	I	Kies werkcollege**				5	V				
3	I	Werkcollege Grieks: 'Normen en waarden' of 'de naam der wet'?	5573IG03	wc/zs	400	5	K	3	mp, sw, sth	Leesvaardigheid Grieks, Mondelinge en Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.i t/m vii; II.i, II.iii, II.iv; III i en ii

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deeltaoetsen	Toets-vormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
		Morele vraagstukken in Klassiek Athene									
3	I	Werkcollege Latijn: Tacitus, Dialogus de oratoribus	5573IL03	wc/zs	400	5	K	4	pa, mp, sw, vt	Latijn, Mondelinge en Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.i t/m iv, I.vi, I.vii; II.i, II.iii, II.iv; III i en ii
3	I	Werkcollege Oude Geschiedenis: Tota Italia: de eenheid en verscheidenheid in 'Romeins' Italië	5773IOSC	wc/zs	400	5 of 10	K	3	mp, sw	Mondelinge en Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.iv t/m vii; II.i, II.iii, II.iv; III i en ii
3	I	Werkcollege Oude Geschiedenis: De smaak van de Oudheid: antieke voedselcultuur	5772WOG01	wc/zs	300	5 of 10	K	3	pa, mp, sw	Mondelinge en Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.iii t/m vii; II.i, II.iii, II.iv; III i en ii

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deoltoetsen	Toets-vormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
3	I	Werkcollege Antieke Wijsbegeerte: Psychology, Ethics and Education in Ancient and Medieval Philosophy	5013KEG4	wc/zs	400	5	K	3	pa, mp, sw	Mondelinge en Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.i t/m iv, I.vi, I.vii; II.i, II.iii, II.iv; III i en ii
3	1	Ancient Sicily: a cultural history (Geïntegreerde Activiteit)*	5572VGA	hc	200	5	V	2	so, se		I.i t/m v, vii; II.i, II.iii; III.i en ii
3	I en II	Pensum Grieks/Latijn**	5573OG002 5573OL001	zs	300	5	V		so, se, vt	Leesvaardigheid Grieks/Latijn	I.i, I.ii, I.vii, II.i, II.iii
						30					
3	II	Keuzeruimte	Diversen	Diversen		15	V	NVT	NVT	NVT	NVT
		Kies werkcollege***				5	V				
3	II	Werkcollege Grieks: Het epos van Hesiodus	5573IG04	wc/zs	400	5	K	4	pa, mp, sw, vt	Leesvaardigheid Grieks, Mondelinge en Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.i t/m iv, I.vi, I.vii; II.i, II.iii, II.iv; III i en ii

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deeltaoetsen	Toets-vormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
3	II	Werkcollege Latijn: Het verklede epos. Statius' Achilleis in zijn literaire en culturele context	5573IL04	wc/zs	400	5	K	4	pa, mp, so, se	Leesvaardigheid Latijn, Mondelinge en Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.i t/m iv, I.vi, I.vii; II.i, II.iii, II.iv; III i en ii
3	II	Werkcollege Oude Geschiedenis: Crisis! Individuele en collectieve ramspoed in de Oudheid	5772IOW6	wc/zs	300	5 of 10	K	3	pa, mp, sw	Mondelinge en Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.iii t/m vii; II.i, II.iii, II.iv; III i en ii
3	II	Werkcollege Oude Geschiedenis: Slavernij in de Grieks-Romeinse wereld	5772IOW4	wc	300	5 of 10	K	2	mp, sw	Mondelinge en Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.iii t/m vii; II.i, II.iii, II.iv; III i en ii
3	II	Werkcollege Oude Geschiedenis: "Oud Nieuws": communicatie en nieuwsvoorziening in de Griekse oudheid	5773IOSD	wc	400	5 of 10	K	3	pa, mp, sw	Mondelinge en Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.iii t/m vii; II.i, II.iii, II.iv; III i en ii

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Aantal deoltoetsen	Toets-vormen	Algemene academische vaardigheden	Eindtermen
3	II	BA eindwerkstuk Griekse en Latijnse taal en cultuur	5573VBAEY	zs	400	10	V	1	sw	Schriftelijke presentatievaardigheden, Onderzoeksvaardigheden	I.i, I.ii, (I.iii, iv, v: afh. van onderwer p); II.1, iii, iv; III.i en ii.
						30					
* Zowel BA2 als BA3 studenten volgen dit vak, dat eens in de twee jaar wordt aangeboden, afwisselend met het kerncurriculumvak Wetenschapsfilosofie.											
** Als studenten een werkcollege Grieks of Latijn volgen en bij diezelfde taal een eindwerkstuk schrijven, dienen ze het pensum in de andere taal te lezen. Als studenten bij beide talen een werkcollege volgen of als ze een eindwerkstuk schrijven bij de taal waarin ze géén werkcollege volgen, kunnen studenten kiezen tussen het pensum Grieks of Latijn.											
*** Een BA3 student volgt twee werkcolleges (10 EC totaal) bij verschillende vakken. Tenminste één van die werkcolleges moet bij Grieks of Latijn gevolgd worden. Het is niet toegestaan om twee werkcolleges bij dezelfde taal te volgen in het verplichte programma.											

Bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld

Naam opleiding	Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Docent
OCMW	1	I	Talen en Schriften van de Mediterrane Wereld	Hc	100	5	V	Dercksen, Gzella, Krispijn, van der Vliet, Ende-Boas, Folmer
OCMW	1	I	Geschiedenis van het Oude Israël	Hc	100	5	V	Gzella
OCMW	1	I	Culturen van Mesopotamië en Anatolië	Hc	100	5	V	Krispijn, Dercksen, van Soldt, Waal
OCMW	1	I	Oude geschiedenis (Griekenland, Rome)	Hc	100	5	V	Naerebout
OCMW	1	I	Egypte onder de farao's (Cultuurgeschiedenis 1)	Hc	100	5	V	Haring
OCMW	1	I	Kerncurriculum: Inleiding Historische Wetenschap	Hc	100	5	F	
						30		
			Track 1: de Oude Mediterrane Wereld in een breed perspectief					
OCMW	1	II	Grieks-Romeins Egypte (cultuurgeschiedenis 2)	Hc	200	5	V	Kaper, Tacoma
OCMW	1	II	De hellenistische wereld/de hellenistische stad	Hc	300	5	V	De Ligt
OCMW	1	II	Geschiedenis van Mesopotamië en Anatolië	Hc	100	5	V	van Soldt
OCMW	1	II	<i>Pad 1: Cultuurgeschiedenis en Archeologie van het Oude Nabije Oosten</i>			15	✓	
OCMW	1	II	Keuze: Inleiding Middegyptisch en hiërogliefenschrift	Wc	100	15	K	Hays
OCMW	1	II	Keuze: Inleiding Akkadisch en Introductie tot het spijkerschrift	Wc	100	15	K	Dercksen, Krispijn
OCMW	1	II	<i>Pad 2: Cultuur van de Klassieke Oudheid</i>			15	✓	
OCMW	1	II	Hellenistisch Jodendom	Hc/Wc	200	5	V	Magliano
OCMW	1	II	Inleiding Griekse Papyrologie: vertaalde teksten	Wc	100	5	V	Hoogendijk
OCMW	1	II	Klassieke Literatuur	Hc	200	5	V	Koning
						30		

Naam opleiding	Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Docent
			Track 2: Egyptische Taal en Cultuur					
OCMW	1	II	Inleiding Middelegypisch en hiërogliefenschrift	Wc	100	15	V	Hays
OCMW	1	II	Grieks-Romeins Egypte (cultuurgeschiedenis 2)	Hc	200	5	V	Kaper, Tacoma
OCMW	1	II	Methodologie en Apparaat van de Egyptologie	Wc	200	5	V	Haring, Kaper
OCMW	1	II	Materiële cultuur van het oude Egypte 1	Hc	200	5	V	van Walsem
						30		
			Track 3: Talen en Culturen van Mesopotamië en Anatolië					
OCMW	1	II	Inleiding Akkadisch	Wc	100	10	V	Dercksen, Krispijn
OCMW	1	II	Inleiding tot het spijkerschrift	Wc	100	5	V	Krispijn
OCMW	1	II	Apparaat/Werkstuk/Referaat	Wc	200	5	V	van Soldt
OCMW	1	II	Cultuurgeschiedenis 1: bronnen	Hc	200	5	V	Dercksen, Krispijn, van Soldt
OCMW	1	II	Geschiedenis van Mesopotamië en Anatolië	Hc	100	5	V	van Soldt, Krispijn
						30		
			Track 4: Wereld van de Bijbel					
OCMW	1	II	Bijbels Aramees	Wc	200	10	V	Folmer
OCMW	1	II	De hellenistische wereld/de hellenistische stad	Hc	300	5	V	De Ligt
OCMW	1	II	Geschiedenis van Arameestalgige Culturen	Hc	200	5	V	Folmer, Gzella, Murre, Van Peursen
OCMW	1	II	Geschiedenis van Mesopotamië en Anatolië	Hc	100	5	V	van Soldt
OCMW	1	II	Hellenistisch Jodendom	Hc/Wc	200	5	V	Magliano
						30		
OCMW			Track 1: de Oude Mediterrane Wereld in een breed perspectief					
OCMW	2	I	Geloof aan de goden: Thema's uit de godsdienstgeschiedenis van de antieke wereld	Hc	300	5	V	Naerebout

Naam opleiding	Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Docent
OCMW	2	I	Museologie van de Egyptische collectie van het RMO	Hc/Wc	300	5	V	Raven
OCMW			<i>Pad 1: Cultuurgeschiedenis en Archeologie van het Oude Nabije Oosten</i>			20	✓	
OCMW	2	I	Taal 10			10	V	
OCMW	2	I	Lectuur Middegyptisch	Wc	200	10	K	Hays
			Oud-Babylonisch 1: Codex Hammurabi	Wc	200	5	K	van Soldt
OCMW	2	I	Standaard-Babylonisch 1: Religieuze teksten	Wc	200	5	K	Dercksen
OCMW	2	I	Sumerisch 1	Wc	200	5	K	Krispijn
OCMW	2	I	Bijbels Hebreeuws 1	Hc/Wc	100	10	K	Baasten
OCMW	2	I	Cultuur 10			10	V	
OCMW	2	I	Inleiding Christendom van het Midden-Oosten	Hc	200	5	K	van der Vliet
OCMW	2	I	Inleiding Egyptische religie	Hc	200	5	K	Kaper
OCMW	2	I	Inleiding Antieke Godsdiensten	Hc	200	5	K	de Jong
OCMW	2	I	Thema's uit de Archeologie van Mesopotamië en Anatolië	Zs	200	5	K	Dercksen
OCMW	2	I	Cultuurgeschiedenis 2: Godsdienst en literatuur	Hc	200	5	K	Krispijn, van Soldt
OCMW	2	I	Cultuurgeschiedenis 3: Anatolië	Hc	200	5	K	W.J.I. Waal
OCMW	2	I	Noordwestsemitische epigrafie	Hc/Wc	100	5	K	Folmer
OCMW			<i>Pad 2: Cultuur van de Klassieke Oudheid</i>			20	✓	
OCMW	2	I	Taal 10			10	V	
OCMW	2	I	Grieks voor niet-classici, eerste helft	Hc/Wc	100	10	K	Buijs
OCMW	2	I	Latijn voor niet-classici, eerste helft	Hc/Wc	100	10	K	Buijs
OCMW	2	I	cultuur 10			10	V	
OCMW	2	I	Antieke Wijsbegeerte Overzicht 1: van Thales tot en met Plato	Hc/Wc	100	5	K	van den Berg
OCMW	2	I	Inleiding Antieke Godsdiensten	Hc	200	5	K	de Jong
OCMW	2	I	Werkcollege Oude Geschiedenis	Wc	200	10	K	

Naam opleiding	Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Docent
OCMW	2	I	Wereldmythen en hun betekenis	Hc	200	10	K	Koning
						30		
			Track 2: Egyptische Taal en Cultuur					
OCMW	2	I	Lectuur Middegyptisch	Hc/Wc	100	10	V	Hays
OCMW	2	I	Koptisch 1	Wc	200	10	V	Van Vliet
OCMW	2	I	Inleiding Egyptische religie	Hc	200	5	V	Kaper
OCMW	2	I	Materiële cultuur van het oude Egypte 2	Hc	200	5	K	Van Walsem
						30		
			Track 3: Talen en Culturen van Mesopotamië en Anatolië					
OCMW	2	I	Oud-Babylonisch 1: Codex Hammurabi	Wc	200	5	V	van Soldt
OCMW	2	I	Standaard-Babylonisch 1: Religieuze teksten	Wc	200	5	V	Dercksen
OCMW	2	I	Sumerisch 1	Wc	200	5	V	Krispijn
OCMW	2	I	Thema's uit de Archeologie van Mesopotamië en Anatolië	Zs	200	5	V	Dercksen
OCMW	2	I	Cultuurgeschiedenis 2: Godsdienst en literatuur	Hc	200	5	V	Krispijn, van Soldt
OCMW	2	I	Cultuurgeschiedenis 3: Anatolië	Hc	200	5	V	W.J.I. Waal
						30		
			Track 4: Wereld van de Bijbel					
OCMW	2	I	Bijbels Hebreeuws 1	Hc/Wc	100	10	V	Baasten
OCMW	2	I	Noordwestsemitische epigrafie	Hc/Wc	100	5	V	Folmer
OCMW	2	I	Inleiding Antieke Godsdiensten	Hc	200	5	K	de Jong
OCMW	2	I	Literatuur en cultuur van het Oude Israël	Hc	200	5	V	de Jong, Zangenberg
			kies 1 van de volgende 2:			5	V	
OCMW	2	I	Targoemliteratuur	Wc	300	-5	K	Folmer
OCMW	2	I	Syrisch I	Wc	100	-5	K	van Peursen
						30		
			Track 1: de Oude Mediterrane Wereld in een breed perspectief					
			Cultuurvak Assyriologie			5	V	

Naam opleiding	Studiejaar	Semester	Curstitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Docent
			Geschiedenis van Mesopotamië en Anatolië 2	Hc	200	5	V	Dercksen, van Soldt, Krispijn
OCMW	2	II	Wetenschapsfilosofie	Hc		5	F	
			Pad 1: Cultuurgeschiedenis en Archeologie van het Oude Nabije Oosten			20	V	
OCMW	2	II	Taal			10	V	
OCMW	2	II	Nieuwegyptisch	Wc	300	10	K	Haring
OCMW	2	II	Klassiek Egyptisch 1	Wc	200	5	K	Hays
OCMW	2	II	Oud-Babylonisch 2: Cursief	Wc	300	5	K	van Soldt
OCMW	2	II	Standaard-Babylonisch2: Koninginscripties	Wc	200	5	K	Dercksen
OCMW	2	II	Sumerisch 2: Gudea	Wc	300	5	K	Krispijn
OCMW	2	II	Bijbels Hebreeuws 2	Hc/Wc	200	5	K	Baasten
OCMW	2	II	Cultuur			10	V	
			(verplicht voor studenten die in het 3e jr hun cultuurkeuze ook Egyptisch willen):					
OCMW	2	II	Materiële cultuur van het oude Egypte 1	Hc	200	5	V	van Walsem
			Keuze (studenten die in het 3e jr geen Egyptisch keuzevak kiezen kunnen dan uit het aanbod van het 2e jaar kiezen)					
OCMW	2	II	Koptisch Egypte	Hc	200	5	K	Van der Vliet
OCMW	2	II	Egyptische maatschappij	Hc	200	5	K	Haring
OCMW	2	II	Werken met originelen + stage	Wc/St	300	5	V	Dercksen, van Soldt, Krispijn
OCMW	2	II	Geschiedenis van de Hebreeuwse taal	Hc/Wc	300	5	K	Gzella
			Pad 2: Cultuur van de Klassieke Oudheid			20	V	
OCMW	2	II	Taal			10	V	
OCMW	2	II	Grieks voor niet-classici, tweede helft	Hc/Wc	100	10	K	Buijs
OCMW	2	II	Latijn voor niet-classici, tweede helft	Hc/Wc	100	10	K	Buijs
OCMW	2	II	Cultuur			10	V	
OCMW	2	II	Antieke Wijsbegeerte Overzicht 2	Hc/Wc	100	5	K	van den Berg
OCMW	2	II	Werkcollege Oude Geschiedenis	Wc	300	10	K	staf IG/ICD

Naam opleiding	Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Docent
OCMW	2	II	De Oudheid in Muziek, Film en Dans	Hc	300	10	K	Rademaker, Pieper, Naerebout
						30		
			Track 2: Egyptische Taal en Cultuur					
OCMW	2	II	Nieuwegyptisch	Wc	300	10	V	Haring
OCMW	2	II	Cultuurvak Egyptologie. Kies 1 van de volgende 2:			5	V	
OCMW	2	II	Egyptische Archeologie 1	Hc	200	-5	K	van Walsem
OCMW	2	II	Egyptische maatschappij	Hc	200	-5	K	Haring
OCMW	2	II	Koptisch 2	Wc	200	5	V	van der Vliet
OCMW	2	II	Klassiek Egyptisch 1	Wc	200	5	V	Hays
OCMW	2	II	Kernvak Wetenschapsfilosofie			5	F	
						30		
			Track 3: Talen en Culturen van Mesopotamië en Anatolië					
OCMW	2	II	Oud-Babylonisch 2: Cursief	Wc	300	5	V	van Soldt
OCMW	2	II	Standaard-Babylonisch2: Koninginscripties	Wc	200	5	V	Dercksen
OCMW	2	II	Sumerisch 2: Gudea	Wc	300	5	V	Krispijn
OCMW	2	II	Werken met originelen + stage	Wc/St	300	5	V	Dercksen, van Soldt, Krispijn
OCMW	2	II	Geschiedenis van Mesopotamië en Anatolië 2	Hc	200	5	V	Dercksen, van Soldt, Krispijn
OCMW	2	II	Kernvak Wetenschapsfilosofie	Hc		5	F	
						30		
			Track 4: Wereld van de Bijbel					
OCMW	2	II	Bijbels Hebreeuws 2	Hc/Wc	200	5	V	Baasten
OCMW	2	II	Lectuur bronteksten a (= HJS Bronteksten 2)	Wc	300	5	V	Gzella, Folmer
OCMW	2	II	Geschiedenis van de Hebreeuwse taal	Hc/Wc	300	5	V	Gzella, Folmer, Baasten, Neudecker
OCMW	2	II	Qumran Hebreeuws / Aramees					
OCMW	2	II	Geschiedenis van Mesopotamië en Anatolië 2	Hc	200	5	V	Dercksen, van Soldt, Krispijn
OCMW	2	II	Kernvak Wetenschapsfilosofie	Hc		5	F	
						30		

Naam opleiding	Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Docent
OCMW			Track 1: de Oude Mediterrane Wereld in een breed perspectief					
OCMW	3	I	Museologie van de Egyptische collectie van het RMO	Hc/Wc	300	5	V	Raven
OCMW	3	I	Keuzeruimte			15		
OCMW	3		<i>Pad 1: Cultuurgeschiedenis en Archeologie van het Oude Nabije Oosten</i>			10		
OCMW	3	I	Taal			5	V	
OCMW	3	I	Klassiek Egyptisch 2 en Epigrafie	Wc	300	5	K	van Walsem
OCMW	3	I	Werkcollege 1: Akkadisch	Wc	400	5	K	Dercksen
OCMW	3	I	Hettitisch I	Hc/Wc	300	5	K	Kloekhorst
OCMW	3	I	Sumerisch 3	Wc	300	5	K	Krispijn
OCMW	3	I	Cultuur			5	V	
OCMW	3	I	Materiele cultuur van het oude Egypte 2	Hc/Wc	200	5	K	van Walsem
OCMW	3	I	Eventueel ook keuze uit aanbod 2e jaar					
OCMW	3		<i>Pad 2: Cultuur van de Klassieke Oudheid</i>			10		
OCMW	3	I	Taal			5	V	
OCMW	3	I	Grieks taalverwerving 1	Hc/Wc	100	5	K	Overduin & Rademaker
OCMW	3	I	Latijn taalverwerving 1	Hc/Wc	100	5	K	Leemreize en Pieper
OCMW	3	I	Cultuur			5	V	
OCMW	3	I	Seminar Oude Geschiedenis	Hc/Wc	400	5	K	diverse docenten
OCMW	3	I	Eventueel ook keuze uit aanbod 2e jaar					
			Track 2: Egyptische Taal en Cultuur					
OCMW	3	I	Klassiek Egyptisch 2 en Epigrafie	Wc	300	5	K	van Walsem
OCMW	3	I	Cultuurvak Egyptologie:			5	V	
OCMW	3	I	Egyptische Kunstgeschiedenis	Hc	200	-5	K	van Walsem
OCMW	3	I	Egyptische Archeologie 2	Hc/Wc	300	-5	K	van Walsem
OCMW	3	I	Hiëratische Paleografie	Hc/Wc	300	5	V	Haring
OCMW	3	I	Keuzeruimte			15		
						30		

Naam opleiding	Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Docent
			Track 3: Talen en Culturen van Mesopotamië en Anatolië					
OCMW	3	I	Werkcollege 1: Akkadisch	Wc	400	5	K	Dercksen
OCMW	3	I	Hettitisch	Hc/Wc	300	5	K	Kloekhorst
OCMW	3	I	Sumerisch 3	Wc	300	5	K	Krispijn
OCMW	3	I	Keuzeruimte			15		
						30		
	3		Track 4: Wereld van de Bijbel					
OCMW	3	I	Bijbels Hebreeuws 3			5	V	Baasten
OCMW	3	I	Lectuur Bronteksten b (=HJS Bronteksten 1)			5	V	Gzella, Folmer
OCMW	3	I	Keuzevak OCMW			5	V	
OCMW	3	I	Keuzeruimte			15		
						30		
			Track 1: de Oude Mediterrane Wereld in een breed perspectief					
OCMW	3	II	Keuzeruimte			15	V	
	3		Pad 1: Cultuurgeschiedenis en Archeologie van het Oude Nabije Oosten			15		
OCMW	3	II	Keuze Werkcollege			5	V	
			Werkcollege Egyptologie (keuze zie aldaar)	Wc		5	K	
			Werkcollege 2: Akkadisch	Wc		5	K	van Soldt
OCMW	3	II	BA Eindwerkstuk			10	V	
	3		Pad 2: Cultuur van de Klassieke Oudheid			15		
OCMW	3	II	BA Eindwerkstuk in combinatie met een seminar Oude Geschiedenis	Wc		10	V	Naerebout
	3					30		
	3		Track 2: Egyptische Taal en Cultuur					
OCMW	3	II	Werkcollege Egyptologie			5	V	
	3	II	Mastaba	Wc	400	5	K	van Walsem
	3	II	Religieuze teksten	Wc	400	5	K	Kaper
OCMW	3	II	Deir el-Medina	Wc	400	5	K	Demarée
OCMW	3	II	BA eindwerkstuk			10	V	diverse docenten
OCMW	3	II	Keuzeruimte			15		
						30		

Naam opleiding	Studiejaar	Semester	Cursustitel	Werkvorm	Niveau	EC	Status	Docent
	3		Track 3: Talen en Culturen van Mesopotamië en Anatolië					
OCMW	3	II	Werkcollege 2: Akkadisch	Wc		5	V	van Soldt
OCMW	3	II	BA eindwerkstuk			10		diverse docenten
OCMW	3	II	Keuzeruimte			15		
	3					30		
	3		Track 4: Wereld van de Bijbel					
OCMW	3	II	Werkcollege Wereld van de Bijbel	Wc		5	V	
OCMW	3	II	BA eindwerkstuk			10	V	
OCMW	3	II	Keuzeruimte			15		

Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations

Afstudeerrichting: Assyriology

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Alle deelnemende docenten	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status
MA 1	I	The Languages of Ancient West Asia	J.G. Dercksen, W.H. van Soldt	5564IM501	wc	500	10	V
MA 1	I	The Society of Mesopotamia and Anatolia	J.G. Dercksen, W.H. van Soldt	5564IM503W	wc	500	10	V
MA 1	I	Critical Study of Literature	staf	5704OTPR	zs	400	10	V
							30	
MA 1	II	MA-Thesis	staf	5564VMMAT	zs	600	20	V
MA 1	II	Track elective (inhoud wisselt jaarlijks)	staf	various	wc	600	10	V
							30	

Afstudeerrichting: Classics

Studiejaar	Semester	Cursustitel	ALLE deelnemende docenten	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status
		Studenten volgen 30 erts aan werkcolleges semester 1					30	V
1	I	Seminar Latin: Text and Author	prof. dr. A.B. Wessels	5864KCL01	wc, zs	500	5 of 10	K
1	I	Tutorial Latin: Ancient Aesthetic Theory	prof. dr. A.B. Wessels	5864KCL02	wc, zs	600	5 of 10	K
1	I	Seminar Greek: n.t.b.	Prof. dr. K. Morgan	5864KCL03	wc, zs	500	5 of 10	K
1	I	Tutorial Greek: n.t.b.	prof. dr. I. Sluiter	5864KCL04	wc, zs	600	5 of 10	K
1	I	Seminar Ancient History: n.t.b.	dr. L. Tacoma	Zie opl. HIS	wc, zs	500	10	K
1	I	Seminar Ancient History: Epigraphy	prof. dr. F. Naerebout	Zie opl. HIS	wc, zs	500	10	K
1	I	Seminar Ancient Philosophy: Psychology, Ethics and Education in Ancient and Medieval Philosophy	prof. dr. F.A.J. de Haas	5014KSE1	wc,zs	500	10	K
							30	
		Studenten volgen 10 erts aan werkcolleges					10	V

Studiejaar	Semester	Cursustitel	ALLE deelnemende docenten	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status
1	II	Seminar Latijn: Latijnse Ballingschapsliteratuur van Ovidius tot Joachim Du Bellay / Seminar Latin: Latin Literature of Exile from Ovid to Joachim Du Bellay	dr. S.T.M. de Beer	5864KCL05	wc, zs	500	5 of 10	K
1	II	Tutorial Latin: n.t.b.	n.a.t.k.	5864KCL06	wc, zs	600	5 of 10	K
1	II	Seminar Greek: Greek Tragedy and War	prof. dr. E.M. Hall	5864KCL07	wc, zs	500	5 of 10	K
1	II	Tutorial Grieks: Thucydides de betrokken verteller: taalkundige interpretatie van een antiek Grieks oorlogsverslag / Tutorial Greek: Thucydides the Involved Narrator: Linguistics and the Interpretation of Ancient Greek War Narrative	dr. A.M. Rademaker	5864KCL08	wc, zs	600	5 of 10	K
1	II	Privatissimum Grieks: 'Sources for Protagoras' / Privatissimum Greek: Sources for Protagoras	dr. M. van Raalte	5864KCL09	wc, zs	600	5 of 10	K
1	II	Seminar Ancient Philosophy: Current Issues in Ancient Philosophy	n.a.t.k.	5864KCL10	wc, zs	500	10	K
1	II	Seminar Ancient History: n.t.b.	Diversen	Zie opl. HIS	wc, zs	500	10	K

Studiejaar	Semester	Cursustitel	ALLE deelnemende docenten	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status
1	II	Seminar Ancient History: 'Romanisering'. Acculturatieprocessen in de provincies van het Romeinse Rijk	prof. dr. L. de Ligt	Zie opl. HIS	wc, zs	500	10	K
1	II	Seminar Ancient Philosophy: Images of Stoic Thought: Assessing the Sources	prof. dr. F.A.J. de Haas with H. Gaasterland MA	5014KSA1	wc,zs	500	10	K
1	II	MA Thesis Classics and Ancient Civilisations (Classics)	Diversen	5864VCLT	zs	600	20	V
							30	

Afstudeerrichting: Egyptology

Studiejaar	Semester	Curstitel	Alle deelnemende docenten	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status
MA 1	I.1	Students take two or three of the following courses, depending on and in accordance with their academic background.					15	V
MA 1	I.1	Egyptian Temple Inscriptions of the Greco-Roman Period	Kaper	5704VETI	wc	500	-10	K
MA1	I.1	Theory in Egyptology	Kaper	5704VTHEG	wc	500	-5	K
MA1	I.1	Research Tools in Egyptology	Haring	5704ORTEGW	wc	500	-5	K
MA 1	I.1	Egyptian Archaeology and Cultural History	Van Walsem	5704OEACH	wc	400	-5	K
MA 1	I.1	Reading Ancient Egyptian Inscriptions	Hays	5704ORAEIW	wc	500	-5	K
MA 1	I.2	Egyptology in the Field: Research and Facilities in Egypt	Veldmeijer	5704VNVIC	Wc/st	500	15	V
							30	
MA 1	II	Thesis	staf	5704VSM	Zs	600	20	V

MA 1	II	Students take one of the following courses of 10 EC, depending on background and interest.					10	V
MA1	II	Egyptian Archaeology and Epigraphy: Problems and Priorities	Kaper, Haring, Hays, van der Vliet, van Walsem	5704VEAE	wc	600	-10	K
MA 1	II	Demotic Papyrology I	Donker van Heel	5704IDPW	wc	400	10	K
MA 1	II	Demotic Papyrology II	Donker van Heel		wc	500	-10	K
MA 1	II	Greek Papyrology	Hoogendijk	5704IGPW	wc	400	-10	K
MA 1	II	Coptic Papyrology	van der Vliet	5704ICP	wc	600	-10	K
							30	

Afstudeerrichting: Hebrew and Aramaic Languages and Cultures

Studiejaar	Semester	Cursustitel	Alle deelnemende docenten	Studiegidsnummer	Werkvorm	Niveau	EC	Status
MA 1	I	Historical Grammar of Hebrew and Aramaic	Gzella		hc	500	10	v
MA 1	I	Reading Source Texts	Gzella	5554IH501W	wc	600	10	v
MA 1	I	Cultural History of Aramaic	Folmer	5554IH602	wc	600	10	v
							30	
MA 1	II	Hebrew Belles-Lettres *	Neudecker	5554IH601	wc	600	10	v
MA 1	II	MA Thesis Hebrew and Aramaic Languages and Cultures	staf	5554VHMAT		600	20	v
							30	

* Alternatively, students may, after consultation with the student advisor, opt to take one course of two at the University of Amsterdam (The collaboration with the University of Amsterdam is part of the Sector Plan).

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

De faculteit gebruikt ten behoeve van de informatie over de in-, door- en uitstroom de cijfers die de VSNU heeft aangeleverd. Het nadeel van deze cijfers is dat getallen lager dan 4 niet worden weergegeven in de overzichten, omdat deze als niet voldoende representatief worden beschouwd.

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies

Instroom

Jaar	Cohortomvang met vooropleidingscategorie					Totaal
	VWO	HBO prop	HBO*	Buitenland	Overig	
10/ 11	15	2	3	0	3	23

* HBO is inclusief de studenten die een schakelprogramma/premaster doen

Vertrek

Cohort	Vertrek bachelorstudenten bij de opleiding				
	Omvang cohort absoluut	na 1 jaar	na 2 jaar	na 3 jaar	Selectiviteit van 1e jaar
		Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is			
10/ 11	15	*27			

* voorlopige cijfers op peildatum 1-oktober

Rendement VWO instroom

Cohort	Omvang herins. absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
10/ 11	11	73						

Rendement totale instroom

Cohort	Omvang herins. absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
10/ 11	16	70						

Uitstroom

Jaar	Aantal geslaagden
10/ 11	20

Instroom

Jaar	Cohortomvang met vooropleidingscategorie					Totaal
	VWO	HBO prop	HBO*	Buitenland	Overig	
02/ 03	11	2	2	1	2	18
03/ 04	10	1	0	1	4	16
04/ 05	4	1	4	2	10	21
05/ 06	6	2	1	0	6	15
06/ 07	10	5	2	3	6	26
07/ 08	13	12	3	2	2	32
08/ 09	9	3	1	2	6	21
09/ 10	15	5	10	3	3	36

* HBO is inclusief de studenten die een schakelprogramma/premaster doen

Vertrek

Cohort	Vertrek bachelorstudenten bij de opleiding				
	Omvang cohort absoluut	na 1 jaar	na 2 jaar	na 3 jaar	Selectiviteit van 1e jaar
		Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is			
02/ 03	11	45	45	45	100
03/ 04	10	30	20	20	150
04/ 05	4	0	0	0	
05/ 06	6	0	0	0	
06/ 07	10	0	20	20	0
07/ 08	13	8	15	15	50
08/ 09	9	33	44	*33	*100
09/ 10	15	47	*47		

* Voorlopige cijfers op peildatum 1-oktober

** Zo staat het in de oorspronkelijke tabel.

Rendement instroom VWO

Cohort	Omvang herins. absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
02/ 03	6	55	0	17	50	50	50	50
03/ 04	7	70	29	57	57	86	86	86
04/ 05	4	100	0	0	50	50	50	50
05/ 06	6	100	0	67	100	100		
06/ 07	10	100	20	50	70			
07/ 08	12	92	42	67				
08/ 09	6	67	33					
09/ 10	8	53						

Rendement totale instroom

Cohort	Omvang herins. absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
02/ 03	10	56	10	30	60	60	60	60
03/ 04	12	75	17	42	42	58	58	58
04/ 05	16	76	13	19	56	63	63	63
05/ 06	12	80	0	42	67	67		
06/ 07	22	85	18	50	59			
07/ 08	23	72	35	74				
08/ 09	13	62	38					
09/ 10	20	56						

Uitstroom

Jaar	Aantal geslaagden
02/ 03	0
03/ 04	1
04/ 05	3
05/ 06	8
06/ 07	11
07/ 08	6
08/ 09	22
09/ 10	29

Masteropleiding Middle Eastern Studies

Instroom master Arabische, Nieuwperzische en Turkse talen en culturen

Jaar	Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom				Totaal
	Eigen universiteit	Andere universiteiten		Buiten HO	
		NL	HBO		
04/ 05	0	0	0	7	7
05/ 06	4	0	0	8	12
06/ 07	3	2	0	4	9
07/ 08	1	4	0	3	8
08/ 09	7	1	0	5	13
09/ 10	11	5	1	5	22
10/ 11	16	1	0	5	22

Rendement master Arabische, Nieuwperzische en Turkse talen en culturen

afstudeer cohort	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden
04/ 05							4	3
05/ 06							1	12
06/ 07	2	15					7	21
07/ 08	2	15	2	18			3	17
08/ 09	2	19	1	21			5	11
09/ 10	5	13	3	20			1	11
10/ 11	8	22	2	22	1	24	2	12

Uitstroom master Arabische, Nieuwperzische en Turkse talen en culturen

Jaar	Aantal geslaagden
04/ 05	4
05/ 06	1
06/ 07	9
07/ 08	7
08/ 09	8
09/ 10	9
10/ 11	13

Instroom master Islamic Studies

Jaar	Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom				Totaal
	Eigen universiteit	Andere universiteiten		Buiten HO	
		NL	HBO		
03/ 04	0	0	0	9	9
04/ 05	1	0	0	4	5
05/ 06	0	0	0	1	1
06/ 07	0	0	0	12	12
07/ 08	2	1	0	6	9
08/ 09	0	0	0	13	13
09/ 10	0	1	0	7	8
10/ 11	2	0	0	2	4

Rendement master Islamic Studies

Afstudeer cohort	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden
04/ 05	1	1					10	19

Uitstroom master Islamic Studies

Jaar	Aantal geslaagden
04/ 05	11
05/ 06	1
07/ 08	12
08/ 09	6
09/ 10	12
10/ 11	7

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

Instroom

Jaar	Cohortomvang met vooropleidingscategorie					Totaal
	VWO	HBO prop	HBO*	Buitenland	Overig	
02/ 03	15	0	0	0	3	18
03/ 04	24	0	0	0	4	28
04/ 05	26	0	0	1	2	29
05/ 06	26	1	0	0	5	32
06/ 07	24	0	0	0	1	25
07/ 08	27	0	0	1	2	30
08/ 09	23	0	0	0	1	24
09/ 10	25	0	0	0	1	26
10/ 11	13	0	0	0	2	15

* HBO is inclusief de studenten die een schakelprogramma/premaster doen

Vertrek

Cohort	Vertrek bachelorstudenten bij de opleiding				
	Omvang cohort absoluut	na 1 jaar	na 2 jaar	na 3 jaar	Selectiviteit van 1e jaar
		Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is			
02/ 03	15	27	27	27	100
03/ 04	24	21	25	21	100
04/ 05	26	35	35	35	100
05/ 06	26	27	35	35	78
06/ 07	24	21	25	29	71
07/ 08	27	15	26	30	50
08/ 09	23	35	48	*48	*73
09/ 10	25	48	*52		
10/ 11	13	*38			

* voorlopige cijfers op peildatum 1-oktober

Rendement VWO Instroom

Cohort	Omvang herins. absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
02/ 03	11	73	18	73	82	91	100	100
03/ 04	19	79	5	42	53	74	89	89
04/ 05	17	65	35	59	88	94	94	94
05/ 06	19	73	11	63	74	79		
06/ 07	19	79	21	47	89			
07/ 08	23	85	30	65				
08/ 09	15	65	20					
09/ 10	13	52						
10/ 11	8	62						

Rendement totale instroom

Cohort	Omvang herins. absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
02/ 03	13	72	15	62	69	77	92	92
03/ 04	22	79	5	36	45	64	77	82
04/ 05	20	69	30	55	80	85	85	85
05/ 06	23	72	17	65	74	78		
06/ 07	20	80	25	50	90			
07/ 08	23	77	30	65				
08/ 09	16	67	25					
09/ 10	13	50						
10/ 11	9	60						

Uitstroom

Jaar	Aantal geslaagden
02/ 03	0
03/ 04	0
04/ 05	3
05/ 06	8
06/ 07	17
07/ 08	13
08/ 09	29
09/ 10	20
10/ 11	25

Bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld

Instroom

Jaar	Cohortomvang met vooropleidingscategorie					Totaal
	VWO	HBO prop	HBO*	Buitenland	Overig	
10/ 11	11	2	0	1	1	15

*HBO is inclusief de studenten die een schakelprogramma/premaster doen

Vertrek

Cohort	Vertrek bachelorstudenten bij de opleiding				
	Omvang cohort absoluut	na 1 jaar	na 2 jaar	na 3 jaar	Selectiviteit van 1e jaar
		Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is			
10/ 11	11	*27			

* voorlopige cijfers op peildatum 1-oktober

Rendement

Cohort	Omvang herins. absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
10/ 11	10	67						

Uitstroom

Geen cijfers beschikbaar.

In-, door- en uitstroomgegevens BA Arabische, Nieuwperzische en Turkse talen en culturen (56016)

Instroom

Jaar	Cohortomvang met vooropleidingscategorie					Totaal
	VWO	HBO prop	HBO*	Buitenland	Overig	
02/ 03	11	2	2	1	2	18
03/ 04	10	1	0	1	4	16
04/ 05	4	1	4	2	10	21
05/ 06	6	2	1	0	6	15
06/ 07	10	5	2	3	6	26
07/ 08	13	12	3	2	2	32
08/ 09	9	3	1	2	6	21
09/ 10	15	5	10	3	3	36

* HBO is inclusief de studenten die een schakelprogramma/premaster doen

Vertrek

Cohort	Vertrek bachelorstudenten bij de opleiding				
	Omvang cohort absoluut	na 1 jaar	na 2 jaar	na 3 jaar	Selectiviteit van 1e jaar
		Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is			
02/ 03	11	45	45	45	100
03/ 04	10	30	20	20	150
04/ 05	4	0	0	0	#DIV/0!**
05/ 06	6	0	0	0	#DIV/0!**
06/ 07	10	0	20	20	0
07/ 08	13	8	15	15	50
08/ 09	9	33	44	*33	*100
09/ 10	15	47	*47		

* voorlopige cijfers op peildatum 1-oktober

** Zo staat het in de oorspronkelijke tabel.

Rendement instroom VWO

Cohort	Omvang herins. absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
02/ 03	6	55	0	17	50	50	50	50
03/ 04	7	70	29	57	57	86	86	86
04/ 05	4	100	0	0	50	50	50	50
05/ 06	6	100	0	67	100	100		
06/ 07	10	100	20	50	70			
07/ 08	12	92	42	67				
08/ 09	6	67	33					
09/ 10	8	53						

Rendement totale instroom

Cohort	Omvang herins. absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
02/ 03	10	56	10	30	60	60	60	60
03/ 04	12	75	17	42	42	58	58	58
04/ 05	16	76	13	19	56	63	63	63
05/ 06	12	80	0	42	67	67		
06/ 07	22	85	18	50	59			
07/ 08	23	72	35	74				
08/ 09	13	62	38					
09/ 10	20	56						

Uitstroom

Jaar	Aantal geslaagden
02/ 03	0
03/ 04	1
04/ 05	3
05/ 06	8
06/ 07	11
07/ 08	6
08/ 09	22
09/ 10	29

In-, door- en uitstroomgegevens BA Egyptische taal en cultuur (56015)

Instroom

Jaar	Cohortomvang met vooropleidingscategorie					Totaal
	VWO	HBO prop	HBO *	Buitenland	Overig	
02/ 03	15	1	0	0	1	17
03/ 04	13	1	1	0	1	16
04/ 05	5	1	1	0	1	8
05/ 06	9	1	3	0	1	14
06/ 07	8	3	1	0	3	15
07/ 08	5	1	0	0	1	7
08/ 09	6	1	0	0	1	8
09/ 10	7	4	2	0	3	16

* HBO is inclusief de studenten die een schakelprogramma/premaster doen

Vertrek

Cohort	Vertrek bachelorstudenten bij de opleiding				
	Omvang cohort absoluut	na 1 jaar	na 2 jaar	na 3 jaar	Selectiviteit van 1e jaar
		Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is			
02/ 03	15	40	60	60	67
03/ 04	13	46	54	54	86
04/ 05	5	0	20	20	0
05/ 06	9	33	33	33	100
06/ 07	8	25	25	25	100
07/ 08	5	20	20	20	100
08/ 09	6	67	67	*67	*100
09/ 10	7	14	*29		

Rendement VWO instroom

Cohort	Omvang herins. absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
02/ 03	9	60	44	67	67	67	67	78
03/ 04	7	54	29	71	71	71	71	71
04/ 05	5	100	20	80	80	80	80	80
05/ 06	6	67	50	67	67	67		
06/ 07	6	75	67	83	100			
07/ 08	4	80	0	50				
08/ 09	2							
09/ 10	6	86						

Rendement totale instroom

Cohort	Omvang herins. absoluut	% van totale cohort	Bachelorrendement van herinschrijvers					hoop /inst
			na 3 jaar	na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	> 6 jaar	> 6 jaar
			Percentage (cumulatief), wordt niet vermeld als het totaal kleiner dan 4 is					
02/ 03	11	65	45	64	64	64	64	82
03/ 04	10	63	20	80	80	80	80	80
04/ 05	6	75	33	83	83	83	83	83
05/ 06	7	50	57	71	71	71		
06/ 07	8	53	63	75	88			
07/ 08	6	86	0	50				
08/ 09	3							
09/ 10	11	69						

Uitstroom

Jaar	Aantal geslaagden
04/ 05	7
05/ 06	5
06/ 07	9
07/ 08	7
08/ 09	7
09/ 10	1
10/ 11	4

Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations

Instream Griekse en Latijnse taal en cultuur

Jaar	Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom				Totaal
	Eigen universiteit	Andere universiteiten		Buiten HO	
		NL	HBO		
05/ 06	5	0	0	0	5
06/ 07	7	0	0	0	7
07/ 08	4	0	0	1	5
08/ 09	12	0	0	1	13
09/ 10	22	0	0	0	22
10/ 11	17	1	0	2	20

Rendement Griekse en Latijnse taal en cultuur

Afstudeer cohort	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden
05/ 06	1	12						
06/ 07	2	22						
07/ 08	1	18						
08/ 09	7	23						
09/ 10	10	18						
10/ 11	18	22					1	12

Uitstroom Griekse en Latijnse taal en cultuur

Jaar	Aantal geslaagden
03/ 04	0
04/ 05	0
05/ 06	1
06/ 07	2
07/ 08	1
08/ 09	7
09/ 10	10
10/ 11	19

Instream Egyptische taal en cultuur

Jaar	Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom				Totaal
	Eigen universiteit	Andere universiteiten		Buiten HO	
		NL	HBO		
04/ 05	3	0	0	0	3
05/ 06	3	0	0	0	3
06/ 07	3	0	0	0	3
07/ 08	5	0	0	0	5
08/ 09	5	0	0	2	7
09/ 10	2	0	0	2	4
10/ 11	5	0	0	1	6

Rendement Egyptische taal en cultuur

Afstudeer cohort	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden
05/ 06	2	12						
06/ 07	1	20						
07/ 08	1	24						
08/ 09	4	27						
09/ 10	2	54					1	14
10/ 11	4	35					2	27

Uitstroom Egyptische taal en cultuur

Jaar	Aantal geslaagden
05/ 06	2
06/ 07	1
07/ 08	1
08/ 09	4
09/ 10	3
10/ 11	6

Instroom Hebreeuwse en Aramese talen en culturen

Jaar	Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom				Totaal
	Eigen universiteit	Andere universiteiten		Buiten HO	
		NL	HBO		
06/ 07	1	0	0	0	1
07/ 08	1	0	0	1	2
09/ 10	2	0	0	2	4
10/ 11	3	0	0	0	3

Rendement Hebreeuwse en Aramese talen en culturen

Afstudeer cohort	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden
07/ 08	1	21					1	12
09/ 10	1	26						
10/ 11	2	6					1	19

Uitstroom Hebreeuwse en Aramese talen en culturen

Jaar	Aantal geslaagden
07/ 08	2
09/ 10	1
10/ 11	3

Instream Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië

Jaar	Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom				Totaal
	Eigen universiteit	Andere universiteiten		Buiten HO	
		NL	HBO		
07/ 08	1	0	0	0	1
08/ 09	1	0	0	0	1
09/ 10	1	0	0	0	1
10/ 11	1	0	0	0	1

Rendement Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië

Afstudeer cohort	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gem in maanden
08/ 09	1	19						

Uitstroom Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië

Jaar	Aantal geslaagden
08/ 09	1

Gerealiseerde docent-studentratio

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies
1:11

Masteropleiding Middle Eastern Studies
1:7

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur
1:13

Bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld
1:15

Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations
1:7

Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies

Inclusief het studiementoraat in het eerste jaar van de bachelor komt het aantal contacturen gedurende het eerste jaar op 13 uur per week. Het gemiddeld aantal contacturen in het tweede jaar komt uit op 12,5 en in het derde jaar, inclusief vrije keuzeruimte, op 12 uur in het eerste semester en 8 uur in het tweede semester; voor deze berekening gaan we ervan uit dat studenten hun keuzeruimte vullen met cursorisch onderwijs, waarvoor zij 6 contacturen per week hebben. In het derde jaar schrijven studenten het bacheloreindwerkstuk (10 EC).

Masteropleiding Middle Eastern Studies

Bij het masterprogramma volgen studenten in het eerste semester drie colleges (van 10 EC) van 3 uur per week. Incidenteel ook college van 5 EC, met 2 contacturen per week. In het tweede semester volgen studenten nog één college van 10 EC met 3 uur per week.

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

Het vaste programma van het eerste studiejaar omvat 14 contacturen per week, exclusief het mentoraat en het intern honourscollege ('extra college'). Daarmee voldoet de opleiding aan de norm gesteld in het kader van de prestatieafspraken met het ministerie van OCW. Het tweede jaar omvat 12 contacturen (exclusief de uren verbonden aan de supervised reading list); de derdejaars studenten volgen in elk geval 3 uur per week bij Griekse en Latijnse taal en cultuur (exclusief het scriptieseminar en de scriptiebegeleiding), met daarnaast vanzelfsprekend keuzevakken binnen en/of buiten de opleiding. Lezingen in de reeks 'Forum Antiquum', voor studenten GLTC/Classics uit alle jaren (en andere belangstellenden), worden in principe eens in de twee weken gehouden.

Bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld

Het aantal contacturen van een reguliere collegeweek is als volgt:

Propedeuse: 12 uur

2BA: 12 uur

3BA/I: 6 uur en 6 uur keuzeruimte

3BA/II: ca. 3 uur (2 uur college, 1 uur eindwerkstuk-begeleiding) en 6 uur keuzeruimte

Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations

Assyriology

In het eerste semester telt een reguliere collegeweek 4 contacturen, in het tweede semester zijn dat er 2.

Classics

In het eerste semester omvat het programma ten minste zes contacturen per week; in het tweede semester ten minste twee (naast de uren voor de scriptiebegeleiding, die per student en per onderwerp verschillen).

Egyptology

In het eerste blok zijn er gemiddeld 6 contacturen per week; in het tweede blok, het Cairo programma, is dat veel meer, vermoedelijk gemiddeld 15 uur per week. In het tweede semester zijn de contacturen gemiddeld 4 uur per week. Hierbij is de schatting van het gemiddelde aantal contacturen per scriptie 15 uur.

Hebrew and Aramaic Languages and Cultures

De werkgroepen uit het eerste semester omvatten elk 2 college-uren per week, waardoor de collegelast in het eerste semester in totaal op 6 college-uren per week komt. Voor de werkgroep in het tweede semester volgen de studenten 2 college-uren per week. Daarnaast is er geregeld tussentijds contact tussen docenten en studenten. Afhankelijk van de inhoud van de colleges is er intensief overleg over het voor dat vak te vervaardigen werkstuk. In het tweede semester vindt er intensief contact en overleg plaats tussen student en scriptiebegeleider ten behoeve van de te maken scriptie. Het aantal contacturen hiervoor is afhankelijk van student en van scriptieonderwerp.

Bijlage 6: Bezoekprogramma

Programma visitatie Regiostudies Leiden						
	Subcluster 1		Subcluster 2		Subcluster 3	
	Prof.dr. Alfons Wouters		Prof.dr. Wolfgang Behr		Prof.dr. Jadranka Gvozdanovic	
	Prof.dr. Karla Pollmann		Prof.dr. Nigel Worden		Prof.dr. Dirk Kruijt	
	Prof.dr. Elisabeth Hollender		Daniël Meijer (student-lid)		Prof.dr. Gert Buelens	
	<i>Linda van der Grijspaarde (secretaris)</i>		<i>Floor Meijer (secretaris)</i>		<i>Mariëtte Ansing (secretaris)</i>	
	Opleidingen:		Opleidingen:		Opleidingen:	
	BA Griekse en Latijnse taal en cultuur (GLTC)		BA Chinastudies (China)		BA Latijns-Amerikastudies (LAS)	
	BA Oude Culturen van de Mediterrane Wereld (OCMW)		BA Japanstudies (Japan)		MA Latin American Studies (LAS)	
	MA Classics & Ancient Civilizations (CAC)		BA Koreastudies (Korea)		MA North American Studies (NAS)	
	BA Midden-Oosten Studies (MOS)		BA Zuid- en Zuidoost-Aziëstudies (ZZOA)		BA Russische Studies (Russisch)	
	MA Middle Eastern Studies (MES)		MA Asian Studies 60 ec (Asian 60)		MA Russian and Eurasian Studies (Russian)	
			MA Asian Studies 120 ec (Asian 120)			
			BA Afrikaanse talen en culturen (ATC)			
			MA African Studies (AS)			
Dag 1						
Maandag 27 mei 2013						
8:30	10:00	Leestafel		Leestafel		Leestafel
10:00	12:00	voorbereidende bespreking subcommissie		voorbereidende bespreking subcommissie		voorbereidende bespreking subcommissie
12:00	13:00	opleidingsvoorzitters: Ba GLTC: <i>Dr. M. van Raalte</i> Ba OCMW: <i>Prof.dr. O.E. Kaper</i> Ma CAC: <i>Prof.dr. O.E. Kaper</i> Ba MOS en Ma MES: <i>dr. A.A. Seyed-Gohrab</i>		opleidingsvoorzitters: Ba China: <i>Prof.dr. R.P.E. Sybesma</i> Ba Japan: <i>Prof.dr. K.J. Cnietka</i> Ba Korea: <i>Prof.dr. R.E. Breuker</i> Ba ZZOA: <i>Prof.dr. P.C. Bisschop</i> Ma Asian (60 + 120 ec): <i>Prof.dr. F.N. Pieke</i> Ba + Ma Afrika: <i>Prof.dr. M.P.G.M. Mous</i>		opleidingsvoorzitters: Ba + Ma LAS: <i>Prof.dr. P. Silva</i> Ma NAS: <i>Mw. Dr. J.C. Kardux</i> Ba + Ma Russisch: <i>Prof.dr. J.Schaecken</i>
13:00	14:00	<i>lunch</i>		<i>lunch</i>		<i>lunch</i>

14.00	14:45	studenten Ba GLTC en OCMW <ul style="list-style-type: none"> - Lisa de Goffau, OCMW/Wereld vd Bijbel BA1 - Vincent Boers, OCMW/Mediterrane wereld in breed perspectief BA2 - Lucia Langerak, OCMW/Egyptologie BA2 - Marlon van Wijk, OCMW/Assyriologie BA3 - Sjors Leek, GLTC BA 1 - Eveline van Rijn, GLTC BA2 - Jolijn Gerritsen, GLTC BA2 - Anne van Schaik, GLTC BA3 	studenten Ba China en Japan <ul style="list-style-type: none"> - Marit Haighton, China BA2 - Joep Smorenburg, China BA2 - Gina van Ling, China BA3 - Ties Boonzajer Flaes, China BA3 - Anne van Bergen, Japan BA2 - Tanja Hof, Japan BA2 - Bruce Winkelman, Japan BA3 	studenten Ba en Ma LAS <ul style="list-style-type: none"> - Kenneth Pattinama, BA1 - Hannelien Schütz, BA2 - Justine van Wassenaer, BA3 - Reinoud Clemens, BA3 - Dennis Bus, BA3 - Marieke Schreuder, MA - Karin van der Velde, MA
14.45	15:30	docenten Ba GLTC en OCMW <ul style="list-style-type: none"> - Dr. R. van Walsem, OCMW, Egyptologie - Dr. B.J.J. Haring, OCMW, Egyptologie - Dr. M.L. Folmer, OCMW, Hebreeuws en Aramees - Dr. J.G. Dercksen, OCMW, Assyriologie - Prof.dr. I. Sluiter, GLTC, Griekse taal en cultuur - Prof.dr. A.B. Wessels, GLTC, Latijnse taal en cultuur - Dr. C.H. Pieper, GLTC, Latijnse taal en cultuur - Dr. A.M. Rademaker, Griekse taal en cultuur 	docenten Ba China en Japan <ul style="list-style-type: none"> - Dr. R.J. Länsisalmi, Japan, Discours analyse - Dr. E.D. Herber, Japan, Sociologische perspectieven op Japan - Dr. E. Mark, Japan, Moderne Japanse geschiedenis - Dr. H. van der Veere, Japans, Religie in Japan - Drs. A.S. Keijser, China, Chinese literatuur, film en taal - Prof.dr. F.N. Pieke, China, Sociale antropologie - Dr. F.A. Schneider, China, Politiek van modern China - Drs. Y.Z. Zhang, taalvererving Chinees 	docenten Ba en Ma LAS <ul style="list-style-type: none"> - Dr. J.C. Gomez Aguiar, Latijns-Amerikaanse geschiedenis - Dr. A. Churampi Ramirez, Latijns-Amerikaanse letterkunde - Dr. P. González González, taalvariatie en taalvererving - Drs. M.P. van der Velden –Rodríguez, taalvererving - Dr. S.L.A. Brandellero, Portugees, Braziliaanse literatuur en cultuur - Dr. G. Inzaurrealde, Latijns-Amerikaanse letterkunde - Dr. N. Timmer, Latijns-Amerikaanse letterkunde
15:30	16:00	voorlopige bevindingen Ba GLTC en OCMW	voorlopige bevindingen Ba China en Japan	voorlopige bevindingen Ba en Ma LAS
16:00	17:30	bijeenkomst commissie geheel: presentatie bevindingen door secretarissen		
19:00		diner	diner	diner
Dag 2 Dinsdag 28 mei 2013				
8:30	9:00	voorbepreking subcommissie	voorbepreking subcommissie	voorbepreking subcommissie

9:00	9:45	studenten Ba MOS en Ma MES <ul style="list-style-type: none"> - <i>Nynke Pel, BA 1 Perzisch</i> - <i>Imar Koutchoukali, BA 2 Arabisch</i> - <i>Seda Dural, BA 3 Turks</i> - <i>Elke Spiessens, BA 3 Arabisch</i> - <i>Lars Moll, BA 3 Arabisch</i> - <i>Charlie van Genuchten, MA, Modern Middle East</i> - <i>Sarah Kunzelmann, MA, Modern Middle East</i> 	studenten Ba Korea en BA ZZOA <ul style="list-style-type: none"> - <i>Sharab Arifin, ZZOA, BA1</i> - <i>Ruben Westhoff, ZZOA, BA2</i> - <i>Jule Forth, ZZOA, BA2</i> - <i>Christiaan Kikkert, ZZOA, BA2</i> - <i>Kristel Struiksma, Korea BA3</i> - <i>Nils Meesterburrie, Korea BA3</i> - <i>Terry Speyer, Korea BA1</i> - <i>Rachel van den Berg, Korea BA1</i> 	studenten Ma North American Studies <ul style="list-style-type: none"> - <i>Rian van Spaandonk</i> - <i>Arwen van Hout</i> - <i>Massy Naimi Zaker</i> - <i>Jimmy Jenkins</i>
9:45	10:30	docenten Ba MOS en Ma MES <ul style="list-style-type: none"> - <i>Prof.dr. Petra Sijpesteijn, Arabische taal en cultuur</i> - <i>Dr. Gabriëlle van den Berg, Perzische taal en cultuur</i> - <i>Prof.dr. Erik-Jan Zürcher, Turkse taal en cultuur</i> - <i>Prof.dr. Hans Theunissen, Turkse taal en cultuur</i> 	Docenten Ba Korea en Ba ZZOA <ul style="list-style-type: none"> - <i>Dr. A.T.P.G. van Engelenhoven, ZZOA, beschrijvende en vergelijkende taalkunde</i> - <i>Prof.dr. D.E.F. Henley, ZZOA, Hedendaags Indonesië</i> - <i>Dr. E.M. Raven, ZZOA, Kunst en materiële cultuur van Zuid-Azië</i> - <i>Prof.dr. N.K. Wickramasinghe, ZZOA, Modern Zuid-Azië</i> - <i>Dr. K. De Ceuster, Korea, Koreaanse geschiedenis, politiek, economie en taal</i> - <i>Drs. Myongsuk Chi, Korea, taalvererving</i> - <i>Prof.dr. R.E. Breuker, Korea, Koreastudies</i> 	docenten Ma North American St <ul style="list-style-type: none"> - <i>Prof.dr. A. Fairclough, Amerikaanse geschiedenis</i> - <i>Prof.dr. G.P. Scott-Smith, Amerikaanse geschiedenis</i> - <i>Dr. E.F. van de Bilt, Amerikaanse geschiedenis</i> - <i>Dr. J.C. Kardux, Amerikaanse letterkunde en cultuur</i>
10:30	11:00	subcommissie intern	subcommissie intern	subcommissie intern
11:00	11:15	<i>pauze</i>	<i>pauze</i>	<i>pauze</i>
11:15	12:00	studenten Ma Classics & Ancient Civilizations <ul style="list-style-type: none"> - <i>Maud Slingenberg, Egyptology</i> - <i>Suzanne Knauff, Egyptology</i> - <i>Naomi Lodder, Classics</i> - <i>Nienke Boomsma, Classics</i> - <i>Hannes Vlaardingerbroek, Hebrew and Aramaic</i> 	studenten Ma Asian Studies (60+120) <ul style="list-style-type: none"> - <i>Elisa Reche Vincente, South Asian Studies - 60 ec</i> - <i>Jorine Petitjean, South East Asian Studies - 60 ec</i> - <i>Zihui Yan, Politics, Society and Economy - 60 ec</i> - <i>Hoseung Lee, Literature, Arts and Culture - 60 ec</i> 	studenten Ba en Ma Russisch <ul style="list-style-type: none"> - <i>Stijn Brinkman, BA1</i> - <i>Lisa Habermehl, BA1</i> - <i>Thijs Voets, BA2</i> - <i>Amy Bakkes, BA3</i> - <i>Dorine Schellens, BA3</i> - <i>Ico Davids, MA</i>

		NB: er zijn op dit moment geen studenten actief binnen de track Assyriology	- Daniel Agmon, Chinese Studies - 120 ec - Maarten Stolk, Japanese Studies - 120 ec - Michelle Cheung, Korean Studies - 120 ec	
12:00	13:00	lunch	lunch	lunch
13:00	13:45	docenten Ma Classics & Ancient Civilizations - Dr. B.J.J. Haring, Egyptologie - Dr. C. Waerzeggers, Assyriologie - Dr. M.F.J. Baasten, Hebreeuws-Aramees - Prof.dr. I. Sluiter, Griekse taal en cultuur - Dr. C.C. De Jonge, Griekse taal en cultuur - Dr. S.T.M. De Beer, Latijnse taal en cultuur - Dr. K. Donker – van Heel, Papyrologie	docenten Ma Asian Studies (60 + 120) - Prof.dr. I.B. Smits, Japanse literatuur en film - Prof.dr. R.P.E. Sybesma, Chinese taalkunde - Dr. E. Mark, Moderne Japanse geschiedenis - Prof.dr. D.E.F. Henley, Hedendaags Indonesië - Prof.dr. M.J. Kloke, Kunst en materiële cultuur van Zuid-Oost Azië - Prof.dr. P.C. Bisschop, Sanskriet en oude cultuur van Zuid-Azië - Ying-ting Wang MA, taalvererving Mandarijn - Prof.dr. R.E. Breuker, Koreastudies	docenten Ba en Ma Russisch - L.B. Anissimova, taalvaardigheid - M.E. Avagimova MA, taalvaardigheid - Dr. M. Bader, Russische economie - Dr. O.F. Boele, Russische literatuur en cultuur - Drs. T. Bouma, taalvaardigheid - Dr. E.L.J. Fortuin, Russische taalkunde - Prof.dr. A.W.M. Gerrits, Russische politiek en geschiedenis
13:45	14:30	voorlopige bevindingen Ba en Ma Midden-Oosten Studies en Ma Classics & Ancient Civilizations	studenten Ba en Ma Afrika - Marton Bax, BA1 - Kirsten Reuneker, BA3 - Joosje Christophersen, BA3 - Eveline Nevers, BA3 - Margot Potemans, BA3 - Rebecca Heijs (Ma)	voorlopige bevindingen Ma North American Studies, Ba en Ma Russisch
14:30	15:15		docenten Ba en Ma Afrika - Dr. M.G. Kossmann, Berberse talen - Prof.dr. R.J. Ross, Zuidelijk Afrika - Prof.dr. M.E. de Bruijn, Geschiedenis van Afrika - Dr. D. Merolla, Orale Literatuur	
15:15	16:30	pauze	voorlopige bevindingen Ba Korea, Ba ZZOA, MA Asian (60 en 120), Ba en MA Afrika	pauze
16:30	16:45		pauze	
16:45	17:30	bijeenkomst commissie geheel: presentatie bevindingen door secretarissen		
17:30	18:15	alumni subcluster	alumni subcluster	alumni subcluster

		<ul style="list-style-type: none"> - Paul Driessen (MOS) - Gaye Eksen (MOS) - Efstychia Milona (MOS) - Elsemieke Daalder (GLTC/CAC) - Rico Seerden (GLTC/CAC) - Dr. Christian Greco (Egyptologie/CAC) - Rients de Boer MA (Assyriologie/CAC) - Henk de Waard MA (Hebreeus/CAC) 	<ul style="list-style-type: none"> - Catherina Wilson (African Studies) - Deirdre Sneep, (Japanstudies) - Frank Ochsendorf (voorm. MA Indonesian Studies) - Lennard Kager (Korean Studies) - Gabe van Beijeren (Chinastudies) 	<ul style="list-style-type: none"> - Paul Mancebo Bautista (LAS) - Poppy Savenije (LAS) - Nils van der Vegte (Russisch) - Sveta Litvinova (Russisch) - Joep van der Zijden (NAS, Engels) - Caspar Mulders (NAS, Geschiedenis) - Lisa van Montare (NAS, Geschiedenis)
19:00	diner		diner	diner
Dag 3				
Woensdag 29 mei 2013				
9:00	9:20	OC-leden: studenten <ul style="list-style-type: none"> - Rikst Ponjee (OCMW) - Uzume Wijnsma (OCMW) - Leanne Jansen (CAC) - Petra Hoogenboom (CAC) - Leonie Henkes (GLTC) - Lineke Brink (GLTC) - Hans Würzer (MOS) - Kim Mulder Romeijn (MOS) 	OC-leden: studenten <ul style="list-style-type: none"> - Jessica Verdel (Ma Asian 60+120) - Tineke Dijkstra (Ba en Ma Afrika) - Hugo Kolstee (Ba China) - Bob Rambonnet (Ba Japan) - Casper Luckeherhof (Ba ZZO.A) - Rosa Brandse (Ba Korea) 	OC-leden: studenten <ul style="list-style-type: none"> - Lydia Bekebrede (LAS) - Priscilla Kluijtmans (LAS) - Elfi Beijering (LAS) - Meggie Plat (Russisch) - Nick van Staalduinen (Russisch) - Astrid Fokkema (NAS) - Jasper Maassen (NAS)
9:20	9:40	OC-leden: docenten <ul style="list-style-type: none"> - Drs. T.J.H. Krispijn (OCMW) - Prof.dr. J. van der Vliet (OCMW) - Prof.dr. A.B. Wessels (CAC) - Dr. C. Waerzeggers (CAC) - Dr. C.C. de Jonge (GLTC) - Dr. R.M. van den Berg (GLTC) - Dr. G.R. van den Berg (MOS) - Mr. M.M. Yildirim (MOS) 	OC-leden: docenten <ul style="list-style-type: none"> - Prof.dr. D.E.F. Henley (Ma Asian 60+120) - Mw. Dr. D. Merolla (Ba en Ma Afrika) - Mw. Dr. T.M.V. D'Haeseleer (Ba China) - Drs. M.M.E. Buijnsters (Ba Japan) - Dr. K. de Ceuster (Ba Korea) - Prof.dr. M.J. Klokke (Ba ZZO.A) 	OC-leden: docenten <ul style="list-style-type: none"> - Dr. H. Kern (Russisch) - Dr. M. Bader (Russisch, vzw) - Dr. N. Timmer (LAS, vzw) - Dr. P. González González (LAS) - Prof.dr. G.P. Scott-Smith (NAS) - Dr. E.F. van de Bilt (NAS)
9:40	10:45	voorzitters examencommissies, studiecoördinatoren <ul style="list-style-type: none"> - Dr. R.M. van den Berg (vzw excie Ba GLTC) - Dr. B.J.J. Haring (vzw excie CAC/OCMW) - Dr. A.M. Rademaker (lid excie CAC/OCMW, secr excie Ba GLTC) 	voorzitters examencommissies, studiecoördinatoren <ul style="list-style-type: none"> - Dr. F.K. Ameka (vzw excie Afrika) - Prof.dr. S.R. Landsberger (vzw excie China) - Dr. A.E. Ezawa (vzw excie Japan) - Dr. P. van Els (excie Aziëstudies) 	voorzitters examencommissies, studiecoördinatoren <ul style="list-style-type: none"> - Dr. M.L. Wiesebron (vzw excie Ba en Ma LAS) - Dr. J.F. van Dijkhuizen (vzw excie Art and Literature and American Studies) - Dr. O.F. Boele (vzw excie Russisch)

		<ul style="list-style-type: none"> - <i>Dr. J. Schmidt (vz. excie Ba MOS en Ma MES)</i> - <i>Dr. E.P. den Boer (ambtelijk secr excie MOS/MES)</i> - <i>Drs. E.G. van Duijnen (studiecoördinator Ba OCMW, Ba MOS)</i> - <i>J.K. Koning MA (studiecoördinator Ba GLTC en Ma CAC/Classics)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Drs. L.J. Bos (ambtelijk secr. Excie Aziëstudies)</i> - <i>Drs. T. Bouma (studiecoördinator Ba en Ma Afrika)</i> - <i>Drs. A.B. Amir (studiecoördinator Ba China en Ma Asian 120 ec)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Dr. J.H.C. Kern (lid excie Russisch)</i> - <i>Mw. M.A.G. van Leeuwen (studiecoördinator Ba en Ma LAS)</i> - <i>Drs. T.H.M. de Jong (studiecoördinator Ma NAS)</i>
10:45	11:15	subcommissie intern	subcommissie intern	subcommissie intern
11:15	13:00	bijeenkomst commissie geheel: voorbereiding gesprek formeel verantwoordelijken, inclusief lunch		
13:00	14:00	Gesprek formeel verantwoordelijken, commissie als geheel <ul style="list-style-type: none"> - <i>Prof.dr. W.H. van den Doel, decaan</i> - <i>Mw. Prof.dr. H.L. Murre-van den Berg, vice-decaan</i> - <i>Mw. Drs. J. Riel, portefeuillehouder bedrijfsvoering</i> - <i>Mw. E. Kastelein MA, assessor</i> - <i>Mw. S. Arens, beleidsmedewerker</i> 		
14:00	16:30	bijeenkomst commissie geheel		
16:30	17:00	mondelijke presentatie voorlopige bevindingen		
17:00		Borrel		

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de eindwerkstukken bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Bacheloropleiding Midden-Oosten Studies

0737712
0415804
0520578
0706094

Bacheloropleiding Griekse en Latijnse taal en cultuur

609129
677655
718106
748552

Bacheloropleiding Oude culturen van de mediterrane wereld

0724823
0729183
0843997
0328375

Masteropleiding Middle Eastern Studies

0996904
0509205
1154893
0977454

Masteropleiding Classics and Ancient Civilizations

782661
502332
715077
718092
737623
619809
513806
321699

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Verslagen van overleg in relevante commissies / organen (in ieder geval examencommissie en opleidingcommissie van laatste twee afgeronde studie jaren);
- Samenvatting en analyse van recente evaluatieresultaten en relevante managementinformatie;

- Toetsmateriaal van alle cursussen (tentamens, werkstukopdrachten, richtlijnen voor stageverslagen en presentaties etc) en de toetsmatrix;
- Documentatie over docent- en studenttevredenheid, waaronder alumni-enquêtes.

De commissie bestudeerde de leerdoelen, boeken, readers, overige materialen, toetsen, ingevulde toetsen, werkstukken, antwoordmodellen en evaluaties van de volgende vakken:

Opleiding	Vakken (2 vakken per opleiding)
B Griekse en Latijnse Taal en Cultuur	Griekse poëzie : Homerus (5572 VHOM)
	Latijn: retorica (5571 VLRET)
B Oude Culturen van de Mediterrane Wereld	Geloof aan de goden: Thema's uitdegodsdienstgeschiedenis van de antieke wereld
	Talen en Schriften van de Mediterrane Wereld (docenten: Dercksen et alii)
B Midden-Oosten Studies	Geschiedenis Midden-Oosten
	De wereld van Sheherazade: cultuurgeschiedenis van de middeleeuwse Islam
M Oudheidstudies	Greek Tragedy and war
	Egyptian Archaeology and Cultural History (5704 OEACH)
M Middle Eastern Studies	From manuscript to modern media
	Anthropology of Muslim Studies

Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Dirk Kruijt*

ADRES: *Kapiteynlaan 85, 3571 XY Utrecht*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE *LAm Studies*

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING: *Leiden*

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Leiden* DATUM: *26.05.2013*

HANDTEKENING: *[Handwritten signature]*

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:
Nigel Anthony WORDEN

ADRES:
Department of Historical Studies, University of Cape Town, P.Bag, Rondebosch 7701,
South Africa

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE
OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET
BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON,
ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN
VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN
DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden kunnen
BEINVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

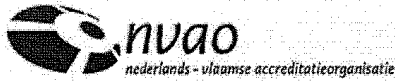
VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Cape Town

DATUM: 9 July 2013

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *WOLFGANG BEHR*

ADRES: *SIGNAUSTR. 10, CH-8008 ZÜRICH, SWITZERLAND*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVINGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *ZÜRICH*

DATUM: *23.12.2013*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Alfons WOUTERS*

ADRES: *Eekstraat 91 3111 ROTSELAAR (België)*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Rotseleer*

DATUM: *1 november 2012*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE *Karla POLLMANN*

NAAM:

13 Hutchison Court

ADRES:

GB - St Andrews KY16 8HA, SCOTLAND

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

Amsterdam

DATUM:

05 November 2012

HANDTEKENING:

Karla Pollmann

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: ELISABETH HOLLENDER

ADRES: BARTHELSTR 30, 50823 KÖLN, GERMANY

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Köln

DATUM: 15.12.2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: GERT BUELENS

ADRES: VENNELAAN 17
B-9830 ST.-MARTENS-LATEM

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

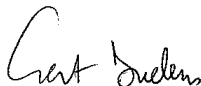
VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: ST.-MARTENS-LATEM DATUM: 04/11/2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE *Prof. Dr. J. Grozdanovic*

NAAM:

ADRES: *Universiteit Heidelberg*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Amsterdam* DATUM: *5.11.2012*

HANDTEKENING: *Indraulis Sundaunovic*

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Daniël Meijer

ADRES: Harenaborg 26

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

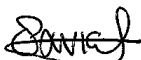
VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Groningen

DATUM: 05/11/2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Linda van der Grijspaarde*

ADRES: *Opwierderweg 150, 9902 RH Appingedam*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Amsterdam*

DATUM: *5 november 2012*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Floor Meijer

ADRES: Catharijnesingel 56-IV
3511 GE Utrecht

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Utrecht

DATUM: 7/6/2013

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'J. Hey', written over a horizontal line.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

cluster Regiostudies

NAAM: Jasne Krooneman

ADRES: Kazernestraat 8N, Amsterdam

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Utrecht

DATUM: 18-07-2013

HANDTEKENING:

J.J. Krooneman

DECLARATION OF INDEPENDENCE AND CONFIDENTIALITY

TO BE SUBMITTED PRIOR TO THE ASSESSMENT OF THE PROGRAMME

THE UNDERSIGNED

NAME: Mariëtte Amsing

HOME ADDRESS:
Fruinplantsoen 47
3571 PS Utrecht

HAS BEEN ASKED TO ASSESS THE FOLLOWING PROGRAMME AS AN EXPERT / SECRETARY:

Bacheloropleiding Latijns-Amerikastudies, masteropleiding
Latijns-Amerikastudies, Bachelor Russische Studies, masteropleiding
Russian & Eurasian Studies, masteropleiding North America Studies

APPLICATION SUBMITTED BY THE FOLLOWING INSTITUTION:

Universiteit Leiden

HEREBY CERTIFIES TO NOT MAINTAINING ANY (FAMILY) CONNECTIONS OR TIES OF A PERSONAL NATURE OR AS A RESEARCHER / TEACHER, PROFESSIONAL OR CONSULTANT WITH THE ABOVE INSTITUTION, WHICH COULD AFFECT A FULLY INDEPENDENT JUDGEMENT REGARDING THE QUALITY OF THE PROGRAMME IN EITHER A POSITIVE OR A NEGATIVE SENSE;

HEREBY CERTIFIES TO NOT HAVING MAINTAINED SUCH CONNECTIONS OR TIES WITH THE INSTITUTION DURING THE PAST FIVE YEARS;

CERTIFIES TO OBSERVING STRICT CONFIDENTIALITY WITH REGARD TO ALL THAT HAS COME AND WILL COME TO HIS/HER NOTICE IN CONNECTION WITH THE ASSESSMENT, INSOFAR AS SUCH CONFIDENTIALITY CAN REASONABLY BE CLAIMED BY THE PROGRAMME, THE INSTITUTION OR NVAO;

HEREBY CERTIFIES TO BEING ACQUAINTED WITH THE NVAO CODE OF CONDUCT.

PLACE: *Utrecht*

DATE: *25-03-14*

SIGNATURE:

Bijlage bij de onafhankelijkheidsverklaringen van de commissieleden Regiostudies

Instelling	Commissielid	Secretaris
Vrije Universiteit	Alfons Wouters Karla Pollmann Gert Buelens Jadranka Gvozdanovic Daniël Meijer	Willemijn van Gastel
Universiteit van Amsterdam	Alfons Wouters Karla Pollmann John Nawas Elisabeth Hollender Gunnar de Boel Daniel Meijer	Linda van der Grijspaarde Muriel Jansen
Radboud Universiteit	Alfons Wouters Karla Pollmann Gert Buelens Thalia Lysen	Linda van der Grijspaarde
Universiteit Leiden	Alfons Wouters Karla Pollmann Elisabeth Hollender Nigel Worden Wolfgang Behr Jadranka Gvozdanovic Dirk Kruijt Gert Buelens Daniel Meijer	Linda van der Grijspaarde Floor Meijer Jasne Krooneman (onder verantwoordelijkheid van Floor Meijer) Mariëtte Amsing (onder verantwoordelijkheid van Meg van Bogaert) Bijdrage aan de rapportage Adrienne Huijzer Joke Corporaal Daan de Lange
Rijksuniversiteit Groningen	Alfons Wouters Karla Pollmann Elisabeth Hollender Gert Buelens Thalia Lysen	Floor Meijer Nadine Vestering (onder verantwoordelijkheid van Floor Meijer)
Universiteit Utrecht	Alfons Wouters Karla Pollan Jadranka Gvozdanovic Gert Buelens Daniël Meijer	Linda van der Grijspaarde